

Tygodniowy przegląd polityki zagranicznej.

Wybory w Niemczech nowym ciosem dla idei rządów parlamentarnych. — Niemcy nienawidzą Polski, ale na niej się wzorują. — Wzrost znaczenia Polski w Genewie. — Konferencja warszawska państw rolniczych w Lidze uzmysłiała państwu. — Nawet Niemcy pogodzili się z siłą faktu.

Mularze, wnosząc mur mają stale pod ręką przyrząd zwany wagą wodną, którą kontrolują, czy cegły ułożone są prawidłowo. Podobnie kontrolować musi swą pracę polityk, aby dzieło które wnosi, choćby to było mowa wiecowa lub artykuł, zgodne było z prawami moralnymi. Pod tym kątem widzenia będziemy rozpatrywali ostatnie wypadki w Niemczech. Wówczas okaże się, że wybory w Niemczech to walka na jednym odcinku, tylko, jaki prowadzi cała niemal Europa, aby wyostać się na twardy ład z lotnych piasków systemu rządów parlamentarnych. Niejednokrotnie przypominaliśmy, że w oczach amerykańskich mężów stanu i teoretyków państwowości, których wybitnym przedstawicielem był ambasador Stanów Zjednoczonych w Berlinie White, uczestnik obu konferencji haskich i przedstawiciel Ameryki Płn. w Wersalu, system rządów parlamentarnych za przykładem Francji w Europie stosowany, już dawno uważali jako urągający zdrowemu rozsądkowi i stanowiący wypaczenie demokracji. W Stanach Zjednoczonych nigdy Kongres nie miał wpływu na skład rządu, bo ten mianowany jest przez prezydenta. W Szwajcarii parlament powołuje wprawdzie rząd, ale na termin z góry określony trzyletni. Żadne głosowania nie mogą zmienić ministra szwajcarskiego do ustąpienia. To jest ideał republikańskiego ustroju, do którego reszcie Europy daleko.

Włochy zrzuciły system parlamentarny i próbują szczęścia z ustrojem faszystowskim; Hiszpanja, Grecja i Jugosławia przeszły przez dyktaturę względnie w niej tkwią.

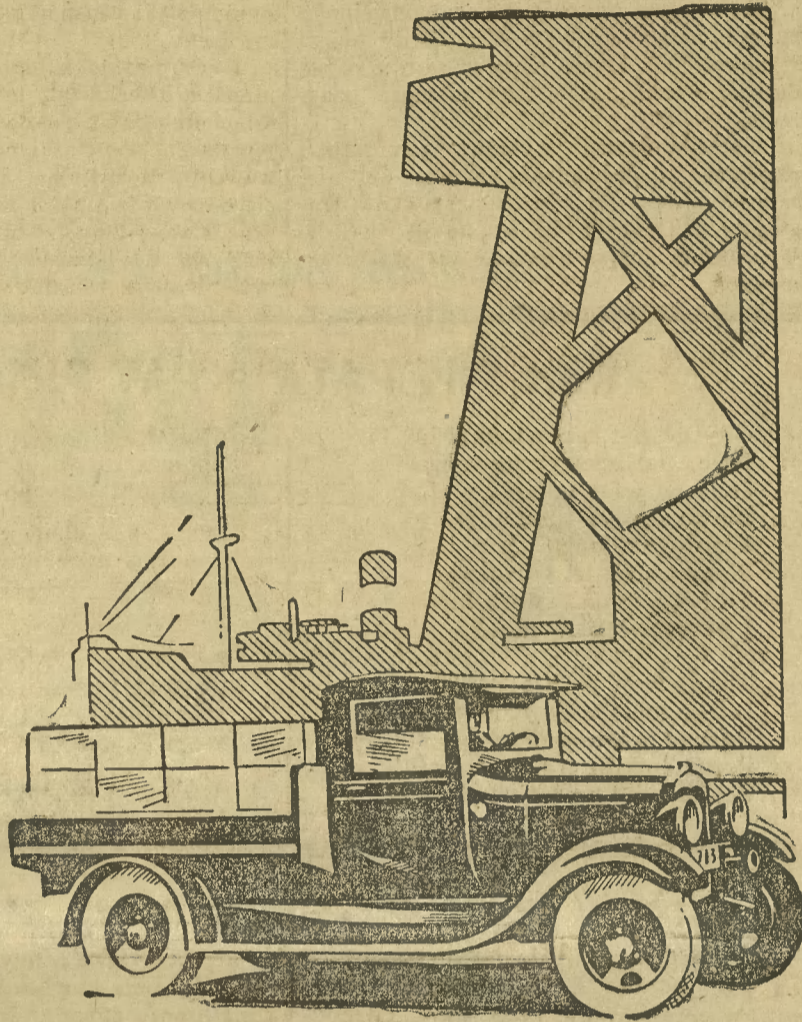
W Niemczech nie znajdzie się wybitnego polityka w żadnym stronnictwie republikańskim któryby bronił systemu rządów parlamentarnych jak dotąd panuje we Francji. Wszyscy wyrażają się za ograniczeniem praw parlamentu w obalaniu rządu. Jedynie obawa, że ukrócenie praw parlamentu odda rządy w ręce silniejszego na dłuższy czas, wstrzymuje parlament niemiecki od zmiany konstytucji, ponieważ w obecnym okresie większość taka może być przypadkowo i to niewiadomo czy prawicowa czy lewicowo-republikańska. Kanclerz Brüning próbował stworzyć większość republikańską przy pomocy prawnicy, zdolnej do ustępstw chmolicy na rzecz republiki. Tymczasem próba się nie udała. Brüning naśladuje w tem położeniu marsz Piłsudskiego, choć zgodnie z systemem rządów parlamentarnych w Niemczech przyjętym przegrawszy wybory powinien rząd oddać w inne ręce. Ta jest przeto różnica na Hindenburga Brüninga, że za siebie ma od siebie wojska, sądownictwa i administracji. Z tego punktu widzenia Prusacy mogliby iść w naukę do byłego więźnia magdeburskiego. Piłsudski włożył przez ubiegłe lat 11 wiele energii nie w czcze demonstracje, ale w wychowanie szerokich zastępów wykonawców swego programu, którzy gotowi są własną krwią odkupić zwycięstwo dla żywych i przyszłych pokoleń. Pokazał to maj 1926 r., kiedy endecja wypuściwszy silne słowa, schowała się za piec, a z Poznania dla demonstracji męstwa (nie własnego) wysłała batalion młodzieży z law szkolnych, politycznie niedojrzałą.

Gdzie jest sztab niemieckich wodzów republikańskich, gdzie są republikańskie sądy niemieckie, gdzie republikańscy wodzowie w Niemczech? Pod tym względem Brüning większe wykazuje podobieństwo do p. Strońskiego, który pozbętał sromotnie dwa wydawnictwa z bogatą „Rzeczpospolitą” na czele i z p. Rybarskim, który przez ustawę markową zubożył Poznańskie.

Nie lepszy los czeka Brüninga, niż p. Strońskiego, który ratuje się, występując na prowincji jak zdarty amant przepędzony ze scen stołecznych.

Niemcy republikańskie pozbawione są wodza jak Polskaw 1830 r. Berlin

3 współczynniki nowoczesnego, racjonalnego przewozu towarów.

LINCOLN FORDSON

FORD MOTOR COMPANY.

Racjonalny przewóz towarów zależy od pewności silnika, łatwości przystosowania się ciężarówki do wszelkich warunków pracy i od niskich kosztów utrzymania.

Wszystkim tym wymaganiom odpowiada nowa ciężarówka Ford. Jej „cudowny silnik”, będący rezultatem doświadczenia konstruktorskiego, nabytego przy budowie przeszło 18.000.000 samochodów, jest najbardziej pewnym motorem, idealnie nadającym się dla ciężarówek.

Nowa, czterobiegowa przenośnia, ulepszona tylna oś, wzmocniony przedni most, system sześciu zamkniętych hamulców, składają się na to, że ciężarówka Ford AA z łatwością przystosowuje się do wszelkich warunków pracy.

Wreszcie wzorowa organizacja obsługi Ford — dostępna dla każdego nabywcy — zapewnia oszczędną i racjonalną eksploatację samochodu. „Ford — to synonim niezrównanej jakości”.

24237

zgodziłby się dziś na dyktaturę podobnie jak Polacy w czasie powstanie oddawali dyktaturę pozerowi Chłopickiemu. Podobnie jak sekretarz sejmu z 1831 r. chodził od namiotu do namiotu ofiarując dyktaturę to temu, to drugiemu pułkownikowi, tak dziś Niemcy i z prawicy i z lewicy szukają dyktatora. Lada Hitler czy Treviran wyjdą im się na jakiś okres owym upragnionym wodzem. Nie śmiejemy się. U nas nacjonalistów w każdym mieście wojewódzkim mają oboźnych wielkich, mają swoich fachowych generalów i pułkowników, czekających na rozkaz „woda”, który dla endecji jeszcze się nie urodził.

Polska demokracja ma wodza, który jest obdarzony talentem wojskowym i politycznym i polska demokracja ma uzbrojone ramię, podczas gdy reakcja nacjonalistyczna pozbawiona jest wodzów i armji, a przeto Polska czeka wielka przyszłość mocarstwa, której rozbite Niemcy powstrzymać dziś żadną miarą nie zdołają, raczej przeciwnie, same pilnować się muszą, aby się nie rozleciały.

Awjonetki polskie na popisach w Rumunii.

W obecności króla i królowej matki, całego rządu, korpusu dyplomatycznego i przy bardzo silnym udziale publiczności odbył się w Bukareszcie wielki meeting awjacyjny. Oprócz udziału poszczególnych eskadr ze wszystkich jednostek lotniczych rumuńskich brały udział zaproszone eskadry Francji, Jugosławiji, Włoch, Czechosłowacji, Polski. Ekipa polska, złożona z plk. Kossowskiego, mjr. Pawlikowskiego i sierżanta Szupki i armja, podejmowana przez lotnictwo

Wspaniałym dowodem naszej siły na terenie polityki międzynarodowej była konferencja warszawska, państw rolniczych, której pełne powodzenie okazało się dopiero w Genewie, gdzie nawet niemiecki minister spraw zagranicznych Curtius, przekreślając niejako ataki prasy niemieckiej, usiłującą pomniejszyć znaczenie konferencji, znalazł słowa uznania. Może prasa polska, a szczególnie poznańska zreflektuje się i zacznie inaczej oceniać wynik konferencji europejskiej, które przewodniczył Pomorzanie. Trudno było oczekiwać, aby naczelny redaktor „Kurjera Poznańskiego”, który jako minister spraw zagranicznych zbagatelizował konferencję bałtycką, zdobył się na entuzjazm dla konferencji będącej wynikiem owych konferencji bałtyckich. Nie chcąc ganić dzieła uczynił miejsca p. Strońskiemu, który jak szczer piżmowcy zaopatrzeniu jest przez naturę w specjalny gruczoł, z którego cprawda mniej wonnymi esencjami uprzyjemnia nacjonalistom widnokrąg na Polskę.

Bliskie sąsiedztwo utrudnia „Przewodnikowi Katolickiemu”, skądinąd

świetnie redagowanemu tygodnikowi, należytą ocenę przed czytelnikami zaszczytnej roli Pomorzanie, ministra dr. Janty-Polczyńskiego na konferencji warszawskiej. Fakt, że cała Polska opozycjonistów, ślepych wobec rzeczywistości, spycha do Poznania niby na śmietnik, jest poważną groźbą. Nie myślimy specjalnie o „Rzeczpospolitej” i „Warszawiance”. Ale jak pp. Kucharski i Rybarski przez swą nieudolność zubożyli zachodnie dzielnice, wyjałowili intelektualnie i materialnie, tak pp. Stroński itd. próbując ze swoją śmiercią polityczną roznieść trupi jad po dzielnicach zachodnich.

Wzrost znaczenia Polski w Genewie idzie w parze z pogniębieniem obozu pp. Strońskich i Rybarskich w kraju. Kiedy Dmowski i Paderewski podpisali w Wersalu statut o mniejszościach narodowych i kiedy ujadanie bezmyślne prasy nacjonalistycznej zawsze dawało Niemcom sposobność do atakowania Polski w Genewie, to przy obecnych rządach możemy sobie pozwolić na zgrupowanie państw, którym narzucono statut o mniejszościach narodowych (Polska, Mała Ententa, Grecja, Bułgaria) celem wspólnego wystąpienia przeciw Niemcom.

Gdyby Niemcy próbowali obecnie poruszać jeszcze sprawy mniejszościowe przeciw Polsce, to czeka je zawsze sromotna odprawa, wykazująca złą wolę Berlina, polityczną niedorzeczność a z tem i słabość kolosa o 65 milionach ludności.

A. P. B.

Kultura polska wyrze silne piętno na purytywizm amerykański — mówi prof. Ormond Beck z Chicago.

Chicagoński „Dziennik Związkowy“ zamieszcza sprawozdanie z odczytu naukowego, jaki w sierpniu wygłosił w Polskim Klubie Obywatelskim prof. Ormond Beck, wybitny socjolog, znany ze swych studiów narodowości, które wchodzi w skład ludności Stanów Zjednoczonych.

Prof. Beck zaznaczył, że tytuł, jaki pojawił się w gazecie „Chicago Tribune“ kilka lat temu — „Poles Lead In Crime“ — (Polacy przodują w przestępczości) w błąd wprowadzał czytelnika, bo nie idzie o liczbę, ale o gatunek, naturę przestępstwa. **Polacy nie popełniają takich brutalnych przestępstw, jak inne narody, jak np. mordy u Sycylijan, podkładanie bomb itp. Przestępczość nasza jest drobniejszego rzędu, dwójakiego typu, wypływająca 1) z posiadania i kontroli własności i 2) i z harmonijnego pojęcia z sąsiadami.**

Jest jeden interesujący fakt, który wpływa na historię świata, a tym faktem jest **wędrownica narodów**. Wędrowniki takie powodują zamieszanie z początku i trzeba dłuższego czasu, zanim lud zleje się z otoczeniem. A jeśli imigrant z rolniczego środowiska wchodzi do wysocy nateżonego środowiska przemysłowego, oszolomiony jest swym otoczeniem, wyprowadzony z równowagi i nie dziw, że wchodzi w kolizję ze swym otoczeniem, a nawet prawem, wskutek niewiadomości i z braku należytej orientacji.

Polak jest arystokratycznego usposobienia, a nawet wieśniak, chłop posiada dużo szlachetności, która go wyodrębnia od innych narodowości. Szlachetność ta wypływa z polskiej kultury, która pierwsza w wiekach średnich czuła była na renesans, odrodzenie, jakie miało miejsce we Włoszech; odrodzenie to ominęło Austrię, Czechy, a teren odpowiedni znalazło w Polsce, która już wtenczas posiadała wysoki stopień kultury. Kraków posiadał już słynny uniwersytet, a późniejsze rozbiorcy, represje ciemiężców, nie zdołały wykorzenić polskiej kultury, którą ponadto opromieniowało nigdy nie gasnące słońce patriotyzmu.

A co wniesie Polak — pytał prof. Beck — do życia, kultury amerykańskiej? Najpierw Polak wniesie artystyczność. Polak jest większym artystą niż Anglik, Skandynawczyk i przeciętny Amerykanin. Polak ma to poczucie piękna, które niechybnie wzbogaci kulturę amerykańską.

Po drugie, **Polak łączy artyzm z praktycznością, którą Ameryka przedewszystkiem podziwiała. Weźmy takiego Paderewskiego: on nie był tylko muzykiem, kompozytorem, ale pierwszorzędnym, wytrawnym politykiem.**

Po trzecie, **Polaka cechuje patriotyzm.** Gdy przed wojną światową, prof. Beck indagaował różnych nauczycieli i profesorów po uczelniach amerykańskich co do możliwości powstania Polski, to prawie nikt nie wierzył w zmartwychwstanie Polski. Ale Polak wykazał swą wiarę głęboką, niezmierną, niewzruszoną, w następstwie czego powstał cud, jaki zaszawili świat cały: zmartwychwstanie Polski. I gdziekolwiek Polak się znajdował, żywił lojalność wobec przybranego kraju razem z wiarą w powstanie swej Ojczyzny, to też świat uznał słuszność twier-

denia prezydenta Wilsona, że ma istnieć Polska z dostępem do morza.

Kultura łacińska — twierdził prof. Beck — jest rzeczą **przeciwczą kulturze anglosaskiej, ale kultura słowiańska, a zwłaszcza polska** wybiera drogę **średnią**, drogę **tolerancji i wolności osobistej. To też kultura polska niezaprzeczenie wywierać będzie silne piętno na purytywizm amerykański, łagodząc i wprowadzając go do tak zwanej „golden mean“, ziocistey średni, poziomu tolerancyjnego.**

„A wy, młodzie — wołał prof. Beck — bądźcie wierni tej spuściznie po przodkach waszych. Bądźcie wierni temu dziedzictwu kultury polskiej, polotu artystycznego, ducha patriotycznego i tolerancji, a tem samem wzbogacie kulturę amerykańską tujejszą, wpłyniecie dodatnio na rozwój tujejszego życia amerykańskiego.“

Wielka debata polska w sejmie gdańskim.

Stanowisko poszczególnych partij Wolnego Miasta wobec Polski.

W sejmie gdańskim rozpoczęła się dyskusja nad ekspozycją prezydenta senatu Sahma.

Jako pierwszy mówca zabrał głos poseł nacjonalistyczny Schwegmann, stwierdzając, że polityka porozumienia z Polską **poniosła fiasko**. Mówca skarżył się na **polonizację kolei**, na szkody wywołane Gdańskowi przez pocztę polską, na aresztowania Gdańszczan na granicy polsko-gdańskiej. Żądał on zawarcia nowego układu gospodarczego z Polską. Według zdania mówcy — **Polska spowodowała wszystkie trudności gospodarcze, kulturalne i polityczne Gdańska**. Wobec tego oczekiwać można ratunku **tylko od Rzeszy niemieckiej**.

Należy przenieść składy amunicji z Westerplatte do Gdyni oraz usunąć dyrekcję kolei polskich, pocztę polską w Gdańsku. Po tych ostrych atakach na Polskę nacjonalista Schwegmann żądał ustąpienia senatu lewicowego **zanim Polska zada Gdańskowi główny cios**.

Drugi mówił poseł socjalistyczny Brill zwrócił się **przeciw jakiegokolwiek polityce hakatystycznej**. Niema konieczności **ciągłego podkreślania niemieckości Gdańska**. Mimo drobnych potyczek musimy dojść do porozumienia z Polską. **Polityka porozumienia była korzystną i jest dalej pożądaną**. Załatwienie sprawy reformy konstytucyjnej Gdańska przez Radę Ligi Narodów nazwał mówca zwycięstwem socjaldemokratów. **Gdańsk powinien sobie życzyć polski silnej pod względem gospodarczym**. Kulturę niemiecką można utrzymać tylko w ścisłej współpracy z Polską. Mamy nadzieję, ciągnął dalej mówca socjalistyczny, że **Polska zrozumie interesy nasze, albowiem Polska może sobie życzyć tylko zdrowej gospodarki Gdańska**. Dla ożywienia życia gospodarczego oczekiwać należy dalszego poparcia Polski. Przedewszystkiem konsulaty polskie powinny przyjść Gdańskowi z pomocą. Interesy robotnika gdańskiego powinny być uwzględnione przez Polskę, ponieważ robotnik gdański kupuje towar polski. Mam nadzieję, że Polska, pomimo sporu w sprawie gdańsko-gdyniejskiej **uwzględni życzenia gospodarcze Gdańska**. Kończąc oświadczył poseł Brill, iż **tylko polityka porozumienia doprowadzić może do celu**.

Następnie przemawiał poseł Weiss (centrum katolickie), stwierdzając na wstępie, że w stosunkach z Polską polityka porozumienia jest w **interesie obu krajów**. Celem polityki polskiej wobec Gdańska jest jednak uzyskanie dalszych sukcesów przy zastosowaniu środków ekonomicznych. Następstwa rzekomego memorjału polskiego w sprawie Gdańska dają się mocno we znaki. Gdańsk przekroczył już granicę porozumienia z Polską. Szliśmy bowiem po tej linii dlatego, aby przekonać wszystkich, iż droga jest możliwa. Następnie mówca poruszył także **sprawę rozdzielnika dochodów celnych**, kwestję poczty polskiej w Gdańsku itp. Przemówienie swe zakończył poseł Weiss **żądaniem usunięcia polskiej dyrekcji kolejowej**, którą nazywa największym niebezpieczeństwem dla niemieckiego Gdańska, z podkreśleniem konieczności dalszego **ściślego kontaktu narodowego z Niemcami**.

Mówca niemieckich liberalów p. Jewelowsky podniósł, że jest **jeszcze większym zwolennikiem polityki porozumienia z Polską, aniżeli dotychczas**. W sprawie gdańsko-gdyniejskiej Liga Narodów powinna jednak Gdańskowi iść na rękę.

Następnie **mówca komunistyczny Raschke gwałtownie zaatakował rząd polski**, wskutek czego doszło do awantury z przewodniczącym sejmku, który **wykлучzył go na 8 posiedzeń**.

W końcu zabrał głos jeszcze prezydent Senatu **Sahm**, który skarżył się, iż prezes polskiej dyrekcji kolei w Gdańsku jest równocześnie prezesem Macierzy Szkolnej. Wobec tego **możliwe jest pogwałcenie praw mniejszości niemieckiej na kolejach**. Kończąc zaznaczył, że senat w dalszym ciągu będzie starał się **prowadzić politykę porozumienia z Polską**, a gdy okaże się, że nie prowadzi ona do celu, to **„pozostanie tylko droga do Genewy“**.

Nie jest tak źle jak piszą!

Posłowie dostają nadal dyety, ale już in natura.

Strajk generalny w Barcelonie.

Sytuacja w Barcelonie zaostrzyła się. Zarządzenia represyjne podjęte przez gubernatora cywilnego przyspieszyły strajk powszechny, który zapowiedzia-

no na piątek. Dyrektorzy i redaktorzy dziennika „Solidarioad“ zostali aresztowani i uwięzieni. Wygląd ulic miasta jest opłakany. Na środku ulic rozrzucono nieczystości. Oddziały wojska czuwają nad usunięciem nieczystości oraz zapewnieniem komunikacji. Prócz oddziałów wojska, znajdujących się w pogotowiu skoncentrowano w mieście kilkaset członków straży cywilnej. Gubernator został wyposażony w całkowite pełnomocnictwa. Studenci solidaryzują się z robotnikami.

W Grenadzie strajk generalny został zakończony. Uwięzieni prowodyrowie strajku zostali zwolnieni. Otwarto również Dom Ludowy, który czasowo był zamknięty. Wiadomości o zakończeniu strajku generalnego nadeszły również z San Sebastian.

Bezrobotni na Węgrzech chcą zebrać.

Z Gyar (Węgry) donoszą, iż do burmistrza miasta udała się deputacja 800 bezrobotnych z prośbą o zezwolenie im na uprawianie żebrani. Burmistrz postanowił udzielić nadzwyczajnego datku dla bezrobotnych z kasy komunalnej.

Żydówka konfidencjaka komunistów.

W Budapeszcie policja aresztowała urzędniczkę prywatną Dole Markos, która była budapeszteńską ekspozycją wiedeńskiej czerwonej komunistycznej pomocy.

Wizy wjazdowe do Polski dla aktorów zagranicznych.

Sprawa udzielania wiz wjazdowych do Polski artystom zagranicznym została obecnie uregulowana specjalną instrukcją Ministerjum Spraw Zagranicznych, wydaną w porozumieniu z Ministerjum Spraw Wewnętrznych. Jest to instrukcja wizowa dla polskich urzędów konsularnych zagranicą co do udzielania wiz pobytowych cudzoziemcom, artystom zagranicznym, przyjeżdżającym do Polski w celach zarobkowych. Instrukcja ta ustala, że artyści — śpiewacy i muzycy, nie posiadający stawy światowej, o ile przyjeżdżają jako zakontraktowani na występy przez następujące instytucje: Filharmonij Warszawską, Konserwatorium Warszawskie, Opery: Warszawską, Katowicką i Poznańską, nie podlegają ograniczeniom co do wjazdu. O ile powyżsi artyści przyjeżdżają jako zakontraktowani przez inne instytucje, lub przez poszczególnych przedsiębiorców, jak również o ile chcą występować samodzielnie na własne ryzyko mogą uzyskać wizy pobytu tylko za uprzednią zgodą wojewódzkiej władzy ad-

ministracji ogólnej.

Artyści — śpiewacy i muzycy o sławie światowej ograniczeniom wjazdowym nie podlegają. Zespołom teatralnym, tanecznym, muzycznym i śpiewaczym, posiadającym zezwolenie władz administracyjnych na występy artystyczne w Polsce, mogą urzędy konsularne udzielać wiz pobytowych w celu zarobkowym po wylegitymowaniu się powyższem zezwoleniem. O ile zespoły te zezwoleń takich nie posiadają, wizy pobytowe mogą być udzielane za uprzednią zgodą wojewódzkiej władzy administracji ogólnej.

Artystom kabaretowo — widowiskowym, akrobatom i artystom cyrkowym wizy mogą być udzielane tylko za uprzednią zgodą wojewódzkiej władzy administracji ogólnej.

W wypadkach, gdy chodzi o zgodę władz wojewódzkich na przyjazd do Polski zagranicznych artystów, należy mieć na względzie niesprzyjającą takim wjazdom obecną koniunkturę gospodarczą, ujemny bilans płatniczy i bezrobocie wśród polskich artystów widowiskowych.

Żydzi w Polsce.

Adwokat żydowski sprzeniewierzył 1 800 000 złotych.

Miasto Drohobycz w Małopolsce obiegła sensacyjna wiadomość o aresztowaniu adwokata dra Szymona Herschderfera. Dr. Herschderfer, jako doradca prawny i pełnomocnik niemieckiej firmy naftowej barona Kniphausena i Skaw borysławskiem zagłębiu naftowym, do której to firmy należy szereg kopalń naftowych, m. in. „Jutrzenka“, dopuścił się na ich szkodę licznych sprzeniewierzeń i oszustw do wysokości 1 800 000 złotych. Manipulacje te datują się już od dłuższego czasu.

Aresztowanie dra Herschderfera nastąpiło w jego mieszkaniu prywatnym. Aresztowanego umieszczono narazie w więzieniu sądowym w Drohobyczu.

Aresztowanie dra H., uchodzącego za jednego z najzdolniejszych i najbogatszych adwokatów w Drohobyczu, wywołało zrozumiałe poruszenie wśród sfer prawniczych i naftowych.

Dwaj żydzi krakowscy skazani za szpiegostwo.

W sądzie okręgowym w Krakowie rozpoczęła się wrześniowa kadencja sądów przysięgłych. Na ławie oskarżonych zasiadli Juda Bauernfreund, ur. w r. 1908, malarz pokojowy i Abraham Genat vel Sauberman, ur. w r. 1905, czeładnik krawiecki, oskarżeni o zbrodnię zdrady głównej.

Na rozprawie obaj oskarżeni wypierali się winy. Po przeprowadzonej rozprawie na podstawie werdyktu sędziów przysięgłych zasądzono Bauernfreunda na 2 i pół roku więzienia, Genata zaś na półtora roku.

Żydowska szajka fałszerzy dokumentów pod kluczem.

„Kurjer Wileński“ podaje, iż w tych dniach władze bezpieczeństwa wpadły na trop dobrze zorganizowanej szajki fałszerzy dokumentów, w pobliżu Wizażaj. Fałszerze fabrykowali masowo fałszywe dokumenty, które następnie za wysokie sumy sprzedawali poborowym. Poborowych przeprowadzano nielegalnie przez granicę litewską oddając do rąk współpracowników z Litwy. Szajka składała się z 8 osób, na czele której stali mieszkańcy Warszawy Epstein i Gancel. Wszyscy członkowie szajki zostali aresztowani, znaleziono u nich kompletne urządzenia do fałszowania dokumentów skonfiskowano.

Jak żydzi uprawiają piłkę nożną?

Już od dłuższego czasu panują skandaliczne wprost stosunki wśród niektórych drużyn piłki nożnej na Wołyniu, które z szlacheckiego sportu, jakim jest piłka nożna, robią widowiska pełne bójk, okaleczeń, a nawet kalectw.

Oto przed kilku dniami rowieńska żydowska „Hasmonea“ została zaproszona do Kowla przez tamtejszą ró-

wieź żydowską „Hasmoneę“. Podczas zawodów kilku graczy „Hasmonei“ rówieńskiej zostało mocno poturbowanych. Gdy zawody się zakończyły w stosunku 3:1 dla gości, drużyna „sportsmenów“ kowelskich rzuciła się na zwycięzców wraz z szumowinami kowelskimi i tak mocno pobili graczy, że dwóch musiano odwieźć do Równego i oddać pod opiekę lekarską. Także „Hasmonea“ kowelska nie wywiązała się z umowy i nie zwróciła kosztów po-

dróży Rówieńczanom. Głodni, zbili waleśali się goście po Kowlu, aż z Równego przekazano im telegraficznie pieniądze, aby mogli wrócić do domu.

Czy taka drużyna jak „Hasmonea“ kowelska może należeć do związku piłki nożnej?

Szajka zawodowych szopenfeldziarzy żydowskich.

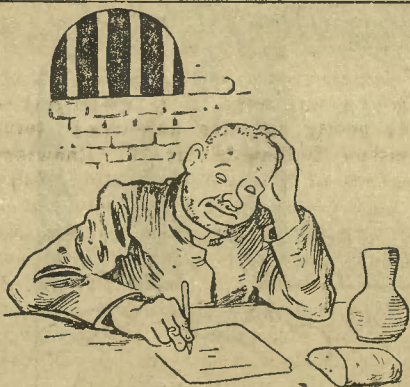
W Łodzi od kilku miesięcy grasowała bezkarnie szajka szopenfeldziarzy, którzy w składach manufaktury dokonali licznych kradzieży. Przekradkowo udało się policji szajkę tę schwycić i u-

Przebieg manewrów Reichswehry.

Według wiadomości z pola tegorocznych, obecnie już ukończonych, wielkich ćwiczeń ramowych Reichswehry we Frankonji, manewr okrężny od flanku przez armję niebieską armji czerwonej spelził na niczym wskutek zorientowania się w czas dowództwa czerwonego i wycofania się pod osłoną ciemności nocnych. Ta pierwsza większa operacja dała pole do wypróbowania zdolności wydawania dyspozycji przez naczelne sztaby. Punkt oparcia do wszelkich taktycznych i strategicznych poruszeń został zapewniony przez oddziały saperów, łączności i komunikacji. W chwili, gdy front przesunięty został o 10 klm, obie strony zaczęły się okopywać. Nagle nadeszła wiadomość o pojawieniu się od strony Górnego Rodanu nowej armji czerwonej. Wytworzyła się w ten sposób nowa sytuacja: wobec wzmożonych sił armji czerwonych armja niebieska nie była w stanie pod ich naciskiem dalej prowadzić swojej ofensywy. Niebiescy musieli się cofnąć, zabezpieczając się od strony Górnego

Rodanu, 4 pułki kawalerji zbyt wysunięte naprzód musiały z dużymi stratami rejtować. 13 pułk piechoty Reichswehry, wchodzący w skład armji czerwonej, rozpoczął natarcie, osiągając pozycje z przed 24 godzin. Nie bez trudu przyszło dowódcy dywizji niebieskiej gen. von Gienauth nakazać dalszy odwrót swoim siłom, gdyż były one na najlepszej drodze do zniweczenia armji czerwonej przez swój manewr okrążający. Nazajutrz o godz. 4 po poł. przypadł moment kulminacyjny walki. Obie strony wywodły do boju tanki i samochody pancerne, markowane z powodu istnienia zakazu posiadania ich przez Niemcy. Atak, prowadzony przez czerwonych, mimo ciężkich warunków obserwacyjnych dla artylerji, wypadł dla nich korzystnie. Nieprzyjaciel bowiem cofnął się, pozostawiając na placu liczne karabiny maszynowe i pancernki.

Prezydent Hindenburg mimo nie pogody śledził szczegółowo z pola walki poszczególne operacje.

Pan Jacek Furdyga donosi:

Breście n/Bugiem, 19 września.

Szanowna Redakcjo!

Niech cholera ciśnie całą politykę i wszystkie stronnictwa z całą ich demokracją! Siedziałem sobie spokojnie w Belwederze za Dziadkowym piecem, gdzie było co jeść, było co pić i kurczyć. Aż tu Dziadka skusiło, aby rozwiązać Sejm, i od tej chwili zrobił się djabełski młyn w Rzeczypospolitej. Ale czemu skrupiło się to na mnie i zaco ja we fortecy siedzę?

Obchodzą się tu z nami pospolicie. Na śniadanie polewka, na obiad postna kasha, a na wieczór czarna kawa z kromką suchego chleba. Te postną kaszę dostajemy chyba według recepty Składkowskiego, który był nieprzyjacielem ryżu. A najgorsze, że niema co kurczyć. Szczęście od Boga, że jest papier wateklotowy i słoma w siennikach. Kręcimy sobie z tego razem z Witosem papierosy, które na cześć Dziadka ochrzciłmy Piłsudores first class. Liebermann gudłaj przeschwarował sobie do celi pół funta tureckiego, ale ani go nam powąchać nie daje.

Także wody dostajemy codziennie tylko litr na głowę, do mycia i do picia. Liebermann, że to ma żgagę polityczną, wszystką wodę wypija, a umyć (powiada) umyje się gruntośnie, jak wyjdzie z paki. Ja się w mojej wodzie najpierw myję, a potem ją wypijam. Witos zaś robi odwrotnie: najpierw wodę wypije, a potem się w niej myje.

Takie my tu prowadzimy życie. Dziadek nie musi o tem wiedzieć, bo w dobroci swe go serca nie pozwoliłby na taką naszą poniewierkę. On jest żołnierz i na naszą śmierć prędzej by się może zgodził, niż na

daremnić dalszą „robotę“. Są niemi: 25-letni Moszek Waldman, który przybył do Łodzi na gościnne występy ze współniczką swą 35-letnią Chają Wajnberg nigdzie nie meldowaną. Waldman ze swą współniczką odwiedzali szereg sklepów i okradali je. Bywali również na wystęпах w Niemczech. Ostatnio, gdy policja niemiecka wpadła na ich trop, wspólnicy powrócili do kraju, by pozostać tu do czasu, aż zapomni o nich policja niemiecka.

Aresztowanych szopenfeldziarzy osadzono w więzieniu do dyspozycji sądu śledczego.

Żyd z Radomia skazany w Bytomiu za puszczenie w obieg fałszywych pieniędzy.

Sąd okręgowy w Bytomiu rozpatrywał sprawę przeciwko Cahmanowi Frydmanowi, pochodzącemu z Radomia, oskarżonemu o puszczenie w obieg fałszywych 5-cio markówek na terenie Śląska Opolskiego. Frydmana skazano na 3 lata i 1 miesiąc więzienia.

Tragiczny zgon lotnika-akrobata.

Na lotnisku w Böblingen (Wirtembergja) zdarzyła się w czasie manewrów akrobatycznych, dokonywanych przez dwa samoloty sportowe, ciężka katastrofa. Znany lotnik akrobata Schindler usiłował z jednego samolotu opuścić się na drabince sznurowej na samolot drugiego, przyczem nastąpiło zderzenie obu aparatów. Samoloty spadły z wysokości 300 mtr., rozbijając się w drzazgi. Wszyscy czterej pasażerowie ponieśli śmierć na miejscu. Schindler, który w ostatniej chwili, nie tracąc przytomności, chciał opuścić się na spadochronie, spadł na dach jednego z domów i zabił się.

Szkolne poufałości.

Któż z nas nie pamięta miłych, minionych szkolnych czasów?!

Przeżywało się cokolwiek nieraz chwile strachu, kiedy to nie było się przygotowanym. Były chwile wyłożonej pracy.

Obok tych jednak, ileż to było chwil miłych i pięknych.

Tak np. nigdy niezapomniana koleżeńskość, ta „solidarność“ klasy zmuszająca nawet do ponoszenia kary za innych, byle jeno nie „wyspać“ klasy i „całej sprawy“.

Ileż to przeróżnych szyfrów optycznych i akustycznych używaliśmy, byle tylko „wyciągnąć“ słabych.

Do niezapomnianych należą też różne przydomki uczniowskie.

Dla odświeżenia wszystkim owych dawnych lecz miłych chwil, podaję kilka przydomków uczniów miejskiego gimnazjum im. Kopernika w Bydgoszczy. Dawniej, w każdej szkole, obowiązkowo musiał być „Jupiter“.

W tych czasach przydomki są brane z życia politycznego, teatralnego, zoologicznego, sportowego i praktycznego. Najgrubszy i najwyższy uczeń Terlecki nazywa się „Najmoczek“.

Grochowski ma dwa przezwiska: „Matros“ i „Groch“. (Ma on zamiar wstąpienia do marynarki).

Güntzel — „Landsman“. Joranne — „O-

kularnik“. Koźmiński — „Admirał“ (ojciec jego jest marynarzem). Kuźmiński — „Bociek“ (wysoki i cienki). Lerchenfeld — „Baranek“. Liber — „Fajdan“ (zjada wiele chleba). Malinowski — „Malina“. Nadołny — „Ryż“ (czerwonowłosy). Nehrebecki — „Kotek“. Piński — „Pina“. Rusiecki — „Rusiek“. Skrzywanek — „Janta“. Strzemeski — „Sinobrody“ (ma bujny zarost). Szuchiewicz — „Siusiu“. Wielhorski — „Czecho“. Żmigrozdzi — „Małpa“. Żukowicz — „Fujara“ (słaby gimnastyk). Potocki — „Szymek“ (małego wzrostu). Zwołanowski — „Dzidek“ (ojciec jest leśniczym). Schmidt — „Tarzan“. Dźwikowski — „Krasnoludek“ (wielki, tęgi wzrostem). Banach — „Basia“. Ewald — „Karykatura“ (nie gimnastykuje). Gackowski — „Gacek“. Janicki — „Kiki“. Kosmowski — „Tyzio“. Nowkuński — „China“ albo „Kiltaj“ (rodem z Rosji). Ponikiewski — „Piguta“ (gruby, rumiany chłopiec). Przyłuski — „Trup“ (chorowity, bład). Szulc — „Szuli“. Ruciński — „Mongol“ (szeroka, silna, kościasta twarz). Szuwalski — „Sujka“. Wagnerowski — „Fenomen“. Wojciechowski — „Kajtuś“. Ciastoń — „Ciasto“. Chwialkowski — „Kicha“ (syn rzeźnika). Gajdecki — „Gajda“. Potoński — „Mimiek“ (na imię mu Natan). Zakaszewski — „Kasza“. Flicięński — „Flicina“. Fitzerman — „Picek“. Munkowski — „Mundzio“. Szwajkowski — „Pompicio“ (przy pompowaniu piłki wyrzekł słowo pompicio). Wroński — „Wrona“. Kropilnicki — „Kropidło“. Kaczmarek — „Kaczka“. Urbanow-

ski — „Urban“. Bobowski — „Bób“. Sobieski — „Ferdek“ (na imię mu Alfred).

Oto zbiór przydomków powstałych z przeróżnych powodów. Są one w użyciu i nikt się tem nie obraża. Wiele z nich powstało przy sportach. Oto Buczkowski Stanisław był dobrym graczem w palanta i przez kilka lat pełnił funkcję „matki“. Koledzy chcąc „matce“ w czasie biegu do mety dodać „gazu“, zamiast Buczkowski, skrócili imię Stachu i wołali achu — achu — achu! Od tej chwili nazywał się Achu.

W ten sposób powstało wiele skrótów. Na zakończenie opowiem jedno z wesołych zdarzeń szkolnych.

W roku 1925, w miesiącu maju, we wtorek, zauważyłem, że uczeń klasy VII Romanowski szuka czegoś na schodach.

— Czego szukasz, Romanowski? — pytam się.

— Biegnać w czasie przerwy po schodach na dziedziniec, zderzyłem się z jakimś uczniem z klasy I-ej tak nieszczęśliwie, że zębami uderzyłem go w głowę i wybiłem sobie zęb przedni u górnej szczęki. Szukam zęba.

— A co mówił ten mały chłopiec?

— Złapał się za głowę i, pobiegł do klasy.

Zapomniałem o tem zdarzeniu. W piątek, o godzinie 12-ej, miałem lekcję gimnastyki z I-szą klasą. Przed lekcją przystępując do mnie uczeń P. i mówi: „Proszę pana, ja się dzisiaj cesałem i znalazłem we włosach ten zęb“.

Albrycht.

te głodówkę, która z pewnością jest wbrew jego woli.

Wieczorem, gdy się ściemni, zgadujemy, co kogo czeka. Witos wtedy maca się po gardle, a ja po odwrotnej stronie, bo znam Dziadka i wiem, że długo bezemnie nie wytrzyma. Każę mi dać dwadzieścia pięć kijów i znowu do służby przy sobie powoła. Ja już miał z nim takie perepalki, i dlatego nie bardzo boję się o siebie. A od takich choćby belwedeckich smarów nikt jeszcze nie umarł.

Liebermann zato w głowę zachodzi, co jemu Dziadek obmyślił. Ja go pocieszam, że z pewnością nie belec. Prawde zaś mówiąc, to ja się o Liebermanna też nie boję. Dziadek wie, że gdyby żyła zakatrupił, to by miał z całą Palestyną do czynienia. Więc będzie się strzegł. Nadunderuje mu i puści go z Bogiem. Ale Liebermann i od tego może łatwo śmiertelnej mojry dostać. Przecie byli mocniejsi od niego, a nie dali rady.

Najgorzej będzie Witosowi. On jest zawsze taki powściągliwy w słowie, a ino jak o Dziadku jest dyskurs, to mu jezor w tej gębce lata jak wrzciono. Zawsze nazywa Dziadka marszałkiem z pod jasnej gwiazdy, i ja będąc w Wierzechosławicach nieraz go upominałem: Kumie Wincenty, miarkujcie waszą cholere, bo zadzirka z panem Marszałkiem jeszcze nikomu na zdrowie nie wyszła!

Ale Witos nie bardzo bojał się Dziadka, bo czuł się w Wierzechosławicach jak udzielny książę, i przytem kumów miał moc, bo niektórzy tylko dlatego o dziecka się starali, aby on im je do chrztu trzymał, i mogli do niego per kumie gadać. A teraz koniec parady z kumem, i jeszcze kto wie, czy dziećek drugi raz chrzcić nie będą, aby im dać innego chrzestnego ojca. Tak to wszelka pycha na ziemi przemija, i nawet taki Witos z woza łatwo pod wozem znaleźć się może.

O innych aresztantach mało co wiem, bo pilnują nas jak ochwacących koni, i nie dopuszczają jednego do drugiego. Tylko o koleżance Kosmowskiej wiadomość przyszła, że ją w Lublinie mocno przyskrzynili. Podobno dostała dwadzieścia lat rot aresztanckich, ciemnicę co tydzień, post co miesiąc, twarde łozę co kwartał i 50 różg w każdą rocznicę popełnienia przestępstwa. Ale Pan Prezydent ma ją podobno uiaskawić i tylko do klasztoru Karmelitek na dożywcie zesłać.

Gdy to Witos usłyszał, to powiedział:

— Jeśli z posłankami tak, to nas, chłopów, chyba żywcem ze skóry obłupią!

I już go oblać strach wielki. Ale potem machnął ino ręką i rzekł:

— E, Budienny też nie żartował, no i eo z tego?

Z WIELKOPOLSKI i POMORZA

Tragiczny zgon młodej dziewczyny.

Z Krotoszyńska donoszą: W Bestwinie (pow. Krotoszyn) wskutek niedostatecznego zabezpieczenia walka transmisyjnego, pochwycona została przez pas i rzucona z siłą na koło 19-letnia Anna Tuszówna. Śmierć nastąpiła na miejscu.

Łabiszyn.

Zawieszony w urzędowaniu. Przy tut. sądzie powiatowym zawieszono w urzędowaniu dnia 16. bm. naczelnego sekretarza p. Józefa Graczyka. Okazało się, iż Graczyk od dłuższego czasu przywłaszczał sobie wpłacone należności z tytułu opłat za odpisy hipoteczne i to podług swojej własnej tabeli, która sięgała do 500 zł więcej, jak urzędowa.

Z Rady Miejskiej. Dnia 13. bm. odbyło się pod przewodnictwem p. Zmudzkiego posiedzenie Rady Miejskiej. Wybrani do komisji wyborczej zostali pp. Zmudzki, Barczykowski, Bajek, jako zastępców Witucki, Gawroński i Palka. Sprawa stacji benzynowej p. Kühna oddano do następnego zebrania.

Damasławek.

Szkarlatyna. W ub. tygodniu zachorowało dwoje dzieci p. W. Ziółkowskiego ekspedienta na szkarlatynę. Chorobę spopróżniła śmierć jego żony. Pomocy lekarskiej udzielił dr. Nurczyk z Janowca a nast. lekarz pow. dr. Laskowski z Wągrowca.

Lustracja pasiek. Dnia 10 i 11 bm. przeprowadził lustrację pasiek p. Woźny, instruktor fachowy z Wielkopolskiego Związku Pszczelarzy Poznań. Pan Woźny zwiedził pasieki w miejscowościach: Damasławek, Turza, Mokronosy, Smuszewo i Juncewo. Wynik lustracji był zadowalający.

Zebranie Rady gminnej. Dnia 11. bm. w lokalu p. Mencła odbyło się zebranie Rady gminnej. Porządek obrad dotyczył wyboru członków komisji wyborczej do Sejmu i Senatu. Po zakończeniu zebrania omawiano sprawy dotyczące ponownych wyborów do doboru i reprezentacji kościoła które odbędą się w dniu 21. bm.

DAMASŁAWEK. Bacność, Inwalidzi cywilni! Wielkie zebranie Związku Inwalidów Cywilnych oraz wdów, sierot i starców odbędzie się w Damasławku w niedzielę, dnia 21 bm. o godz. 12, zaraz po nabożeństwie, w sali p. Mencła.

Wągrowiec.

Z Kółka Rolniczego. W ub. niedzielę, dn. 14 bm. odbyło swe zebranie Kółko Rolnicze w Laskownicy Wielkiej pow. Wągrowiec. Zebranie zajął wiceprezes p. Rokicki, piękny referat o sztucznych nawozach wygłosił kierownik szkoły p. Grzesik. Nad wyższym referatem wywiązała się bardzo ożywiona dyskusja, poczem omawiano sprawę zakupu drzew owocowych z Janowca i węgla na zime.

Ze Stowarzyszenia Pszczelarzy. W ub. niedzielę, dn. 14 bm. odbyło się zebranie pszczelarzy, w sali p. Sulerzyńskiego. Zajął zebranie prezes p. Dróbka, który wygłosił wykład o łazczeniu róż pszczelich.

Strzelanie bractw kurkowych. W ub. niedzielę, dnia 14. bm. odbył się zjazd podokrogowy Bractwa Kurkowego. Po nabożeństwie udano się do strzelnicy p. Rossy, gdzie odbyło się wspólne śniadanie. Po południu odbyło się strzelanie o godność króla zniwnego i podokrogowego oraz o premje. Królem zniwnym został p. Mayer, I. rycerzem p. Sprutta, II. rycerzem p. Kluck. Premje otrzymali pp. Gołembowski, Magdziarz, Różniewski, Mencil, Rybarczyk, Gorzyński, Bednarski, pr. teszynowe Stachowiak, Uliczny, Różniewski. Królem podokrogowym został p. Gołembowski z Wągrowca, I. rycerzem p. Uliczny, II. rycerzem p. Tonn z Rogoźna, premje honorowe m. Wągrowca otrzymali pp. Magdziarz, Treichel, oraz Schütz z Rogoźna. Premje podokr. otrzymali pp.: Gołembowski, Gorzyński, Schütz z Rogoźna, Lewandowski, Piotrowski z Golańczy, K. Bonowski, Tonn, Uliczny, Klockiewicz z Rogoźna, Sprutta, Mencil, oraz Szuter z Rogoźna. Ordery podokr. Lewandowski, Klockiewicz, Schütz, Bonowski, Gołembowski. Po rozdaniu nagród odbyła się skromna kolacja.

Nieszczęśliwy wypadek. Dnia 15. bm. odwoził świnie na dworzec do Wągrowca p. Woltman z Kamienicy i jadąc z powrotem, spadł z wozu. Rannego przewieziono do szpitala.

Wypadek autobusowy. Autobus p. Kipera z Mieściska, który kursuje między Wągrowcem i Gniznem pod Miłosławicami, wskutek uszkodzenia kierownicy wjechał na drzewo i wpadł do rowu. Z kilkunastu pasażerów tylko 4 osoby odniosły małe okaleczenia. Na miejsce wypadku przyjechał dr. Rattner z Mieściska, który opatrzył rannych.

Chrześcijańska Demokracja złożyła życzenia i hołd ks. biskupowi Stanisławowi Adamskiemu.

J. E. Ksiądz Biskup Stanisław Adamski przyjął na blisko godzinnej audyencji w środę, dnia 17 bm. przedstawicieli Zarządu i Rady Wojewódzkiej Polskiego Stronnictwa Chrześc. Demokracji w osobach prezesa p. Józefa Tyłczyńskiego i wiceprezesa rady p. Józefa Trzczyńskiego ze Świerkowa.

Pan Tyłczyński w imieniu Zarządu i Rady Wojewódzkiej, Zarządu Okręgowego i wszystkich kół poznanińskich w gorących i serdecznych słowach złożył J. E. Księdzu Biskupowi szczerze życzenia z okazji zamianowania Go przez Ojca św. Biskupem Śląskim, życząc

Księdzu Biskupowi jak najlepszego zdrowia, długiego życia i pomocy Bożej w rządach pasterskich na pastaręj piastowskiej ziemi śląskiej, na chwałę i pożytek Kościoła katolickiego i ukochanej Ojczyzny.

Równocześnie w charakterze prezesa Tow. Powstańców i Wojaków im. Antoniego Andrzejewskiego, którego członkiem honorowym jest J. E. Ksiądz Biskup — złożył p. prezes Tyłczyński J. E. szczerze życzenia, dziękując zarazem serdecznie za złożoną ofiarę na odnowienie pomnika po poległych bohaterach w powstaniu 1918-19.

Niewiarogodny skandal.

„Jugendwehr” wtargnęła do m. Wielenia i śpiewała „Deutschland über alles”.

Pisma poznańskie donoszą z Wielenia, miasta nadgranicznego w powiecie czarnkowskim, co następuje:

W ub. tygodniu przez granicę polską przeszedł oddział tak zw. „Jugendwehr” i wtargnął — mimo oporu strażników — do części polskiej Wielenia. Na Rynek Wielenia czekała na „Jugendwehr” orkiestra. Cały oddział na czele z orkiestrą przeszedł kilkakrotnie przez rynek,

nosząc transparenty w języku niemieckim:

„Nawet marszałek Piłsudski nic nie pomoże”. Niemcy miejscowi przywitali „Jugendwehr” owacyjnie. Śpiewano „Deutschland, über alles”. Polacy temu przyglądali się biernie...

Wiadomość ta brzmi wprost nieprawdopodobnie.

To też ufamy, że miarodajne czynniki dadzą w tej sprawie odpowiednie wyjaśnienie.

Z Inowrocławia.

Nową szkołkę dla dzieci kolejarzy otworzył ul. Dworcowej Siostry Dominikanki. Rodzice mogą zgłaszać tam dzieci w wieku od lat trzech aż do siedmiu. Również „Szkołka Froebłowska”, będąca pod kierownictwem tycheż zakonnic, została przeniesiona do obszernej sali Domu Katolickiego, dawniej kościół Serca Jezusowego.

Także szwalnia SS. Dominikanek jest już czynna od 1 września br. Siostry uczą szycia oraz różnych robót artystycznych, w skład których wchodzi także tkactwo ręczne z węzy. Panie i panienki, chcące korzystać z nauki, mogą się zgłosić po bliższe informacje do SS. Dominikanek, ul. Toruńska nr. 17.

Za najpiękniejsze udekorowanie balkon I. nagrodę otrzymała od Tow. Upiększania Miasta Inowrocławia p. Marja Koralewska, ul. Św. Ducha 16.

I ptaki mają swych bandytów. W ub. środę o godz. 15 zjawili się nad terytorjum Popowice dwa gołębie pocztowe, lecące z północy na południe. Jeden z gołębi, noszący na obręczce znaki: orzeł 42-653 — 30. VIII, został pochwycony przez jastrzębia i zagryziony, drugi zdołał zbiec.

Rzemiosło tuż zakłada biuro podatkowe. W tych dniach odbyło się w sali „Parku Miejskiego” pierwsze powakacyjne zebranie plenarne miejsc. Tow. Zjednoczonych Przemysłowców, pod przewodnictwem prezesa p. Bedykińskiego. Po omówieniu różnych spraw dotyczących się wewnętrznego życia towarzystwa, zabrał głos p. Józef Gabrylewicz i w dłuższych wywodach uzasadnił potrzebę założenia biura podatkowego, poradnie dla rzemiosła. Celem ostatecznego zrealizowania tej myśli postanowiono w czasie najbliższym zwołać zarządy wszystkich cechów miejscowych i sprawę należycie przedyskutować. Po

radnia taka byłaby zależna od zarządu miejscowego Tow. Zjednoczonych Przemysłowców i prezeń kontrolowana. W końcu jeden z obecnych poruszył niesłychane stanowisko bydgoskiej Izby Rzemieślniczej, która w dzisiejszych krytycznych czasach za ulgowej egżamin mistrzowski bierze aż 100 wzgl. 120 zł (przed wojną płaciło się 25 marek niem.).

Nieszczęśliwy wypadek podczas kradzieży. W nocy z dnia 16 na 17 bm. został przejechały przez pociąg na torze kolejowym toruńskim Stanisław Ziółkowski, lat 17 z Inowrocławia, zam. przy ul. Staromieście 3, który udał się na tor na kradzież węgli z wagonów podczas jazdy, przyczem spadł i dostał się pod koła pociągu, które odcięły mu obie nogi powyżej stóp. W takim stanie odnaleziono go leżącego na torze. Pogotowie Ratunkowe odwiozło go do szpitala powiatowego. Powyższy wypadek winien być odstraszającym przykładem na przyszłość dla złodziei węglowych.

Nożownictwo. W ub. wtorek odbywało się w tut. ognisku Młodzieży Polsko-Katolickiej zebranie, w czasie którego wtargnęło do lokalu kilku łobuzów, którzy wszczęli awanturę z nowym zarządem. Jeden z bandytów zranił poważnie nożem członka towarzystwa. Dopiero wkroczenie starszych osób, których wezwano na pomoc, położyło kres rozwydrzonej napaści łobuzów. Tego samego pokroju zgraża stale zakłócała spokój w sali podczas niedzielnej akademii.

Kronika policyjna. Janina Adamczykówna z Inowrocławia zgłosiła sprzeniewierzenie chustki wełnianej wartości 40 zł. Paweł Renz z Inowrocławia zgłosił kradzież rozmaitych towarów drogerijnych. Franciszek Kaniewski został doprowadzony za kradzież kożuchów. Klara Betlejewska i Jan Buchardt z Inowrocławia zgłosili kradzież bielizny wartości 24 zł. Odnaleziono suknię, po odbiór której może się zgłosić prawowity właściciel w Komisariacie P. P. na miasto Inowrocław, pokój nr. 24.

Pożar stogu. W dn. 14 bm. o godz. 9 wiecz. zapalił się z niewiadomych dotychczas przyczyn stóg zboża, zawierający 25 wozów żyta, na szkodę Władysława Skowrona, zam. w Pieraniu pow. Inowrocław. Stóg zabezpieczony był na 2500 zł.

Kronika policyjna. Adam Siewczyński z Inowrocławia zgłosił kradzież maszyny do walcowania, wartości 1000 zł.

Łobżenica.

Manifestacja narodowa. W niedzielę, dn. 21 bm. odbędzie się manifestacja, celem wyrażenia żywiolowego protestu przeciw zakusom niemieckim na całość granic Polski. W manifestacji tej winno wziąć udział całe społeczeństwo miasta i okolicy. Pokażmy wrogom Polski, że godności naszej narodowej i państwowej ponieważ nie wolno.

„Dzień sprawności fizycznej P. W. i W. F. W niedzielę, dn. 21 bm. urządza Komitet P. W. i W. F. „Dzień sprawności fizycznej”. Na nowym stadionie sportowym odbędzie się po południu zawody pomiędzy klubami miejscowymi i okolicy. Wieczorem zaś odbędzie się w sali Banku Ludowego przedstawienie p. t. „Piosnka wujaszka” Al. hr. Fredry, oraz zabawa taneczna. Gospodarzem zabawy będzie znany na tut. gruncie, ruchliwy Klub Sport. Ł. K. S.

Strzelno.

Osobiste. Dnia 16. bm. pobłogosławiony został związek małżeński p. Eugenji Żurawskiej, córki mistrza kolodziejkiego z panem Stanisławem Błażejczakiem, mistrzem kowalskim ze Strzelna. Młodej parze „Szczęść Boże”.

Zebranie Zw. Inwalidów Woj. odbyło się w niedzielę, dnia 14. bm. Zebranie zajął prezes Związku p. Hanasz Stanisław, protokół z ostatniego zebrania odczytał p. Kuźniarek Władysław. Omawiano wewnętrzną sprawę związku. Funkcję skarbnika objął po ś. p. Janie Przybylskim p. Skotarczak.

Zebranie Ochotniczej Straży Pożarnej odbyło się dnia 15. bm. Sekretarzewał p. Wacław Anielak. Omawiano zbliżającą się uroczystość 30-lecia Zjazdu Pożarnej w Strzelnie.

Stow. Zjednoczenia Młodzieży Mieszczańskiej zostało w tych dniach rozwiązane. Lokal Legii Mocarstwowej znajduje się w domu p. Pietrzaka przy ul. Szerokiej.

Tow. Powstańców i Wojaków odbyło w ub. niedzielę swoje zebranie, które zajął prezes p. Trzecki. Po odczytaniu protokołu przez p. Wachtulskiego omawiano sprawę wewnętrzną towarzystwa.

Kruszwica.

Kinoteatr „Ziemowit” wyświetla w sobotę i w niedzielę o godz. 6 i 8 wiecz. film produkcji polskiej p. t. „Pod banderą miłości”.

Ruch osobowy na linii Kruszwica - Piotrków Kuj. utrzymywany stale przez tut. Cukrownię, z dn. 1 października zostanie wstrzymany. Powodem tego jest zmniejszenie się podróżujących z powodu dogodnej komunikacji autobusowej.

Święto sportowe S. M. P. W niedzielę, dn. 21 bm. urządza miejsc. S. M. P. święto sportowe na Letnisku. Wymarsz z orkiestrą Och. Straży Pożarnej o godz. 15 po poł. W programie przewidziane są: skoki, biegi krótko i długodystansowe, gra w siatkówkę, rzut dyskiem i oszczepem i t. p. Dla publiczności strzelanie z wiatrówek o cenne nagrody i wiele innych niespodzianek.

Odczyt księdza — byłego generała rosyjskiego. W sobotę, niedzielę i poniedziałek odbędzie się odczyt w sali p. Rucińskiego o godzinie 8 wiecz. księdza Włodzimierza Leśnobrodzkiego, b. generała rosyjskiego, który mówił będzie o działalności Czerezwyczyjki rosyjskiej oraz o pogrzebaniu Rosji przez Rasputina.

Staraniem zarządu Ochot. Straży Pożarnej otrzymała tut. orkiestra nowego kapelmistrza w osobie p. Aleksandra Gwoolenki, który będąc dobrym muzykiem, starać się będzie o postawienie orkiestry ra wyżynie.

KRUSZWICA. Doroczna uroczystość Bractwa Kurkowego odbyła się ub. niedzieli na letnisku, przy pięknej pogodzie. Koncertowała orkiestra Ochotniczej Straży Pożarnej. Wynik tegorocznego strzelania o godność króla zniwnego i rycerzy jest nast.: królem zniwnym został p. Buchholz Ludwik, I. rycerzem p. Jan Adamski, II. rycerzem p. Stanisław Zuchowski. Żetony zdobyli pp.: Antoni Posadzy, Cz. Janowski, Wojciech Pokorski, Józef Jańczak, A. Tomaszewski. Puchar wędrowny zdobył po raz drugi p. Jan Chmielecki.

Spór magistratu m. Poznania z wojskiem.

Z Poznania donoszą: W ub. roku powstała w Poznaniu spółdzielnia budowlana „Praca”, która wkrótce pozyskała kilkuset członków. Spółdzielnia nabyła od miasta parcele budowlane przy ul. Warszawskiej i rozpoczęła budowę 31 domów, z których kilkanaście jest już prawie wykończonych. Jak grom z jasnego nieba padła niespodziewanie na budujących wieść, że władze wojskowe włączyły teren, zabudowany przez spółdzielnię „Praca” do strefy bezpieczeństwa. Władze wojskowe zażądały przeto zaprzestania akcji budowlanej na wspomnianym terenie, motywując to pozatem bliskością zakładów amunicyjnych. Na

skutek protestu wojska Bank Gospodarstwa Krajowego cofnął obiecane kredyty, uniemożliwiając dalsze prace budowlane.

Wobec takiego stanu rzeczy spółdzielnia „Praca” zwróciła się do miasta o przyjęcie gwarancji na udzielenie kredytów przez B. G. K. Rada Miejska, rozpatrując wniosek powyższy, uchwaliła rezolucję protestującą przeciw samowolnemu rozszerzeniu strefy bezpieczeństwa przy ul. Warszawskiej przez władze wojskowe. Równocześnie zaznacza rezolucja, że miasto Poznań nie rezygnuje ze swych praw gospodarza tych terenów. W razie nieszczęścia wina spadnie na władze wojskowe.

Z Torunia.

Organizacja b. wojskowych na Pomorzu: o jednolity polski front wyborczy jako odpowiedź Treviranusiowi.

Zebrani w dniu 17 września 1930 r. w Toruniu, na zaproszenie Zarządu Wojewódzkiego Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny na Pomorzu, na wspólnej konferencji przedstawicieli podpisanych organizacji byłych wojskowych — uchwalają jednogłośnie następującą rezolucję:

1. Wystąpienie ministra Rzeszy Niemieckiej Treviranusa w sprawie granic Polski, piętnujemy jako beczelną prowokację krzyżacką, na którą jako byli wojskowi mamy tylko jedną odpowiedź: „przyjdź i spróbuj wziąć!”.

2. Niesłychane wystąpienie ministra Treviranusa, nie może być brane jako wystąpienie niepożytecznej jednostki, gdyż wyniki ostatnich wyborów w Niemczech wykazały, że duch zabobczy tkwi głęboko w narodzie niemieckim, który wszelkimi siłami dąży do rozpętania nowej pozoży wojennej.

3. Wybory niemieckie dały przynajmniej przewagę stronnictwom, które jako główny swój cel wysuwają hasło zniszczenia Polski.

Jako jedyną najjaśniejszą formę odpowiedzi tak ministrowi Treviranusowi, jak i społeczeństwu niemieckiemu na ich ataki na Polskę — uważamy stworzenie na Pomorzu wspólnego frontu przy nadchodzących wyborach do Sejmu i Senatu, bez względu na programy poszczególnych stronnictw i indywidualne zapatrywania.

Realizacją tego programu będzie stworzenie na Pomorzu tylko jednej polskiej listy wyborczej, czego jako ci, którzy w dobie walki o niepodległość stanęli na placu boju, — żądamy najkategoryczniej od całego polskiego społeczeństwa na Pomorzu, a szczególnie od wszystkich bez wyjątku przywódców ugrupowań politycznych.

Jednocześnie stwierdzamy, że każdy Polak, który z jakichkolwiek powodów wytrzymałby

się z solidarności narodowej w tak doniosłej chwili na najbardziej atakowanym terenie — musi uleżeł potępieniu przez całe zdrowo myślące społeczeństwo polskie i być uznany za zdrajcę sprawy narodowej.

Nie wątpimy, że głos tych, którzy krwią własną płacili za ustalenie dzisiejszych granic Rzeczypospolitej Polskiej, — tych, którzy będąc dalecy od partyjnych manifestacji — po żołniersku żądają jednolitego społeczeństwa w takiej poważnej chwili — spotka się z ogólnym poparciem.

Zarząd Wojewódzki Pomorski Federacji Polskich Zw. Obrońców Ojczyzny
(—) Chęmiński, prezes, (—) Tycner, wiceprezes,
(—) Lewandowski, sekretarz.

Zarząd Główny Powstańców i Wojaków na terenie D. O. K. VIII
(—) Józef Goga, prezes,

(—) Franciszek Kukliński, za sekretarza.

Związek Podoficerów Rezerwy Okręg. D. O. K. VIII.

(—) Tycner, prezes.

Pomorski Zarząd Wojewódzki Związku Inwalidów Wojennych R. P.

(—) Dąbrowski Kazimierz, prezes,

(—) Antoni Lewandowski, sekretarz.

Zarząd Okręgowy

Pomorskiego Związku Legionistów Polskich

(—) Pietruski Stanisław, prezes,

(—) Dr. Rozen, członek zarządu.

Związek Tow. Marynarzy Rezerwy R. P.

(—) B. Szarański, (—) L. Klemański.

Związek Hallerczyków Placówka Toruń

(—) Szczepanek, prezes.

Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej z Francji.

(—) Królikiewicz, prezes.

Odpowiedź pracowników państwowych i samorządowych miasta Torunia na beczelną mowę Treviranusa.

W dniu 16 bm. obradował pod przewodnictwem prezesa p. Walerjana Zapalę. Komitet Wykonawczy Komisji Porozumiewawczej 25 najpoważniejszych zrzeszeń zawodowych pracowników państwowych i samorządowych na obszarze miasta Torunia.

Komitet Wykonawczy ukonstytuował się jako organizacja stała, wybierając prezesem: p. Walerjana Zapalę, wiceprezesem Zarządu Głównego S. U. P., wiceprezesami: pp. Stefana Matusiaka, prezesa Zjednoczenia Kolejowców Polskich, Aleksandra Krausego, prezesa Stow. Urzęd. Miejskich, Jerzego Schaeffera, prezesa Stow. Urzęd. Skarbowych, sekretarzem: p. Ludwika Ideca, prezesa Związku Pracowników Umysłowych Administracji Wojsk., skarbnikiem: p. Józefa Turka, sekretarza Okręgu Pol. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, zast. sekret. p. Włodz. Piwnickiego, prezesa Tow. Urzęd. Krajowych i zast. sekret. p. Andrzeja Drygalskiego, prezesa Związku Niższ. Pracowników Poczt, Telegr. i Telef. oraz sekcje: organizacyjną, bojkotową i redakcyjną, które rozpoczęły pracę.

Na niedzielę, dnia 21 września br. godz. 12 zwołany został do „Dworu Artusa” wiece protestacyjne, na którym przemawiać będą pp. Zapala, Tycner i Matusiak, poczem uchwalona zostanie rezolucja, zawierająca konkretne postulaty represyjne. Rezolucja zostanie wręczona panu wojewodzie pomorskiemu, opublikowana w prasie i oplakotwana we wszystkich miastach Pomorza, z wezwaniem do przeprowadzenia analogicznej akcji.

W wiece wzięł udział gremjalnie wszystkie zrzeszenia zawodowe pracowników państwowych i samorządowych, członkowie i ich rodziny.

Komitet Wykonawczy przeprowadzi akcję propagandową za jedną listą polską przy wyborach do Sejmu i Senatu, oraz za jak najliczniejszym udziałem polskich wyborców, pod hasłem: „ani jeden Niemiec reprezentantem prastarej polskiej Ziemi Pomorskiej!”.

Nadto Komitet Wykonawczy przeprowadzi konsekwentną i energiczną akcję bojkotu towarów, pism i napisów niemieckich oraz propagandę przeciw wyrzucaniu pieniędzy polskiego w niemieckich „badach” i w szulerni w Sopocie, dalej poprze usilnie działalność Z. O. K. Z. i przeprowadzi w ramach organizacji zbiórki na łódź podwodną, pod hasłem „Odpowiedź Treviranusowi!”.

Komitet Wykonawczy wydał drukiem odezwę, rozrzuconą w tysiącach egzemplarzy, w której wzywa do wzięcia udziału i podaje program manifestacji.

Do wszystkich pracowników państwowych i samorządowych! Komitet Wykonawczy Zrzeszeń Zawodowych Pracowników Państwowych i Samorządowych w Toruniu wzywa wszyst-

kich zrzeszonych i niezrzeszonych pracowników państwowych i samorządowych do beczelnego wzięcia udziału w manifestacji protestacyjnej przeciw zakusom niemieckim na całość granic Rzeczypospolitej, która odbędzie się w niedzielę, dn. 21 bm.

Godz. 11:30: Wszyscy pracownicy zrzeszeni zbierają się w miejscach oznaczonych przez własne organizacje zawodowe, skąd gremjalnie udają się do wielkiej sali „Dworu Artusa”.

Godz. 12: Wielki wiece protestacyjny w „Dworze Artusa”. Przemówienia wygłoszą: Walerjan Zapala, wiceprezes Zarządu Głównego Stow. Urzęd. Państw. Rzeczypospolitej, Antoni Tycner, prezes Związku Urzęd. Kolejowych i Stefan Matusiak, prezes Zjednoczenia Kolejowców Polskich. Odczytanie i uchwalenie rezolucji.

Godz. 13: Delegacja wręcza rezolucję panu wojewodzie pomorskiemu. Orkiestra kolejowa odegra hymn narodowy.

Z Grudziądza.

Zarząd Komitetu Miejskiego L. O. P. P. zwołuje na dz. 2 października o godz. 19-tej w sali Sądu Okręgowego nadzwyczajne ogólne zgromadzenie komitetu miejskiego L. O. P. P., z nast. porządkiem obrad: zażalenie, przeczytanie protokołu z ostatniego ogólnego zgromadzenia, sprawozdanie z dotychczasowej działalności obecnego zarządu, uzupełniający wybór zarządu, wolne głosy.

Tęgoroczne wyniki premjowania balkonów. Wszyscy zaciekawieni będą, komu też przyznano honorową nagrodę miasta Grudziądza. Otóż w tym roku nagroda ta przypadła p. Leonowi Kruszyczkiemu, za najlepszy balkon na II. p. po lewej stronie przy ul. Sienkiewicza 8. Następne premje przeznaczone pp.: Górczycki, właśc. kina „Gryf”, Klarowskiemu, Wojciechowskiemu, adv. Kopce, J. Ventzkiemu, dyr. K. Niewinowskiemu, apt. Olszowskiemu, Rodowiczowi, Siostrom Elżbietankom z ul. Bydgoskiej, H. Krauzemu, J. Szandrachowi, W. Bilewiczowi, Szydzikowi, F. Lesiński-

Zjazd wojewódzki Chrześcijańskiej Demokracji na Pomorzu.

W niedzielę, dnia 21. bm. odbędzie się w Grudziądzu w lokalu p. J. Kellasa przy ulicy Wybickiego 42

pomorski zjazd wojewódzki

Polsk. Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Zjazd poprowadzi o godz. 8 msza św. w kościele farnym.

Uprawnieni do głosowania są stosownie do

Do 25. bm.

przyjmują listowi

przedpłatę na

„Dziennik Bydgoski”

Z posiedzenia Sejmiku powiatu chełmińskiego.

Dn. 12. bm. odbyło się drugie w bież. roku posiedzenie Sejmiku powiatu chełmińskiego, któremu przewodniczył starosta p. Ossowski. Uchwalono nowy statut Zw. Elektryfikacyjnego Chełmno - Świecie - Toruń, poczem przystąpiono do wyboru 4 członków i 4 zastępców do Rady Związku Elektryfikacyjnego. W głosowaniu tajnym wybrano 20 głosami: pp. Falęckiego, Pałule, Hądzlika i Kamperta, jako zastępców pp. Grajkowskiego, Kiljana, Odrowskiego i Piekarskiego.

Dekret wojewody pomorskiego w sprawie uzupełnienia § 52 statutu Kom. Kasy Oszczędności przyjęto do wiadomości. Udzielono jednogłośnie Komunalnej Kasie Oszczędności

upoważnienie do zaciągnięcia pożyczki na kredyty rzemieślnicze w kwocie zł 20.000 w Banku Gospodarstwa Krajowego. Podwyższenia djet dla członków Rady K. K. O. nie uwzględniono. Uchwalono jednogłośnie uzupełnienie kapitału zakładowego Kasy do miliona złotych. Sprawozdanie rachunkowo-kasowe za rok 1929-30 referował rachmistrz p. Klein. Po dłuższej i ożywionej dyskusji przyjęto sprawozdanie do wiadomości. Dodatkowy preliminarz gospodarczy za rok 1930-31 w wysokości 87.179 zł referował p. Klein. Zabierali głos: Pațul, Kampert, Efta, Szulc, Odrowski, Wardziński, Kiljan, Piekarski i budowniczy powiat. Przybyćien.

Rojewo.

Z Kółka Włocianek. W ub. niedzielę odbyło się zebranie Kółka Włocianek pod przewodnictwem prezesa p. Ciszewskiej. Referat o ogrodnictwie odczytała p. Kozikowa. Następne zebranie odbędzie się w pierwszą niedzielę październikową.

Krytyka na czasie. Niektórzy Polacy, mimo że w wiosce mają rzemieślników i fachowców Polaków, zanoszą prace do Niemców. Czy to nie wstyd! Przypomnijmy sobie polskie hasło: „Swoją do swego po swoje”.

Powstanie chóru męskiego. Powstał tu chór męski, który swe lekcje odbywa w lokalu szkolnym. Dyrygentem jest b. członek Tow. śpiewu „Chopin” p. Kaźmierski.

Przeciwko zakusom niemieckim. W ub. sobotę, w sali p. Zielińskiego odbyło się z inicjatywy Tow. Powst. i Woj. wielkie zebranie przeciwko mowie Treviranusa. Zebranie to przy b. licznym udziale obywatelstwa Rojewa, Płonkówka i okolice, zażalił prezesa Tow. Pow. i Wojaków p. Stanisław Lewandowski. Przemówienie o znaczeniu Pomorza i o niemieckich planach rewizjonistycznych wygłosił red. Cieślak z Inowrocławia. Poza tem przemawiali: prezes Lewandowski i Klóskowski, przyrzekając, że do ostatniej kropli krwi bronąć będą

ziemi pomorskiej. Uchwalono odpowiednią rezolucję.

Z życia P. W. i W. F. W ub. niedzielę, dn. 14 bm. odbyło się ślubowanie członków P. W. i W. F. z Rojewa i Orłowa. Raport od szefa kompanii odebrał dowódca komp. wójt dyr. Raczkowski. Przemówienia okolicznościowe wygłosili: dyr. Raczkowski i p. Klóskowski. — Wieczorem w sali p. Zielińskiego odbyła się zabawa taneczna.

LOPIENNO. Pożar. W ub. piątek wybuchł w zabudowaniu p. Bronisława Skarbińskiego pożar. Spłonęła stodoła ze zbożem i słomą. Są przypuszczenia, że ogień został podłożony. Poškodowany był ubezpieczony.

ZERNIKI. Pożar. W zabudowaniach gospodarza p. Rossy wybuchł pożar. Spłonęła doszczętnie stodoła z zapasami zboża. Przybyli strażnicy pożarne z Chrzanowa, Janowca, Juncewa i Tonowa. Mimo wysiłków nie zdołano ognia ugasić. Pożar powstał od pioruna. Poškodowany był ubezpieczony.

Podróż „Daru Pomorza”.

Statek szkolny „Dar Pomorza” opuścił w dniu 15 bm. port Bergen, płynąc do Göteborga, skąd po krótkim postoju skieruje się do Kopenhagi.

Powrót „Daru Pomorza” z pierwszej podróży ćwiczebnej do Gdyni nastąpi w końcu września lub w pierwszych dniach października.

Chełmno.

Wybór członków do obwodowych komisji wyborczych. Na ostatnim posiedzeniu Rady Miejskiej wybrano 24 członków i 24 zastępców do obwodowych komisji.

Powrót wojska. Ub. soboty w południe i w niedzielę dn. 15 bm. powrócił do garnizonu po 6-tygodniowych ćwiczeniach koncentracyjnych 8 pułk strzelców konnych i 66 pułk piechoty.

Kinoteatr „Bajka” daje wspaniały film, pełen komizmu, oparty na kwestji poszukiwaczy pieprzyka, p. t. „Jej pieprzyk”. Ponadto nadprogram.

Kinoteatr „Stylowy” wyświetla „Donzuaniki”. Wkrótce potężne arcydzieło filmowe pt. „Bohater krwawej areny”.

Świecie.

Ruch towarzyszystw. W poniedziałki i czwartki odbywają się dla młodzieży męskiej i dziewczęcej ćwiczenia od godz. 19,30 do 21. Dla druzhen we wtorek i piątek od godz. 7,30 do 8,30 w hali ćwiczeń gimnazjum. Nowych ćwiczących przyjmuje się na lekcjach.

Dnia 21 bm. urządza Kurkowe Bractwo Strzeleckie wielkie strzelanie o ordery i nagrody. Jest to już jedno z przedostatnich strzelań w roku bież. i dlatego Tow. spodziewa się liczniego udziału zwolenników tego sportu.

Dnia 18 bm. w lokalu „Dwór Magdaleny” odbyło się zebranie nadzwyczajne Tow. Kupców Samodzielnych. Na porządku dziennym była sprawa kredytów dla kupiectwa.

Uwaga! P. P. Kupcy i Przemysłowcy!

Podobnie, jak w latach ubiegłych, wydamy w roku bieżącym obszerny

Kalendarz książkowy na rok 1931

jako **bezpłatny** dodatek do „Dziennika Bydgoskiego“, którego nakład wynosi obecnie

40 tysięcy egzemplarzy

Ogłoszenia w „Kalendarzu Dziennika Bydgoskiego“ nie chybią swego celu, ponieważ kalendarz jako potrzebny informator przez cały rok przypominać będzie stale czytelnikowi każdego ogłaszającego się w nim.

Niewątpliwie P. P. Kupcy i Przemysłowcy skorzystają z nadarzającej się okazji z reklamowania się i prześlą wydawnictwu swoje ogłoszenia. Ceny ogłoszeń umiarkowane. — Na życzenie wysyłamy prospekt.

Prosimy nie zwlekać z nadawaniem ogłoszeń do kalendarza!

DZIŚ PREMIERA! (42909)
PLONACY OKRET
 W ROLACH GŁÓWNYCH
KATTY NAGY — ERIC BARCLAY.

KRONIKA

Bydgoszcz, dnia 20 września 1930 roku.

KALENDARZYK

Dziś: † Eustachego, Zuzanny.
 Jutro: Mateusza ap. i ewang.
 Wschód słońca: godz. 5.43.
 Zachód słońca: godz. 18.3.

DYŻURY APTEK

Od poniedziałku, dnia 15 bm. do poniedziałku 22 bm. pełnią dyżur:

- 1) Apteka Centralna, Gdańska 19.
- 2) Apteka Pod Lwem (Okole).

— Rozkład dyżurów lekarzy kolejowych w niedziele i święta:

Dr. Wojtkiewicz, 21 bm., Aleje Mickiewicza 3, tel. 1635.

— Muzeum Miejskie przy Starym Rynku otwarte codziennie od 10—4, w niedziele i święta od 11—2. Obecnie w Muzeum wystawa miejskiej galerji obrazów.

— Biblioteka Miejska (Stary Rynek im. Marsz. Piłsudskiego 1) otwarta codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt od godz. 9—14 i od 7—20. Pracownia Naukowa i Czytelnia pism codziennie od 10—13 i od 17—20. Wypożyczalnia codziennie od godz. 11—13½ i od 17—18½.

Z TEATRU MIEJSKIEGO.

Dziś, sobota 20 bm., o godz. 20 **uroczyste otwarcie IV. sezonu teatralnego** pod kierownictwem dyrektora Władysława Stomy. Odegrana będzie komedia w 3 aktach, prozą Aleksandra Hr. Fredry, „Damy i Huzary“. Obsada Dam i Huzarów jest ze wszechmiar znakomita.

Oto lista osób: Major pułku Huzarów na urlopie) Dyr. Władysław Stoma, Rotmistrz — Stefan Lochman, Edmund porucznik — Michał Pluciński, Kapelan — Maksymilian Cybulski, Pani Orgonowa — Antonina Podgórska, Pani Dynalska — Roma Andrzejewska, Panna Aniela — Natalia Morozowiczowa, Zofia córka Pani Orgonowej — Janina Martini Józia — Jadwiga Kopijowska, Zuzia — Helena Maassówna, Fruzia — Alina Żelichowska, Grzegorz — stary huzar Michał Kocyrzykiewicz, Rembo stary huzar — Józef Klejer.

Poloneza i mazurka odśpiewają pp. Marja Kaupé i Hieronim Zuczowski. Reżyserja: Kazimierz Korecki. Nowe dekoracje Feliksa Krassowskiego. Teatr rozesłał na inaugurację sezonu zaproszenia pamiątkowe. Ponieważ część zaproszeń wraca z powodu pomyłek i trudności w doręczeniu, dyrekcja uprzejmie prosi wszystkich tak licznych sympatyków Teatru o odebranie pamiątkowych zaproszeń bezpośrednio w kasie. Kasa Teatru będzie wydawała pamiątkowe zaproszenia (imiennie) jeszcze w niedzielę, 21 września 30 r.

Na marginesie.

Ostatnie manifestacje polityczne pochłonęły parę ofiar. Polala się krew i padło niejedno życie ludzkie. Jest kwestją sporną, na czyjem ono sumieniu. Ale gdyby nawet вина była po stronie demonstrantów (obaj robotnicy we Warszawie paść mieli od kul własnych towarzyszy) to poniższe uwagi są mimo to na czasie, choćby ze względu na dawniejsze analogiczne wypadki. Mamy tu głównie na myśli lipcowe zajęcia w Żyrardowie, i wypadek w Dobrujsku, gdzie policjant zastrzelił chłopą, opierającego się zajęciu mu krowy za podatki.

Poruszając ten temat, nie kierujemy się wyłącznie humanitaryzmem, jakkolwiek i z tego stanowiska daloby się niejedno powiedzieć. Bo ostatecznie niema rzeczy cenniejszej, jak życie ludzkie. Odebranie go komuś jest karą najwyższą, karą, którą sądy stosują jedynie w wyjątkowych wypadkach, po najsumienniejszym zbadaniu winy i po wyczerpaniu wszystkich środków obrony.

A oto to samo, co trybunał orzeka po najsubtelniejszym przeprowadzeniu rozprawy, a orzeka zgodnie z prawem i sumieniem — to samo wykonuje „od ręki“ policja w zgielku i tumulcie jakiegoś ulicznego zajęcia. I ginie nieraz człowiek, który w innych warunkach jako karę za swoje przestępstwo otrzymałby parę tygodni więzienia.

Tutaj problem ten ze skutków indywidualnych rozszerza się na skutki ogólne. Bo podobne wypadki nie pozostają bez szerokiego echa. Sam fakt urabia opinię. Zamiast uspokajać — podnieca i rozpala namiętności.

Ze wskutek takich zajęć policja traci swą popularność, swój kredyt moralny w społeczeństwie — to pewne. Bo demonstrujący o chleb i pracę robotnik albo chłop szamota-

jący się o krowę, o żywicielkę jego dzieci, jest zupełnie inaczej widzimy przez społeczeństwo, niż np. kresowy bandyta, o którego zniszczeniu fizycznym opinia publiczna dowiaduje się nawet jakby z uczuciem ulgi i zadowolenia.

Z taką reakcją opinii publicznej trzeba się liczyć. Dobrze jest za pomocą kul zniszczyć szajkę bandycką, ale tym samym środkiem wrzenie społeczne nie da się usunąć.

Był czas, że policji zarzucano zbytnią miękkość. Padali wtedy posterunkowi, zwią-

zani zbyt rygorystyczną instrukcją. Niebawem instrukcje popadły w nową przesadę. Nakazy jej są nieraz bardzo twarde. A właściwie twardą jest broń, jaką policja musi się w obronie porządku publicznego postugiwać.

Czyżby śmiertelności karabinu nie dało się zastąpić gumowymi pałkami, których z tak doskonałym skutkiem używa policja niemiecka, angielska i amerykańska? A karabin niechby służył tylko w ostateczności.

„Tydzień Ociemniałego Żołnierza“ od 20 do 27 września.

W myśl rozporządzenia województwa wielkopolskiego z dnia 8. VIII. 30 r. l. dz. 5232/30 B., Związek Ociemniałych Wojaków na Wielkopolskę, Pomorze i Górny Śląsk T. z. z siedzibą w Bydgoszcy, otrzymał zezwolenie na przeprowadzenie kwesty publicznej na terenie Województwa Poznańskiego w czasie od 20 do 27. bm. Kwesty tej podjął się wspaniałomyślnie Wielkopolski Czerwony Krzyż, który jako pierwszy współczuł z dolą ociemniałego żołnierza.

Związek, który w ubiegłym roku obchodził 10-lecie swego istnienia zrzesza w sobie bez wyjątku wszystkich ociemniałych inwalidów z trzech zachodnich województw w liczbie 130, co świadczy o troskliwej i wydatnej opiece jaką Związek otacza swych członków. Nadto Związek opiekuje się 11 wdowami po zmarłych ociemniałych inwalidach oraz sierotami.

Wobec licznych kwest, nasuwa się pytanie czy rząd nie wypłaca tym tak ciężko poszkodowanym należytej renty, że zachodzi potrzeba urzędowania na ich rzecz kwesty publicznej. Na pytanie to odpowiedzieć można, iż w ostatnich latach renta ociemniałego inwalidy podwyższona została, jednakże nie do tej wysokości jaką przewiduje ustawa inwalidzka. Obecna renta chroni wprawdzie ociemniałych inwali-

dów od głodu i chłodu, lecz nie od trosk o zdrowie własne, rodziny i wychowanie dzieci. Związek nie zapominał o tej potrzebie i uruchomił przy pomocy rządowej i ofiarności szlachetnego społeczeństwa w roku 28 Letnisko dla Ociemniałych Żołnierzy Rzeczypospolitej w Ziemiach - Nowych powiecie kościańskim oraz w tym roku Dom Zdrowia Ociemniałych Żołnierzy R. P. w Zakopanem. Z uzdrowisk tych korzystało w tym roku z Związku Ociemniałych Wojaków 97 ociemniałych. Nadto Związek wyznacza wedle potrzeby większe lub mniejsze sumy, na kształcenie uzdolnionych dzieci ociemniałych, uczszczęwiających do szkół średnich i zawodowych, wypłaca zapomogi w razie śmierci, choroby, przyrostu rodziny i zawarcia małżeństwa itd. Brak ruchu na który ociemniały skutkiem swego kalectwa jest skazany, niekorzystnie oddziałuje na jego zdrowie, a ciasne i często wilgotne izby, potęgują tę ujemną stronę ciemnego życia jego. To też pobyt choć kilkuniedniowy na świeżym powietrzu, lepsze odżywienie i skrupulatne leczenie ociemniałego jest koniecznością niezbędną. Na to jednakże nie stać żadnemu z ociemniałych inwalidów a Związek, który opłaca ze swej kasy 4-tygodniowy pobyt na jednym z letnisk, również akcji tej nie mógłby przeprowadzić, gdyby nie pomoc szlachetnie myślącego społeczeństwa.

Niech więc każdy, który umie lub zechce współczuć z ociemniałym, dorzuci podczas „Tygodnia Ociemniałego Żołnierza“ do puszek wdowi grosz i splaci choć w części dług zaciągnięty wobec nieszczęśliwych ociemniałych bohaterów naszych. Dalsze składki przyjmuje redakcja.

Do wiadomości.

„Tygodnik Sportowy“, tygodniowy dodatek do „Dziennika Bydgoskiego“, wychodzić będzie, począwszy od przyszłego tygodnia nie w środy, jak to miało miejsce dotychczas, lecz we wtorki. Wiadomości sportowe prosimy nadsyłać na adres: W. Albrzycht, ul. Sienkiewicza 9, telefon 790, do godziny 13-iej, w poniedziałki.

— Powołanie do raportów kontrolnych oficerów rezerwy. Na słupach miejskich rozplakowano obwieszczenie o powołaniu do raportów kontrolnych oficerów rezerwy i pospolitego ruszenia oraz byłych urzędników wojskowych rocznika 1883 i rocznika 1878. Raport kontrolny dla oficerów rezerwy obu powyższych roczników odbędzie się dnia 4 listopada br. w P. K. U. Bydgoszcz.

Broń i amunicję

myśliwską i sportową kupuje się najkorzystniej w firmie „HUBERTUS“ ul. Grodzka 16 (nar. Mostowej) Tel 652. Naprawa broni. (17755)

— Pierwsze Jesienne Międzszkolne Regaty odbędą się w niedzielę 21 września br. o godz. 14-ej w Brdyńsiu z udziałem klubów szkolnych z Poznańskiego i Pomorza. 81 wioślarzy — 12 biegów. Komunikacja kolejowa o godz. 12,57 i autobusowa (obok poczty).

Z zebrania Związku Pracowników Kupieckich w Bydgoszcy.

Zapowiedziane zebranie informacyjno-organizacyjne Związku Pracowników Kupieckich odbyło się w środę dnia 17 bm. przy udziale przeszło 200 obecnych.

Prezes oddziału bydgoskiego p. Romański powitał zebranych i udzielił głosu prezesowi Związku p. Cofcie z Poznania do wygłoszenia referatu organizacyjnego. Referent w przeszło godzinne przemówieniu scharakteryzował obecne położenie pracowników umysłowych zatrudnionych w handlu i przemyśle i wskazał środki poprawy bytu szerokich mas pracowniczych. Następnie oświetlił działalność Związku Pracowników Kupieckich jako organizacji, która pracuje szczerze nad podniesieniem poziomu kulturalnego i materialnego pracownika kupieckiego. Ze wywody prelegenta trafiły do przekonania zebranych, świad-

czyła burza oklasków po zakończeniu referatu.

W ożywionej dyskusji, która się po referacie wywiązała, szereg mówców poruszył sprawy obchodzące ogół pracowniczy. Między innymi żądano rozpisania wyborów do Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Poznaniu i do Kasy Chorych miasta Bydgoszcy. Zebrani wyrazili zdanie, że mają większe zaufanie do wybranych przez siebie przedstawicieli, niż do mianowanych przez rząd komisarzy, którzy nie podlegają kontroli ubezpieczonych.

gorącym apelem do jednoczenia się w szeregach organizacji, która pracuje celowo i ma od dziesiątek lat ustalony program pracy, zamknął prezes p. Romański zebranie.

Kristal

Tylko jeszcze 4 dni do wtorku włącznie, wyświetla 1-szy obraz europ. 100% dźwiękowiec, oddający z naturalnością muzykę, śpiew i mowę oraz wszelkie szmery. Obrazem tym Bydgoszczanie zachw. się, gdyż daje pełne zadow. wzrokowe i słuch. pt.

Melodja Serc

z ulubieniami DITA PARLO i WILLI FRITSCHM.

Obraz wyświetla się na pierwszej polskiej, wyrobukrajowego f. „Radio-Electro“ w Poznaniu, wł. Jobczyński i Strzyżewski, fotoceli dźwiękowej, działającej bez zarzutu.

Kino-teatr
„OKO”
Marcinkowskiego 5.

Dziś i dni następnym
20 akt. 20 akt.
Wielki podwójny program najnowszej produkcji 1930/1931 r.

Dlaczego milcze?

dramat ilustr. tragiczne przeżycie małej dziewczynki
W roli głównej
Belle Bennet
(bohaterka filmu „Niepotrządy”) (bohaterka filmu „Niepotrządy”).

Jedynaczka króla cygar

Wielka szampańska komedia w 10 aktach. Mnóstwo niewidzianych sytuacji. Bogata wystawa! Humor! Werwa! Śmiech!

Ze względu na wielkość programu seanse rozpoczynają się punktualnie o godz. 8.45 i 9. w niedzielę o godz. 8, 8.5, 7 i 9. Na scenie występuje taneczna baletka „Walery”. (24184)

Głośnie afera propagandy m. Bydgoszczy przedmiotem rozprawy sądowej.

Starszy sekretarz magistratu Żernicki i dyrektor Głównej Kasy Miejskiej Wroński na ławie oskarżonych.

W piątek 19 bm. rozpoczęła się przed izbą karną tutejszego sądu okręgowego rozprawa przeciw st. sekretarzowi Magistratu m. Bydgoszczy 40-letniemu Józefowi Żernickiemu i dyrektorowi Głównej Kasy Miejskiej 61-letniemu Włodzimierzowi Wrońskiemu, oskarżonym o nadużycia w związku z propagandą m. Bydgoszczy. Trzeci oskarżony w tej sprawie Leopold Kronenberg zmarł. Rozprawie przewodniczył p. sędzia Otowski z udziałem sędziów pp. Poewiarowski i Góralewicz; oskarża podprokurator dr. Kuziel; broni oskarżonego Żernickiego adwokat dr. Drwiega, zaś osk. Wrońskiego dr. Laszewski.

Akt oskarżenia

zarzuca Żernickiemu, że w miesiącu czerwcu roku 1928, jako rzekomy korespondent „Głosu Prawdy” i jako sekretarz stworzonego przez Radę Miejską w Bydgoszczy Komitetu Propagandowego i Komisji Redakcyjnej, mających za zadanie propagowanie projektu przyłączenia Bydgoszczy do Pomorza, w zamiarze przysporzenia sobie bezprawnej korzyści majątkowej, wyrządził Magistratowi m. Bydgoszczy szkodę majątkową. Wiedząc, że Magistratłoży wiele funduszy na propagowanie powyższego projektu, dostarczył tendencyjnie sp. Leopoldowi Kronenbergowi ujemnych informacji o Magistracie i urzędnikach miejskich w Bydgoszczy do napisania i umieszczenia w czasopiśmie „Głos Prawdy”, wychodzącym w Warszawie, artykułu p. t. „Tajemnice gospodarki miejskiej w Bydgoszczy”, zohydżającego władze miejskie i wyższych urzędników magistratu. Następnie, po ukazaniu się artykułu, zamierzając swoje w tymże artykule uczestnictwo, oświadczył fałszywie magistratowi, że redakcja „Głosu Prawdy” za jego pośrednictwem skłonna jest umieszczyć odpowiednie sprostowanie, ale pod warunkiem, jeśli Magistrat da do specjalnego numeru „Głosu Prawdy” poświęconego sprawom Pomorza, artykuł propagandowy na 10 stronach, placąc za każdą stronę 1000 zł. W ten sposób wyłudził od Magistratu 10.000 zł, z których 8 tysięcy otrzymała redakcja „Głosu Prawdy”, a 2 tysiące przywłaszczył sobie.

Drugi punkt aktu oskarżenia zarzuca Żernickiemu, że dnia 18 czerwca, wysłał w Warszawie do Magistratu w Bydgoszczy depeszę z podpisem Lewandowskiego, żądając w jego imieniu, jako przewodniczącego Komisji Propagandowej, nadesłania 1.000 zł, potrzebnych na cele propagandowe i spowodował, że Magistrat przekazał telegraficznie 1.000 zł, wierząc, że depesza pochodzi od Lewandowskiego.

Dalej prokurator oskarża Żernickiego i Wrońskiego o to, iż w r. 1926 usunęli wspólnie z aktów Miejskiej Kasy asygnaty, dotyczące kosztów podróży rady miejskiego Podoskiego, na kwotę 288 zł 65 gr, które to asygnaty powierzone były dyr. Wrońskiemu, a które następnie wręczeni sp. Kronenbergowi.

W końcu Żernicki oskarżony jest o to, że w listopadzie 1927 r., jako urzędnik, przywłaszczył sobie kwotę 1200 zł, podjęta w Miejskiej Kasie dla redakcji czasopisma „Morze”, za umieszczenie artykułów propagandowych o Bydgoszczy, a w kwietniu 1928 r. — 900 zł, podjęte dla administracji „Głosu Prawdy” w Warszawie.

Co mówi oskarżony Żernicki.

Oskarżony do winy się nie przyznaje i twierdzi, że był korespondentem różnych pism i „Głosu Prawdy” za zezwoleniem Magistratu, który go w niczym nie ograniczał. Za artykuły płacił mu redakcja honoraria, z wyjątkiem redakcji „Głosu Prawdy”, do której posyłał artykuły, jako korespondent „honorowy”, pobierając honoraria od Magistratu.

Po ukazaniu się w „Głosie Prawdy” artykułu zohydżającego gospodarkę miejską m. Bydgoszczy, wiceprezydent miasta dr. Chmielarski, wiedząc o kontakcie, jaki miał oskarżony z redakcją tego pisma, zawezwał go do siebie, pytając, czy nie wie, kto pisal wymieniony artykuł, na co oskarżony od-

powiedział, że nie wie. Następnie, dr. Chmielarski polecił mu udać się do Warszawy, celem zamieszczenia w „Głosie Prawdy” odpowiedniego sprostowania, które zaraz wspólnie zredagowali. Otrzymałszy więc 100 zł na drogę, postanowił wyjechać do Warszawy. W kawiarni w Bydgoszczy spotkał się z Kronenbergiem, przed którym zwierzył się ze swej misji, na co Kr. oświadczył, że ma interes w Warszawie i pojedzie razem z nim, co też nastąpiło. W Warszawie udał się zaraz do redakcji „Głosu Prawdy”, gdzie mu oświadczone, że sprostowanie umieszczają, ale mają na to dowody, że w artykule podane są fakty prawdziwe. Postanowił więc pozostać w Warszawie, aż do ukazania się sprostowania, o które stale upominał się w redakcji.

Za następną jego bytnością w redakcji, wysunięto delikatnie propozycję, by Bydgoszcz wzięła udział w numerze, wydany specjalnie dla Pomorza, umieszczając swe artykuły propagandowe na 10 stronach, placąc za każdą stronę po 1.000 zł. Nie wiedząc, co na to odpowiedzieć, odniósł się z tem do obecnego w Warszawie radnego i przewodniczącego Komisji Propagandowej w Bydgoszczy Lewandowskiego, który dał do poznania oskarżonemu, że osobiście zgadza się na zamówienie 10 stron w numerze „Głosu Prawdy”, prosząc przytem, aby w zamieszczeniu sprostowaniu, pominąć jego nazwisko, gdyż on sam wyszł od siebie sprostowanie. Oskarżony udał się do redakcji „Głosu Prawdy”, oświadczył, że musi się jeszcze porozumieć z Komisją Propagandową, naco otrzymał termin do stanowczego oświadczenia się i nadesłania pieniędzy, w sumie 10.000 zł. W redakcji powiedziano mu też, że autorem inkryminowanego artykułu był Kronenberg.

Tu oskarżony nadmieniał, że zaraz w pierwszym dniu po przybyciu do Warszawy, wysłał do Magistratu w Bydgoszczy telegram, podpisany nazwiskiem Lewandowskiego, który go do tego upoważnił, z żądaniem nadesłania na cele propagandowe 1000 zł.

Lewandowski polecił oskarżonemu nawiązać kontakt z klubem sprawozdawców sejmowych, których też oskarżony zaprosił na kolację do hotelu „Polonia”, którą zapłacił z funduszy miejskich. Na kolacji obecnych było 12 osób, a między nimi dwie bufetowe z restauracji sejmowej, a to niejaka Ciesielska i Wagnerówna.

Przewodniczący: Czy one także potrzebne były do propagandy?

Oskarżony: Nie wiem, bo to nie ja, tylko Lewandowski je zaprosił... (śmiech na sali).

Po kolacji, która trwała do godziny 3-iej rano, udano się do Dżokej-Klubu, gdzie jeszcze kilka godzin się bawiono, poczem rozjechano się do domów.

Wieczorem zaś w towarzystwie trzech zaproszonych panów, odbyto wspólną wycieczkę do podmiejskiej restauracji w Konstancinie dwoma autami, którymi na życzenie Lewandowskiego, pojechano by zabrać też bufetowe Ciesielską i Wagnerównę.

Przewodniczący: To one tak wszędzie z wami jeździły?

Oskarżony: Wszędzie je zapraszał Lewandowski, nie ja.

W Konstancinie zabawa odbyła się na szerokią skalę, gdyż rachunek do zapłacenia wynosił tysiąc kilkaset złotych, a gdy pieniądze na zapłacenie rachunku nie starczyło, Lewandowski dał w zastaw swoją legitymacyjną kartę poselską.

W Konstancinie i w Milanówku piliśmy dobrze, dodał oskarżony, bo zamawiał i aranżował Lewandowski.

Gdy w Milanówku, czy też w innym miejscu, zabawiali się tylko we czwórkę, t. j. oskarżony, Lewandowski i obydwie bufetowe, zabrakło również pieniędzy, a wówczas za wstawieniem Lewandowskiego, który ręczył, że Żernickiemu nadejdą pieniądze, bufetowa Ciesielska pożyczyla oskarżonemu 50 zł.

Oskarżony wysłał z upoważnienia Lewandowskiego również z jego podpisem drugi telegram do Magistratu w Bydgoszczy, domagając się nadesłania na „dalszą propagandę” następnych 1000 zł. Gdy Magistrat pieniądze nadesłał, uregulowano długi i osk. Żernicki opuścił Warszawę.

Przybywszy do Bydgoszczy, zdał sprawozdanie dr. Chmielarskiemu, który zgodził się na zamówienie 10 stron w „Głosie Prawdy” dla umieszczenia artykułów propagandowych, polecając Kasie Miejskiej przelać do redakcji 10.000 zł. Pieniądże te podjął jednak z upoważnienia redakcji „Głosu Prawdy” oskarżony, który zaraz przelał 8 tysięcy redakcji, a 2 tysiące, jak twierdzi, dał swemu subdelegatowi, zbierającemu ogłoszenia, niezującym już obecnie Funkiewiczowi.

Ogólny śmiech powstał na sali, gdy oskarżony na początku swych zeznań mówił, iż gdy spotkał w kawiarni w Bydgoszczy Kronenberg i zwierzał się przed nim z powierzonej mu misji, ten ze zdziwienia powiedział: „co takiego, jak ty zrodzisz posyłają”.

Na zapytanie przewodniczącego, jak się sprawa przedstawia z usunięciem asygnat, dotyczących podróży radcy Podoskiego, oskar-

żony twierdził, że o tem nic nie wie i żadnych asygnat nie widział.

Co się tyczy podjętych w listopadzie 1927 roku w Miejskiej Kasie 1200 zł dla umieszczenia artykułów propagandowych w czasopiśmie „Morze”, twierdzi oskarżony, że pieniądze te wypłacił redaktorowi pisma, a artykuł pojawił się w temże czasopiśmie w marcu.

Przewodniczący: To dopiero blisko w pół roku od czasu podjęcia przez pana pieniędzy, ukazał się artykuł?

Oskarżony: Tak, bo to byli objazdowi redaktorowie i jeździli po kraju, więc nie mogłem ich prędzej znaleźć. Tu, jako dowód osk. przedstawił sądowi numer czasopisma „Morze”, z artykułem propagandowym, podpisanym przez red. Fiedlera.

Prokurator: Czy nie uważał pan za ujmę dla swego honoru, że będąc urzędnikiem zawieszonym, lecz podlegającym przepisom, uprawiał pan poboczną robotę, pisując różne artykuły do różnych pism?

Oskarżony: Nie, bo miałem do zamieszczenia wiadomości statystycznych upoważnienie Magistratu.

Prokurator: Kto panu dał takie upoważnienie?

Oskarżony: Radca Podoski (przedstawia sądowi upoważnienie).

Prokurator: Mówił pan, że w redakcji „Głosu Prawdy”, pokazywano panu cały szereg artykułów ujemnych o Bydgoszczy, nadesłanych przez jakichs korespondentów, dlaczego więc, jako sumienny urzędnik, nie doniósł pan o tem swej zwierzchniej władzy?

Oskarżony: Bo uważałem, że to może nie wypada i sam wpłynąłem na to, że artykułów tych nie umieszczono.

Zeznania oskarżonego były miejscami tak chaotyczne i niejasne, że przewodniczący musiał go nawoływać do jasniejszego wyrażania się

Zeznania oskarżonego Wrońskiego.

Oskarżony nie poczuwał się do winy usunięcia asygnat, gdyż asygnat w kasie nie było, lecz znajdował się w biurze rachunkowym; był dyrektorem kasy, a nie kasjerem, więc nie wie, jak się asygnaty tam dostały. Pieniądzy w sumie 10 tysięcy złotych Żernickiemu nie wypłacił, lecz kasjer. Słyszał wprawdzie, że Lewandowski twierdził, jakoby on dał Kronenbergowi asygnaty i 500 zł gotówki za napisanie ujemnego o Bydgoszczy artykułu, ale to jest nie prawda.

Prokurator: A dlaczego pan się nie starał oczyścić z zarzutu i nie zaskarżył Lewandowskiego?

Osk.: Chciałem i nawet wniosłem skargę do sędziego rozjemczego, lecz Lewandowski tak kręcił, że trzy miesiące upłynęły i skarga byłaby spóźniona, a przytem adwokat, któremu powierzyłem tę sprawę odradził mi skargi na Lewandowskiego z wagi, że jest on radnym i posłem nietykalnym...

Odczytane zeznanie ś. p. Kronenberga.

Przewodniczący odczytał zeznania, przesłuchiwane w śledztwie, jako współoskarżonego ś. p. Leopolda Kronenberga. W zeznaniach tych Kronenberg odpira zarzut, jakoby był świadomy spraw Żernickiego, a będąc z nim w przyjaźni, napisał na jego życzenie artykuł do „Głosu Prawdy”, przyzem Żernicki przedstawił mu dokumenty, które, jak twierdził, otrzymał od Wrońskiego. Na życzenie Żernickiego wysłał artykuł do redakcji „Głosu Prawdy”, a po ukazaniu się artykułu, Żernicki dał mu 100 zł. Zwracał Żernickiemu uwagę, iż to jest nieuczciwie z jego strony, jechać do Warszawy w celu sprostowania, wiedząc kto jest autorem artykułu. Pojechał razem z Żernickim do Warszawy i będąc w redakcji „Głosu Prawdy”, oświadczył redaktorowi, że nie zgadza się na sprostowanie Lewandowskiego. Po powrocie do Bydgoszczy udał się do dra Chmielarskiego i powiedział mu, że informatorem autora artykułu w „Głosie Prawdy” był Żernicki. Zarzuty, podniesione w artykule o fatalnej gospodarce miejskiej w całej rozciągłości podtrzymuje.

Oskarżony Żernicki zaprzeczył tym zeznaniem niezującym już Kronenberga.

Następnie przewodniczący odczytał skargę, wniesioną przez Kronenberg do wojewody poznańskiego, w której to skardze mówi Kr., że Żernicki namówił go do napisania artykułu w „Głosie Prawdy”. Pan dr. Chmielarski zaś, zamiast sprostować sam wiadomości podane w artykule, wysłał w tej sprawie Żernickiego, chociaż ten był w zawieszaniu. Żernicki wraz z Lewandowskim bawili się w Warszawie szereko za pieniądze Magistratu, a prezes Rady Miejskiej Beyer i Lewandowski akceptują wydatki, mimo, iż wiedzieli, że depesze wysyłane przez Żernickiego nie były podpisane przez Lewandowskiego. W końcu prosi o zwolnienie go z mandatu radnego, gdyż zmuszony jest wystąpić z oskarżeniem przeciw Radzie Miejskiej.

Przystąpiono do przesłuchania świadków, a jako pierwszy zeznawał wiceprezydent dr. Chmielarski. Od roku 1920... mówi świadek

U golibrody.

— Pan nie widzi? Ja sę zrobił mały jak mysz pod młotem. Ja najchętni chciałby być jeszcze noworodku. Jaby wtedy nie był wmieszany w polityki, na mnie nikt niemiał by uwagi i jaby był spokojny o mego żywotu, jaby nie myślał o Bugu ani o szubienicy.

Pan mówi, że z nojem osobem nikt sę nie interesuje? To pan nieza Sanacji. Ona mizli o najmnieszym robaczku, który jii ugryz, aby go teraz zamknąć w baszty. Ona chce zaprowadzić w kraju gruntownego po-

rządki. Opozycja do baszty, a Sanacja do urny!

Pan wierzy w wybory? Co to za wybory bez kielbasy i bez alkoholu? To tak jak szljubu bez panny młody. Czemu pan chce wyrobić w komu politycznego przekonania? Jak pan chce przekonać jakiegoś opozycyjniste, że prawdziwe zbawienie nie jest w Piastu, ani w Obozu Wielki Polski, tylko w Belwederu? Nato poczeba mieć argumentu politycznego. A im taki argument jest dłuższy i im on jest mocniejszy, tem łatwiej o wyborczego cudu nad Wisłą.

Pan mi wierzy, że gdyby ja był pan Car, to jaby takie wybory unieważnił? Kazać komu głosować na idej i na zasady — co to jest? Ja sę na taki postny polityki nie pisze. Ja rozumim, że można od Opieki Społeczny dostać biletu do kuchni ludowy na głodnego obiadu. Ale głodny idej — weg damit! To jest politycznego szwindlu!

Jak pan redaktor mizli, czy my tych aresztantów z Bugu jeszcze zobaczymy? Bo Narodowa Demokracja zamówila już za nie żałobne nabożeństwo. Może to jest tylko taki agitacyjny kawalek, co? Wi pan, co jaby zrobił? Ja w dniu wyboru wystawiłbym ich wszystkich na katafalek z krepem i ze szwiłcami. Toby w narodu zrobiło wrażenie, co? Prokurator?... Pan sę boi pana prokurator? Jaby mu wytłomaczył, że ja czekał jęc na ręki dla Sanacji, ja czekał pokazać wyborcom, że te z Bugu to już same nieboszczyki i niema co na nich głosu oddawać.

KinoPaw
Kraśnickiego 3.
Początek o g. 5.30, 7.15, 9.10
w niedzielę o g. 3, 5, 7 i 9.
Gratisowe i passeprou do
worku nieważne.

Najpotężniej-
sze arcydzieło
świata osnute
na tle staroży-
tnej Grecji

„BOHATER KRWAWEJ ARENY”

Wł. Gajdarow, Tysiące artystów!
Carlo Aldini, Setki dzikich
Albert Steinrück, Nadprogram
A. Basserman, komedja.

Uwaga! Kino zostało kompletnie odremontowane. Orkiestra znacznie powiększona.
Początki seansów o godz. 5.30, 7.15, 9.10, w święta o 3, 5, 7 i 9. (24312)

Jestem wiceprezydentem miasta i starałem się zawsze o podniesienie Bydgoszczy i zapewnienia jej prestiżu. W tym też celu utworzoną została w r. 1926-27 z Iona Rady Miejskiej komisja propagandowa, której zadaniem było, podniesienie walorów Bydgoszczy. Zjawił się pewnego razu u mnie red. Hepke z „Rundschau” i pokazał artykuł, zamieszczony w „Głosie Prawdy”, szkalujący gospodarke magistratu i nawołujący do skończenia z temi brudami. Nie chciałem prostować z powołaniem się na artykuł prasowy, lecz uważałem, że sprostowanie będzie miało większe znaczenie, jak je umieści redakcja od siebie. Wiedziałem, że Żernicki był korespondentem różnych pism i „Głosu Prawdy”, lecz nie pamiętam czy ja wezwałem Żernickiego do siebie, czy też on sam się zgłosił, jak również nie pamiętam dobrze rozmowy, jaka miała miejsce między mną a Żernickim. Przypuszczam jednak, że rozmowa ta była taka, iż na zapytanie moje, co znaczy ten artykuł, Żernicki wyraził oburzenie i następnie, gdy wspomniałem, że trzeba to zlagodzić, Żernicki oświadczył gotowość podjęcia się tej misji, mówiąc, że ma stosunki w redakcji i z łatwością to zrobi. Wyasygnowałem więc 100 zł Żernickiemu na drogę, polecając udać się do Warszawy. Nazajutrz nadszedł telegram od Lewandowskiego z Warszawy o wysłanie Żernickiemu 1000 zł, które też poleciłem wysłać. W parę dni potem nadszedł drugi taki telegram od Lewandowskiego, o drugie 1000 zł, które również zostały wysłane.

Po przyjeździe, Żernicki oświadczył, że natrafił w Warszawie na trudności w umieszczeniu sprostowania, gdyż redakcja wysunęła propozycję, aby Bydgoszcz dała na 10 stronach, po 1000 zł, artykuły propagandowe w numerze o Pomorzu. Redakcja „Głosu Prawdy” — mówił Żernicki do świadka — uzależniła od tego umieszczenie sprostowania i oczekuje decyzji telegraficznie w oznaczonym terminie. Żernicki zachęcał mnie, ale ja nie chcąc brać na siebie odpowiedzialności, skomunikowałem się z prezesem Beyerem w obecności Lewandowskiego i po naradzie zgodziłem się na umieszczenie w „Głosie Prawdy” artykułu propagandowego na 10 stronach, poczem wydałem zarządzenie telegraficzne przesłania redakcji 10000 zł, na którą to sumę wystawioną została asygnata przez radcę Podoskiego.

Asygnata ta jednak, nie powinna była dotyczyć do rąk Żernickiego, który nie miał już z tem nic wspólnego, lecz powinna była iść do Kasy Miejskiej, a kasa obowiązana była przesłać telegraficznie pieniądze do redakcji „Głosu Prawdy”. Ze zdziwieniem dowiedziałem się, że suma ta wypłacona została Żernickiemu, który znany jest, jako człowiek lekkomyślny. Zażądałem więc od oskarżonego Żernickiego, aby przedstawił dowód na wysłanie pieniędzy. Urzędnicy kasy tłumaczyli się, że Żernicki przedstawił się, jako upoważniony przez redakcję „Głosu Prawdy”, do podjęcia pieniędzy przedkładając przytem gotowe już pokwitowanie redakcji. Wronski jednak, mimo wszelkiego upoważnienia, obowiązany był wykonać dane mu polecenia i odebrać pieniądze telegraficznie. Kronenberg mówił raz do mnie, że autorem artykułu jest Żernicki, drugim zaś razem przyszedł z Lewandowskim i oświadczył, że Żernicki inspirował i dał materiał a on sam napisał artykuł, za co otrzymał 100 zł od Żernickiego, który go wykorzystał materialnie, bo sam się bawił a jemu nic nie dał. Faktom jest, że asygnaty o podróży radcy Podoskiego zginęły z aktów, a następnie doręczone zostały przez Kronenberga p. wojewodzie. Dochodzenia, w jaki sposób zginęły asygnaty, nie dały wyników, a Kronenberg twierdził, że asygnaty wręczył mu Żernicki, który otrzymał je od Wronskiego.

Przewodniczący: A co się stało z pieniędzmi, które wysłano do Warszawy na żądanie Lewandowskiego, pod adresem Żernickiego?

Świadek: Nie wiem, ale komisja propagandowa (której przewodniczącym był Lewandowski — uwaga red.) przyjęła fakt do wiadomości.

Okazało się — mówił dalej świadek — że Żernicki wysłał do redakcji „Głosu Prawdy” tylko 8 tys. złotych, a dwa tysiące złotych zatrzymał, jednak redakcja nie upominała się i uznała 10 stron.

Przewodniczący: Gdyby telegramy były podpisane przez Żernickiego, czy byłby pan wysłał dwa tysiące złotych?

Świadek: Nie. Pan Lewandowski był przewodniczącym komisji propagandowej.

Prokurator: Czy byłby pan wypłacił 10.000 złotych, gdyby się nie ukazał artykuł szkalujący?

Świadek: To wpłynęło na moje zarządzenie i gdyby nie zależało na sprostowaniu, nie byłby wypłacony.

Prokurator: Czy prosił pana oskarżony o zezwolenie na pisanie korespondencji do pism?

Świadek: Zgodziłem się na artykuły propagandowe, z ramienia komisji, która miała je

przeglądać i aprobować.

Prokurator: Ale przecież Żernicki był zawieszony.

Świadek: Wiedziałem, że sprawa, w której był zawieszony, upadnie, a miał doskonałe pióro.

Obronca: Czy był Żernicki wzywany do wyrachowania się?

Świadek: Nie był.

Obronca: Czy pieniądze wysłane były do Warszawy jako zaliczka?

Świadek: Wysłane były w tej myśli, że Lewandowski wyrachuje się z nich.

Obronca: Czy pan prezydent przypomina sobie, że zeznał w śledztwie, że Lewandowski, zapytany na co zużył w Warszawie pieniądze,

odpowiedział, że na propagandę.

Świadek: Nie pamiętam.

Oskarżony Żernicki, przedstawił sądowi upoważnienie do umieszczania w pismach artykułów statystycznych wystawione przez radcę Podoskiego, na co, dr. Chmielarski oświadczył, że nic o tem nie wiedział i nie wie.

W końcu oskarżony Żernicki zadał świadkowi pytanie, czy przypomina sobie świadka, że Magistrat wysłał podziękowanie do redakcji „Głosu Prawdy”?

Świadek: Nie przypominam sobie.

Obrona i prokurator zezwoli kilku nowych świadków.

Na tem zakończono o godzinie 20,30 pierwszy dzień rozprawy.

Wielkie konkursy hippiczne pomorskich sokółów konnych w Bydgoszczy.

Wielkie konkursy hippiczne urzęda dn. 21 bm. w niedzielę Sokół Konny w Bydgoszczy z współudziałem gniazd z Grudziądz, Torunia i Chełmna w ogrodzie p. Kocerki ul. św. Trójcy 8/9. Wstęp 50 groszy. Wojsko i młodzież 30 groszy. Podczas zawodów konnych koncertuje orkiestra 16. pulku ułanów Wlkp. Czysty zysk przeznaczają się na cele gniazda. Prosimy o łaskawe poparcie przez Szanowne Obywatelstwo. Wieczorem zabawa taneczna.

— Kursy gimnazjalne Narodowego Uniwersytetu Robotniczego rozpoczynają się 1 października b. r. Kursy przygotowują do specjalnego egzaminu, którego złożenie może uprawniać do skróconej służby wojskowej. Program ich wykracza poza zakres 6-ciu klas gimnazjalnych, dając za wszelkich przedmiotów zaokrąglone wiadomości. Nauka w godzinach wieczornych. Zgłoszenia i informacje do 27 września codziennie od godz. 19 do 20-ej w Państwowym Gimn. Humanistycznym, ul. Grodzka 10.

— Wielki koncert orkiestry 62 p. p. wlkp. w Teatralce. Bydgoskich melomanów czeka w najbliższą niedzielę dn. 21 bm. wspa-

niała uczta muzyczna. Zaszczycenie znana tu orkiestra wojskowa 62 p. p. na zaproszenie Warszawskiego Komitetu Budowy Pomnika St. Moniuszce, postanowiła zamierzenia i w tym celu urzęda w ogrodzie Kawiarni Teatralnej wspaniały koncert pod batutą kapelmistrza por. Stan. Grabowskiego. Początek o godz. 4 po południu. W programie mało znana uwertura Moniuszki do opery „Parja”, Massenet — Sceny Neapolitańskie i t. p. wspaniałości muzyczne.

— Zimowy kurs dla pracowników przemysłu budowlanego. Dyrekcja Publicznej Szkoły Doksztalającej Zawodowej zwraca uwagę pp. pracodawcom, że zimowy kurs dla pracowników przemysłu budowlanego (murarzy, cieśli, kamieniarzy, studniarzy, zdunów itp.) rozpocznie się w środę, dnia 1 października o godz. 8 rano. Każdy pracodawca obowiązany jest pracowników swych, podlegających obowiązzkowi doksztalania, posyłać do szkoły i zapewnić im czas na punktualne i regularne uczęszczanie do szkoły. Zgłoszenia muszą być skutecznie do 28 września b. r. w sekretarjacie — Chwyntowo 12, gdzie również nastąpi wręczenie rozkładu lekcji.

— Prawosławne nabożeństwo w garnizonowej kaplicy w sobotę i w niedzielę 20 i 21 bm. z powodu urlopu organisty odłożono.

Dział sportowy.

Wyciągi motocyklowe na stadionie miejskim.

W ostatniej chwili dowiadujemy się, że zarząd Klubu Motocyklistów Bydgoszcz czyni ostatnie przygotowania do niedzielnych zawodów — dirt track. Dotąd zgłoszono około 15 maszyn. Prócz tego oczekuje się jeszcze zgłoszeń z Poznania, Grudziądz i Torunia.

Szczególnie ciekawe walki przewiduje się między jeźdźcami z Bydgoszczy i Torunia, gdyż Toruń przygotowuje spotkanie rewanżowe za klęskę poniesioną na własnym stadionie.

Również z napięciem oczekuje się walki między dotychczasowym „królem dirt - tracku” p. Budą a p. Alvenslebenem, gdyż tenże także do tych zawodów się zgłosił. Nie ma żadnej wątpliwości, że żaden z tych jeźdźców nie będzie chciał z palmy pierwszeństwa zrezygnować. Gdy się weźmie pod uwagę dotychczasowe wyniki oby tych zawodników, to już dzisiaj można być pewnym, że walka obfitować będzie w wiele emocyj.

Nowością dla tutejszej publiczności będzie bieg maszyn turystycznych. Do biegu tego dopuszczone będą wszystkie maszyny bez różnicy litrażu, oraz wszyscy ci zawodnicy, którzy w podobnych zawodach nie brali udziału. Kierownictwo zawodów nosi się poza tem z zamiarem zorganizowania gonitwy za lisem mimo, że wyciągi i tak już program najzupełniej wyczerpują.

Ponadto zasługuje na uwagę to, że zawody te będą przygotowaniem jeźdźców do zawodów o mistrzostwo przewidziane na dzień 5 października br. również na tutejszym stadionie.

Wielki bieg kolarski Warszawa — Gdynia — Warszawa.

Protoktorat nad wielkim biegiem kolarskim do polskiego morza objąć raczył p. minister Przemysłu i Handlu, Eugeniusz Kwiatkowski. Jak wiadomo, bieg do polskiego morza odbędzie się w czasie od 1 do 5 października b. r. na dystansie 937 klm. Warszawa — Gdynia — Warszawa. M. in. nagrodami zostanie rozegrana wielka nagroda przechodnia państwowej fabryki rowerów „Łuczniak”. Imponujący bieg ten zapowiada się nadzwyczajnie, wzbudzając zainteresowanie we wszystkich sferach społeczeństwa polskiego, tem więcej, iż myśl te popiera Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego oraz Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Prace organizacyjne biegu wrą w całej pełni. Zapisy napływają od czołowych asów kolarstwa polskiego, którzy biorą udział w gigantycznym wysiłku swoich muskułów. W dalszym ciągu napływają nagrody. Ostatnie zgłoszenia nadeszły od biura popierania konsumcji cukru oraz od znanej fabryki rowerów F. R. Zawadzki, B. Wahren i innych.

I. dr. K. S. „Polonia” — I. dr. K. S. „Astorja”.

Zawody odbędą się w niedzielę, 21. bm. na boisku szkoły oficerskiej o godz. 16. Zawody te zapowiadają się bardzo interesująco, gdyż obie drużyny znajdują się obecnie w dobrej formie. O godz. 14 zawody lekkoatletyczne o przechodni puhar. Udział biorą kluby: Polonia, Naprzód, Astorja.

Kto wygrał na loterii?

W dziesiątym dniu ciągnięcia 5 klasy 21 polskiej loterii państwowej, główniejsze wygrane padły na numery następujące:

10.000 zł. Nr. 138250.
5.000 zł. Nr. 12868 22411 200591.
3.000 zł. Nr. 23898 31648 105338 111819 162782 195484.
2.000 zł. Nr. 2779 91880 159325 194936 196040.
1.000 zł. Nr. 6944 15376 15950 26972 36083 54463 62368 79470 81361 84258 103420 107296 113714 114782 124036 131523 145269 149816 192563 198099 209918.
600 zł. Nr. 1197 2326 7352. 11845 18299 32724 46362 51678 56382 60579 61383 62602 69898 78470 80712 80913 86458 94764 103146 104042 105255 106555 108659 117411 123152 131816 134509 140647 142903 151815 160503 164255 164483 165133 167496 171467 172724 179127 183802 185270 191041 191958 207295.
500 zł. Nr. 3718 4298 6827 8551 9697 923 11697 12912 13836 14664 16243 396 774 18688 19862 996 20065 21653 748 24088 25471 887 28136 905 947 33154 557 34017 37336 388 39842 40688 41924 44672 45075 46811 48698 49993 52672 852 53672 720 54823 55443 57308 606 60669 61020 63956

I-sze jesienne międzyszkolne regaty

odbędą się w niedzielę

21 września rb. o godz. 14
w Brdziejściu z udziałem klubów szkolnych z Poznańskiego i Pomorza.

12 biegów — 81 zawodników
Komunikacja autobusowa
Nagrody wystawione są w Bydgoskim Domu Towarowym.

Akademja Legji Mocarstwowej.

W niedzielę, dnia 21. bm. staraniem Legji Mocarstwowej w Bydgoszczy odbędzie się w Teatrze Miejskim uroczysta akademja ze współudziałem orkiestry symfonicznej 61 pułku piechoty, artyści Teatru Miejskiego E. Dobrowolskiego, oraz znanej artystki śpiewaczki kameralnej pani Julji Gorzechowskiej, przy akompanjowaniu pani Alicji Tobiasz. Słowo wstępne wygłosi delegat Z. P. M. p. J. Sypniewski. Następnie będzie wygłoszony odczyt na temat „Idea Mocarstwa Polski” przez pana Rowmunda Piłsudskiego, komendanta głównego Legji Mocarstwowej. Początek akademji o godzinie 12,30 w południe. Bilety wstępu w cenie od 2 zł do 20 gr nabywać można w księgarni i składzie nut Jana Idzikowskiego, Gdańska nr. 16-17, oraz w kasie Teatru Miejskiego. Wojskowi i ucząca się młodzież mają 50 proc. zniżki.

Wypróbowane przepisy.

1. Grzyby prawdziwe duszone ze śmietaną (na 6 osób).

Przyprawy: 2 kg prawdziwych grzybów, 5 łyżek masła, 1 duża cebula, 1 łyżeczka soli, szczypta pieprzu, 1/4 l kwaśnej śmietany, kilka kropeł przyprawy Maggi’ego.

Sposób przyrządzania: Oczyszczone i cienko poszatkowane grzyby kilka razy opłukać w zimnej wodzie i włożyć na sito, by dobrze osączyły. Masło z drobną posiekaną cebulką w rondlu lekko zarumienić, dodać grzyby i dusić na wolnym ogniu przez godzinę. Krótce przed wydaniem dodać soli, pieprzu oraz 1/4 litra kwaśnej śmietany, a na końcu dla osiągnięcia wybornego smaku kilka kropeł przyprawy Maggi’ego. Świeżych grzybów nie należy parzyć, gdyż przez to tracą swój delikatny grzybowy smak. Do grzybów podaje się ziemniaki gotowane w soli lub purée z ziemniaków. (22421)

— Kradzież kieszonkowa. W jednej z restauracji przy ulicy Pomorskiej, skradziono p. Władysławowi Guczkowskiemu, zamieszkałemu w Jastrzębiu, portfel z zawartością 42 zł gotówki.

65157	375	68125	69239	556	7134	72242	308
73493	76245	360	77443	78272	80075	81221	83354
903	84920	85412	86264	87156	920	89022	610
859	92002	5	976	94564	95307	97465	693
98920	99407	100657	104330	434	106544	107021	109436
846	110008	487	120452	484	122843	124724	955
127427	129245	860	130027	990	133616	134701	135544
137971	138523	139191	816	142380	426	143542	144265
145881	148981	151598	152002	154091	248	156618	789
157066	158145	251	298	447	713	159943	160372
160377	163420	704	165216	348	166676	167123	251
168588	169795	171296	172021	173329	177152	285	178190
179765	848	181511	638	184011	760	185706	188028
231	189319	190282	195659	195659	200287	756	201183
202620	929	203347	705	204636	205362.		

Urzędową pełną tabelę codziennych ciągnięć można przejrzeć w Kolekturze Loterii Państwowej „UŚMIECH FORTUNY” Pomorska 1, tamże wypłata wszelkich wygranych oraz zamiana stawk na nowe szczęśliwe losy. (23444)

filmo Nowości Mostowa 5, tel. 386 Początek o godz. 7 i 9. Bezpl. bilety nieważne, niżkowe bilety ważne tylko na pierwsze przedstawienie o godz. 7 wiecz.

PREMJERA

potężnego arcydzieła sezonu, według ostatnich wskazań sztuki filmowej o mistrzowskiej reżyserji i nadzwyczajnej technice p.t.

Lokomotywa 2329

w roli głównej niezapomniany słynny „Mistrz Maski” Lon Chaney (ostatni przedśmiertny jego obraz.)

NADPROGRAM: Koncerty w śpiew słynnego barytona Fitta-Ruffo w arji z opery „Afrykanka”

Uwaga! Aby dać możliwość rozpoznania arcydzieła jakim jest Skrzydlata Flota z Ramonem Navarro Dyr. daje dziś przedstawienie popularne o godzinie 4 pp. po cenach niższych — dla młodzieży i wojska od 50 gr.

Egzamin nadzwyczajny z zakresu programu nauk w szkołach powszechnych. Inspektorat Szkolny miasta Bydgoszczy, Paderewskiego 7, zawiadamia niniejszem, że egzamin nadzwyczajny z zakresu programu nauk w szkołach powszechnych odbędzie się w dniu 10 listopada 1930 r.

Dalsze składki na odnowienie grobów poległych i zmarłych podczas wojny żołnierzy polskich. Wydział Powiatowy 20, —zł; Tow. Urzędników Miejskich 18, —zł; P. K. P. Oddział Mechaniczny Toruń 6,86 zł; Prywatne Seminarjum Nauczycielskie Żeńskie 6 list 77,40 zł; Firma „Liga” i personel 50,78 zł; Związek Niższych Pracowników Poczty, Telegr. i Telef. 13,20 zł; zebrane składki w Powiat. Kasie Chorych 56,50 zł; Urzędnicy Banku Ludowego 15, — zł; Związek Niższych Funkcyj. Państwowych 15, — zł; Firma „Lasy Polskie” i personel 28,50 zł.

Wymienionym wyżej instytucjom i organizacjom oraz wszystkim poszczególnym ofiarodawcom, składam w imieniu Komitetu serdeczne podziękowanie. Równocześnie proszę o złożenie dalszych list składkowych w Głównej Kasie Miejskiej lub w Komunalnej Kasie Oszczędności na konto Komitetu odnowienia grobów poległych

Ostrzeżenie!

Ponieważ niektórzy z lokatorów, odnajmując w swych mieszkaniach pokoje sublokatorom, przez opieszalność, czy też ze złej woli, nie meldują ich policyjnie, przeto policja ostrzega tych lokatorów przed odpowiedzialnością, jaka im zagraża w podobnych wypadkach.

Ujęto: 1 pijaka, 4 złodziei, 2 oszustów, 2 niewiasty za spowodowanie zbiegowiska i 1 niewiastę za przekroczenie policyjno-obyczajowe.

Szkola Rolnicza Wlkp. Izby Rolniczej w Bydgoszczy.

Dyrekcja Szkoły Rolniczej W. I. R. w Bydgoszczy ul. Nowodworska 50 donosi, iż w dniu 3 listopada 1930 r. o godz. 8-ej rano rozpoczyna się nauka na kursach niższym i wyższym.

Dzień Polskiego Bałtyku!

Miejscowy Oddział Ligi Morskiej i Rzeźniczej organizuje w niedzielę dn. 28 września „Dzień Polskiego Morza” poświęcony propagandzie idei morskiej w najszerszych rzeszach społeczeństwa bydgoskiego.

Odezwa T. C. L. do towarzystw!

Przez pięć dziesiątków lat oświaty fundament kładł — i wiódł w jutrzniany cel ideał: serca łów — zaklęty w troje słów — w to hasło: T. C. L.

Towarzystwo Czytelni Ludowych obchodzi w bieżącym roku Złoty Jubileusz swej ogromnej pracy na niwie światowej polskiej w dzielnicy zachodniej. Poznań jubileusz ten święcił nadzwyczaj uroczyste dnia 18 maja br. Komitet T. C. L. na miasto Bydgoszcz w połączeniu z Komitetem na

Na nadchodzący sezon zimowy uruchomiłem w interesie moim ZIMNY BUFET z każdoraz. dostawą na zamów. w dom. Proszę zwiędzić wystawę moją w niedzielę. B. Schmidt, Gdańska 22, tel. 194.

uprawy łąk i pastwisk, organizacji gospodarstw oraz ogólnych z zakresu przyrody i t. p., zdobędzie młody rolnik umiejętność czytania i pisania w języku ojczystym i rachunków.

Wszystkie towarzystwa, interesujące się zagadnieniem morza, a przede wszystkim drużyny harcerek oraz organizacje naszej młodzieży, proszone są o liczne wzięcie udziału w nabożeństwie, pochodzie i akademji.

„Dzień Polskiego Bałtyku” powinien stać się drugą manifestacją całej ludności Bydgoszczy na rzecz polskiego wladztwa nad morzem i przeciwko zakusom nowoczesnych Krzyżaków.

powiat bydgoski uchwalił obchodzić uroczystości swój Złoty Jubileusz w mieście naszym dnia 12 października. Na program uroczystości składać się będzie solenne nabożeństwo w kościele św. Trójcy o godz. 10,15; pochod do Teatru Miejskiego o godz. 11,30 i uroczysta akademja w Teatrze Miejskim o godz. 12,30.

Zaslugi T. C. L. okolo oświaty za czasów zaborszych w Bydgoszczy są wszystkim dobrze znane. Wystarczy przypomnieć, że T. C. L. było twierdzą ducha polskiego. Dziś w dalszym ciągu praca oświatowa rozwija się pomyślnie.

Zważywszy to wszystko, zapraszamy jak najserdeczniej wszystkie nasze organizacje w Bydgoszczy i w powiecie do wzięcia udziału w naszym obchodzie jubileuszowym i to —

- a) przez uczestniczenie jak najliczniejsze członków towarzystw ze sztandarami w nabożeństwie, b) w pochodzie, c) w uroczystej akademji.

Prosimy usilnie i gorąco o powzięcie na najbliższych zebraniach stosownych uchwał. Pozwolił mi sobie jeszcze uprzejmie zwrócić uwagę na to, że na obchodach Złotego Jubileuszu T. C. L. jest przyjęte składanie Daru Jubileuszowego przez samorządy, towarzystwa, instytucje finansowe i osoby prywatne na zakupno książek.

Zywiym niepełną nadzieję, że i nasze organizacje uchwalą dla T. C. L. w miarę możliwości odpowiedni Dar Jubileuszowy, który będzie można wręczyć Komitetowi na akademji jubileuszowej albo też przesłać poprzednio na ręce prezesa ks. prob. Skoniecznego czekiem P. K. O. nr. 209.116.

Niechże dzień Złotego Jubileuszu T. C. L. stanie się w Bydgoszczy, dzięki naszym Towarzystwom potężną i wspaniałą manifestacją na rzecz oświatowej pracy T. C. L., kroczącej pod hasłem „wszystko dla Polski”.

Komitet T. C. L. na miasto Bydgoszcz: Ks. M. Skonieczny, prezes, Szeszycki, I. wiceprezes, Ks. prof. Hanelt, II. wiceprezes, Puckowski, sekretarz, Pankowiak, zast. sekretarza. Utecht, bibliotekarz, Graczykówna, zast. bibliotekarka, Bartnicki, skarbnik, Klimesz, inspektor szkolny, Dachtera, kierownik szkoły.

Za Komitet T. C. L. na Bydgoszcz powiat: Ks. prob. Paluchowski, prezes; Wierzchucin.

KRONIKA POLICYJNA.

Kradzież płyt gramofonowych. P. Stanisława Wawrzyniak, zamieszkała przy ul. Kujawskiej 13, zgłosiła do policji kradzież 18 płyt gramofonowych, 10 zł gotówki i rewolweru bębnowego, wartości 50 zł.

Kradzież drobiu. W nocy z 10 na 11 bm., włamali się nieznan sprawcy do chlewa p. Hildy Ryznar, przy ulicy Granicznej i skradli 6 kur, 16 kurcząt i 3 kaczki, wartości 75 zł. Drób został na miejscu zabity.

Kradzież zegarka. Dnia 18. bm. w godzinach przedpołudniowych, jakiś nieznan złodziej zakradł się do mieszkania p. Leona Kwaśniewskiego, przy ulicy Promenada 1 i skradł zegarek męski srebrny, wartości 70 zł. Istnieje podejrzenie, że kradzieży tej dopuścił się jakiś osobnik, który pod pozorem zebrania włóczył się po domach.

Kradzież mieszkaniowa. Pani Janinie Kownackiej, zamieszkałej przy ulicy Paderewskiego 37, skradziono z mieszkania zegarek srebrny damski, pierścionek złoty, sukienkę i rękawiczki. O kradzież tę podejrzana jest niejaka L. M.

Panu Jarosławowi Hołowczakowi, zamieszkałemu przy ul. Św. Jankowej 1, jakiś nieznan sprawca skradł z niezamkniętego mieszkania 300 zł gotówki.

Pani Helenie Ryczkowskiej, zamieszkałej przy ul. Ugory 18, skradziono pierścionek złoty z szafirem.

Przy obstrukcji, zaburzeniach trawienia, zgadze, uderzeniach do głowy, bólu głowy i ogólnym niedomaganiu, zażywa się rano naczecz szklankę wody naturalnej gorzkiej „Franciszka Józefa”. Zadać w aptekach i drogerjach.

PROGRAM RADJOFONICZNY. NIEDZIELA, 21 WRZEŚNIA.

WARSZAWA. 10,15—11,45: Nabożeństwo z Bazyliki Wileńskiej. 11,58—12,10: Sygnał czasu z Warszawskiego Obserw. Astr. 12,10—13,00: Muzyka gramof. 17,25: Koncert orkiestry dętej. 18,45: Rozmaitości. Występ p. Janusza Warneckiego. 20,15: Koncert popularny. 23,00—24,00: Muzyka taneczna z „Oazy”.

POZNAŃ. 9,00—9,30: Koncert poranny w wykonaniu klubu mandolinistów „Chopin”. 10,15—11,45: Transmisja nabożeństwa z Bazyliki wileńskiej. 12,00—12,05: Sygnał czasu z obserwatorium astronomiczn. U. P. 17,45—18,45: Koncert ludowy. 18,45—19,00: Nadprogram z ilustr. muz. lud. 19,00—20,00: Koncert gramofonowy z prelekcją. 22,15—24,00: Muzyka taneczna z kawiarni „Wielkopolanka”.

PONIEDZIAŁEK, 22 WRZEŚNIA.

WARSZAWA. 11,58—12,10: Sygnał czasu z Warsz. Obserw. Astr. 12,10—13,00: Muzyka gramof. 18,00: Muzyka lekka z kawiarni „Gastronomia”. 20,15: Operetka „Ewa” Fr. Lehara. 23,00—24,00: Muzyka taneczna i salonowa z „Polonia-Palace-Hotel”.

POZNAŃ. 13,00—13,05: Sygnał czasu z obserw. astr. U. P. 13,05—14,00: Koncert gramof. lub muzyka filmu dźwiękowego z kina „Apollo”. 18,00—19,00: Koncert popołudn. 19,00—19,15: Nadprogram z ilustr. muz. lud. 20,15—22,00: „Ewa”, operetka Fr. Lehara. (Transmisja z Warszawy). 22,00—22,15: Sygnał czasu z obserwatorium astronomiczn. U. P.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

Czesław Sternalski. Wysokość waloryzacji wkładek oszczędnościowych w kasach oszczędnościowych P. K. O. i innych jest uzależniona od stanu majątkowego danej kasy. Wkłady oszczędnościowe waloryzuje się na 5%, ale waloryzuje się tylko taką część wkładki, jaka w chwili złożenia odpowiadała 2500 złotom. Waloryzacji ulegają tylko wkładki złożone do 1922 roku włącznie. Wkłady po roku 1922 nie ulegają waloryzacji, tak iż będą zwracane tylko według relacji 1,800.000 mkp. = 1 zł (patrz § 17 Rozp. Prez. Rzplitej z 14. V. 1924 r.). Wkłady w P. K. O. będą zapewne znacznie podwyższone na podstawie § 35. tegoż rozporządzenia.

Nr. 106. Z „a” na końcu utworzy Część z grubej monety; Z „a” na przodzie się złoży W przykrą rzecz — niestety.

Nr. 107. Drugie pierwsze chętnie pijem; Sąd ocenia drugie trzecie, (Często za to biją kijem); Wszystko — to, co świeżo wiecie.

Rozwiązanie szarad. Nr. 104: Wrzesień. Nr. 105: Leleweł.

Tradne rozwiązania szarad nadesłali: Miejscowe: J. Kulczycka, S. Boczkowski, Z. Schlegel, E. Schlegel, K. Jaworska, T. Ruśówna, M. Świątkowska, R. Świniński, T. Świniecka, E. Zuern, A. Feltynowski, Z. Gackowski, K. Cyganek, I. Drabikówna, B. Malczewska, Z. Lipczyński, F. Bogaczykówna, T. Kuto-

wiczówna, B. Kachelski, E. Glesmer, G. Wardówna, N. Janiszewski, B. Marchewka, A. Kapral, K. Lepczyński, St. Szmol, N. Janiszewska, P. Szmol, S. Kowalski, R. Malczewski, E. Stachowiakówna, R. Masłowski, H. Kochańska, Z. Marchewka, U. Lehnertówna, B. Lipczyński, H. Magdańska, J. Kuczowski, Z. Reiter, F. Wyrobek, I. Chaskielberżanka, S. Kempieński, S. Graczykowska, R. Lipczyński, L. Kowalewska, G. Kowalewska, A. Pieszykówna, W. Krzyściak, L. Malczewska, W. Olejniczak, K. Pieczyński.

Z prowincji: H. Jasiński - Smetowo, K. Gruss - Polchowo, A. Leczkowski - Kolonia Ostrowicka, H. Milbradt - Łochowo, K. Cieśliewicz - Jerzyce, M. Skrzypczak - Zajączkowo, A. Flatau - Tczew, M. Günter - Klonowo, Z. Fischbach - Ostrów, A. Wachowski - Nowemiasto, E. Antoszewska - Nowemiasto, D. Kuczyński - Trzaga, J. Kaczyński - Samplawa, A. Billert - Kruszwica, A. Kocyński - Pleszew, A. Wilczyński - Serock, E. Idzkowski - Gnieszno, A. Różański - Warlubie, F. Kowalski - Warlubie, St. Łukowski - Jarocin, M. Komorowska - Inowrocław, K. Otulakówna - Zbično.

Narody w drodze losowania otrzymali: 1. Elżbieta Stachowiakówna, Bydgoszcz. (Władysław Umiński: „Na falach Atlantyku”). 2. A. Kocyński, Pleszew. (H. Green: „Brat ociemniały”). 3. Maria Komorowska, Inowrocław. (Zofia Żurakowska: „Skarby”). 4. Zygmunt Reiter. (Aleksander Janowski: „Duch Warszawy”).

DZIAŁ GOSPODARCZY.

Browarnictwo pomorskie zagrożone.

Pod powyższym tytułem ukazał się w „Gazecie Handlowej” artykuł, w którym omawiana jest niezwykle paląca kwestja zalewu kapitału niemieckiego w dziedzinie browarnictwa. Artykuł ten podajemy poniżej w całej rozciągłości:

Jeśli uważnie przyjrzyć się zmaganiom polskości z niemieczyzną w walce o Pomorze, to zauważyć można, że prowadzona jest akcja w dwóch kierunkach: jeden, to szeroko zakrojona robota dyplomatyczna na forum międzynarodowym, z waleniem pięścią w stół obrad politycznych, i nieustannymi utyskiwaniami na pokrzywdzenie słusznych praw niemieckich na Pomorzu, do czego zaprzęga się prasę całego świata; drugi — to cicha, mrówcza, penetracja niemieckości we wszystkie zasadnicze dziedziny gospodarstwa, w czem, przynajmniej Niemcy są mistrzami. Dla tego drugiego kierunku znajdują się zawsze fundusze państwowe pod pretekstem „Sofortprogramu”, do dyspozycji stoja placówki konsularne, na usługi biega zarówno banki niemieckie jak drużyny harcercskie, fabryki czy szkoły, posłowie do Sejmu czy skromni działacze prowincjonalni, optanci czy emisariusze. I ta druga akcja, ta penetracja, jeśli zważyć jej skutki jest o wiele groźniejsza, niż noty dyplomatyczne. Zabiera ona bowiem z dnia na dzień po garści ziemi polskiej, wykupuje zakłady przemysłowe, podrywa kupca i rzemieślnika, buduje okazałe gmachy szkolne na użytek niemiecki, jednym słowem zmniejsza systematycznie stan posiadania polski, a wzbogaca niemiecki.

Jednym z działań tej krociej roboty, jest dział browarnictwa polskiego na Pomorzu i w Wielkopolsce, na który syją się coraz dotkliwsze ciosy. W ostatnich czasach duże wrażenie wywołało przejście w ręce niemieckie browaru w Kobylempolu za stosunkowo niską cenę 400 tys. zł. Przy tej okazji wyszło na jaw, że na 32 browary należące do Związku browarów na Polskę Zachodnią w rękach niemieckich jest już 24. Nie lepiej jest na Pomorzu. Tu dosłownie za polskie browary uważać można: Browar Bydgoski Sp. z o. o. w Bydgoszczy, Browar p. Roszewskiego w Mysłęcinku pod Bydgoszczą, Pomorski Browar p. Chrzanowskiego w Toruniu, Browar p. Czarnowskiego w Czersku.

Akcja wykupywania browarów na Pomorzu z rąk polskich prowadzona jest przez „Danziger Aktien Brauerei” w Gdańsku, na czele której stoja: Arno Maier i finansista Ziehn, obaj obywatele gdańscy.

Głośno mówi się o przewadze wpływów niemieckich w innych browarach w Poznaniu. Poza to czynione są zabiegi o wykup szeregu browarów, bądź to z rąk polskich, bądź nawet niemieckich. Sprawy te szeroko były omawiane i na zjeździe restauratorów w Bydgoszczy dn. 8 i 10 lipca i ostatnio w Poznaniu. Niewątpliwie patriotycznie nastawione związki restauratorów i hotelarzy polskich w pierwszym rzędzie powołane są do przeciwstawienia się tym zakusom niemieckości na polski stan

Tydzień gospodarczy.

Od szeregu dni dała się zauważyć w Polsce pewna zwykła kursu dolara amerykańskiego, która wywołała duże zaniepokojenie w społeczeństwie. Niepokój ten był może w części uzasadniony, komu bowiem nie utkwiło w pamięci ostatnie zalamanie się złotego w 1925 roku? I już nasunęły się wątpliwości, Ciemne obrazy minionej niedawno przeszłości, zarysowały się przed oczami nieświadomych mas: czarna giełda, chwilowe fantastyczne wprost zyski, zawrotne cyfry, gonitwa za dolarami — o „milionerem” być na krótki czas, co kosztuje cały świat? — potem kursy, kursy, giełda, a nade wszystko zubożenie. Takie i inne pojęcia odżyły, wywołując szalony taniec sztański. Niepotrzebne zdenerowanie. Ale w imię prawdy stwierdzić trzeba

psychozę dolarową,

k która dała się ostatnio we znaki. Tymczasem nasz złoty stoi murowany, a przejściowa zwykła dolarowa ma swoje przyczyny o charakterze raczej międzynarodowym.

Jakież więc są te

przyczyny ostatniej zwykły dolara?

Przyczyny te są różnorodne, a mają swe źródło właściwie w Niemczech. Wobec płatności większej raty reparacyjnej (odszkodowawczej) państwu sprzymierzonym, a w pierwszym rządzie Francji, niemiecki Reichsbank kupował w ostatnich dniach bardzo wiele dewiz na rynkach światowych. Niemcy płacili dotychczas raty reparacyjne z otrzymanych pożyczek zagranicznych. O-

posiadania, aby nie trzymać i nie popierać piwa z browarów niemieckich. Jednakże muszą restauratorzy znaleźć poparcie wśród konsumentów.

Nie mniej ważną rzeczą jest odpowiednie zrozumienie tej sprawy przez przedstawicieli naszych władz, które powinny baczniejszą uwagę zwrócić na browary gdańskie i urzędy celne w Tczewie. Stosunki dzisiaj ułożyły się w ten sposób, że transporty piwa z browarów gdańskich cieszą się specjalnymi względami, są wprost faworyzowane, natomiast piwa polskie na teren W. M. Gdańska nie są prawie dopuszczone, podlegają najwyższym stawkom akcyzowym i przeróżnym szykanom. Tak, na przykład, niezwracany jest podatek akcyzowy przy powrotnych wysyłkach piwa, względnie w razie zniszczenia transportu. Dlaczego nasze władze nie stosują podobnych metod do browarów gdańskich?

Spekulacje zniżkowe żytem w Niemczech. Środki interwencyjne rządu niemieckiego wyczerpują się.

Berlin, 19. 9. (PAT) W prasie niemieckiej ukazał się półurzędowy komunikat, w którym m. in. jest mowa, iż pewne sfery prowadzą na szeroką skalę spekulację zniżki na żyto, podyktowaną tendencjami politycznymi celem pokrzyżowania akcji rządowej, zmierzającej do utrzymania cen żyta na wyższym poziomie. Ilość żyta, jaką rząd zbożowy musiał w ostatnich dniach zakupić dochodzi do 40.000 ton dziennie i zbyt tak wielkich zapasów jest nieomal niemożliwy, z drugiej strony jest rzeczą wykluczoną, a żeby podaż żyta w takich ilościach odpowiadała rzeczywistym potrzebom rolnictwa niemieckiego. W krótkim przebiegu czasu od połowy lipca do połowy września br. rząd zbożowy zakupił ponad 7.000 ton żyta z przeważającą ilością ze wschodnich terenów Niemiec. Przekracza to w wysokim stopniu ilość, jaką zdolne jest rolnictwo niemieckie

Drugim dezyderatem browarnictwa jest art. 1. ustawy przeciwalkoholowej, który wyłącza z pod ograniczenia ustawy napoje, zawierające tylko do 2½ procent alkoholu. Godzi to poważnie w rozwój piwowarstwa i powinno być podniesione do 4 procent. W dalszym ciągu podnieść należy łatwość, jaką mają browary niemieckie w korzystaniu z kredytów „holderskich”, szczerze udzielanych czy to za pośrednictwem „Deutsche Volksbanku”, czy „Industrie” w Tczewie, gdy natomiast browary polskie nie mogą korzystać z kredytów niskoprocentowych, umożliwiających im większe zakupy surowców i wykonanie poważniejszych inwestycji. W ten sposób pozostawione własnym siłom, przy ogólnym kryzysie gospodarczym w kraju, co w pierwszym rzędzie odbija się na konsumcji piwa, browary polskie skazane są na beznadziejną walkę z konkurencją niemiecką i stopniowo dostają się w posiadanie Niemców. Les.

Stała wystawa międzynarodowa prób i wzorów w Gdyni

Na posiedzeniu organizacyjnym, które się odbyło w dniu 15-ym b. m. pod przewodnictwem prezesa Rady Miejskiej p. Nagmana przy udziale przedstawicieli banków, przemysłu i handlu, żeglugi i gminy miejskiej uchwalono przystąpić do stworzenia stałej wystawy międzynarodowej prób i wzorów w Gdyni. Wyłoniony został ścisły komitet. Komitet ten przejrzy i opracuje złożone projekty, a następnie przedstawi je do aprobaty p. ministrowi Kwiatkowskiemu i prezesowi Związku Izb Przemysłowo-Handlowych p. Klarnerowi. Według projektu prezesa Gałczyńskiego, z którego inicjatywy odbyło się ostatnie zebranie, powstać ma olbrzymi, luksusowy gmach wystawy kosztem 18 milionów zł. W gmachu tym znalazłby pomieszczenie wystawa nie tylko wyrobów polskich, lecz również eksponatów krajów zainteresowanych w handlu z Polską.

Spłata długów zagranicznych przez Polskę.

Skarb państwa wypłacił w ciągu lipca i sierpnia b. r. z tytułu umorzenia i oprocentowania państwowych długów zagranicznych ogółem sumę 17.982.870 zł, z czego na poczet 8 proc. Poż. Dolarowej — (Dillona) — 5.432.280 złotych, 7 proc. Poż. Stabilizacyjnej z 1927 r. — 11.112.211 zł, długu wobec Włoch — 1.070.400 złotych oraz z tytułu udzielonych gwarancji za elektryczne koleje dojazdowe — 367.988 zł.

Spółki akcyjne w Polsce.

Obecnie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej znajduje się około 1.408 spółek akcyjnych, zapisanych w rejestrze handlowym. Do tego dochodzi jeszcze 20 towarzystw ubezpieczeniowych.

Udział kapitałów zagranicznych w naszych przedsiębiorstwach prywatnych przedstawia się następująco: 183 spółki o kapitale mieszanym, zaś 93 z kapitałem czysto zagranicznym.

„Bata” zamierza produkować rowery.

W Budziejowicach została zlikwidowana niemiecka wytwórnia naczyń emalowanych. Przedsiębiorstwo to zostało zakupione przez znaną czeską firmę obuwiarską „Bata”, która zamierza tam założyć fabrykę rowerów.

Koszty utrzymania w Warszawie.

Główny Urząd Statystyczny komunikuje: Komisja do badania zmian kosztów utrzymania na ostatnim posiedzeniu ustaliła, iż koszty utrzymania rodziny pracowniczej, złożonej z 4-ch osób w Warszawie w miesiącu czerwiec w porównaniu z majem wzrosły o 0,2%; w lipcu w porównaniu z czerwcem wzrosły o 2,9% i w sierpniu w porównaniu z lipcem zmniejszyły się o 1,6%.

Stan plantacji buraczanych w Polsce.

Ostatnie sprawozdanie o rozwoju buraków na plantacjach w Polsce stwierdza, że procentualna zawartość cukru w burakach jest w r. b. mniejsza o 1% w porównaniu do r. ub. Na stan ten z jednej strony wpłynął brak promieni słonecznych w ostatnim czasie, z drugiej strony większy rozwój korzenia.

Wyniki analiz, przeprowadzonych w cukrowniach zachodniej Polski przedstawiają się w cyfrach średnich w porównaniu do r. ub. następująco na dzień 1 bm.: spodziewany sprzęt z 1 ha. 242 q, w 1929 r. 231 q, prze-

ciętą wagą buraka 463 gr, w r. ub. 377 gr., przeciętną wagą liści — 469 gr, w r. ub. — 428 gr., wagą cukru w buraku — 69,73 gr, w r. ub. 62,39 gr. Procent cukru w buraku wynosi 15,06%, zaś w roku ub. wynosił 16,4%. Na niektórych plantacjach zauważono pojawienie się chwóścika buraczanego w bardzo znikomej mierze.

Wystawa chmielu w Berlinie.

Staraniem niemieckich organizacyj rolniczych i chmielarskich w budynku Instytutu Fermentacyjnego w Berlinie odbędzie się od 6 do 11 bm. wystawa chmielu i zębia. Wystawa ta zobrazować ma całokształt produkcji surowców dla przemysłu browarnianego.

statnio jednak kapitał międzynarodowy, który bądź co bądź doskonale orientuje się w agitacji wyborczej, wobec niepewności politycznej w Niemczech w okresie wyborczym, zachowywał pewną rezerwę. Nawet niektóre banki francuskie i angielskie, które przechowują bardzo wielkie sumy w bankach niemieckich, zaczęły przed wyborami wycofywać się z rynku niemieckiego. Czylni to zapewne z tego słusznego powodu — zwycięstwo hitlerowców i komunistów zupełnie było przewidziane przez finansistów zagranicznych — że państwu, którego część obywateli dąży do gwałtownych zmian politycznych i gospodarczych, nie można w pełni zaufa. Dlatego wobec niemożności utrzymania pożyczek z zagranicy, Niemcy skupowali na wszelkich europejskich rynkach pieniężnych obce waluty, a zwłaszcza dolary, celem uiszczenia raty reparacyjnej. Zaczęło się zatem masowe skupywanie dolara, który wobec wielkiego popytu musiał wyczołwać.

Niejedną nie doszukuje się może przyczynowego związku między zwykłą dolarą, u nas, a wzrostem wartości dolara w Niemczech. Ale przyczynowy związek istnieje nietylko dlatego, że zwykła jakiegóż towaru — a waluta jest też towarem — musi spowodować zwykłą tego samego towaru i w drugim kraju. Ale i dlatego, że mimo wojny celnej i mimo różnic natury politycznej, rynek nasz wewnątrz karmiony jest przez Niemcy lub za pośrednictwem niemieckim. Istnieje mniej lub większa

zależność finansowa między państwami.

Tembardziej z sąsiednim państwem zależność ta, szczególnie daje się we znaki.

Dlatego też na każde wewnętrzne wstrząśnienie w Niemczech reagujemy o wiele silniej i prędzej nawet niż inne kraje.

Ale i nadchodzące

święta żydowskie

a w związku z niemi wielkie realizowanie zleceń dolarowych, otrzymanych od krewnych i znajomych z Ameryki przyczynić się musiały w pewnym stopniu do zwykły dolara. Niemniej nasze

wewnętrzne napięcie polityczne

i ostatnieścią rządu wpłynęły na większy popyt dolara i ucieczki od złotego. Jednakowoż

nasza waluta jest pewna

i złoty — jak przedstawiają wykazy Banku Polskiego — stoi na niewzruszonych podstawach. Zbyt ostrożną jest polityka naszego banku emisyjnego, aby jakiegokolwiek napięte stosunki mogły osłabić kurs złotego. Kto dzisiaj, ogarnięty jakimś nieuzasadnionym strachem, skupuje dolary, naraża siebie na stratę. W krótkie znowu po chwilowych małych odchyleniach kursowych,

dolar się ustabilizuje.

Jeszcze raz powtarzamy: niepotrzebnie pozbywamy się złotego, który jest mocno ufundowany, czego najlepszym dowodem, że kurs czeków na Nowy Jork nie uległ zmianie.

Czyni się zarzuty dyrekcji Banku Polskiego, że stosując się do notowań giełdy warszawskiej podwyższyła swój kurs dolara do 8,94. Posunięcie to wywołało pewne zaniepokojenie w społeczeństwie. Aczkolwiek Bank Polski jest zasadniczo instytucją prywatną, jednakże nie powinien w tym wy-

padku działać ze stanowiska prywatnogospodarczego t. zn. gonić za zyskiem, gdyż za duże obowiązki charakteru publicznego na nim ciąży. Przedwczoraj jednak Bank Polski rzucił na rynek ćwierć miliona drobnych not dolarowych, obniżając anormalny kurs dolara.

Jak wielki istnieje związek między sprawami politycznymi a gospodarczymi, przez nas często podkreślany, świadczy krótki ustęp, z najpoważniejszego pisma gospodarczego Anglii „The Financial News”, artykułu o.

kredytach zagranicznych dla Polski.

Uwagi na ten temat brzmią:

„Ponieważ Polska potrzebuje kredytów zagranicznych, ważnym jest przede wszystkim, aby pozostała na podstawach konstytucyjnych. Zgodnie z praktyką, ustaloną po wojnie, żaden kraj nie może zaciągnąć pożyczki zagranicą, jeśli nie jest rządzony zgodnie z Konstytucją. Dlatego też próba Portugalji zaciągnięcia pożyczki dla stabilizacji „escudo” nie powiodła się. Żaden dom bankowy nie będzie próbował emitowania (wypuszczenia) pożyczki rządowej, o ile umowa nie będzie ratyfikowana przez parlament. Żaden rząd w Polsce nie zechce przez zawieszenie Konstytucji narazić zaciągnięcia pożyczki na szwank.”

Z chwilą zatem, gdy dzisiejsza ostra walka prowadzona między rządem a Sejmem uciśnie, wówczas uzyskanie pożyczki zagranicznej nie nastarczy żadnych trudności. Czy doczekamy się tego?

A. K-ski

Pożegnanie niestrudzonego wychowawcy.

Smutkiem ogarnięta dżiatwa i strata przejęte grono nauczycielskie szkoły powszechnej im. Mickiewicza, żegnają dziś swego długoletniego kierownika s. p. Wiktora Stelmacha, pierwszego tej szkoły polskiej zwierzchnika. W czasie dziesięcioletniej na terenie Bydgoszczy pracy, zmarły dał się poznać jako sumienny i gorliwy wychowawca i zająwał zasłużonego szacunku ze strony zarówno grona nauczycielskiego, jak i rodziców dżiatwy.

Urodzony 12. VI. 1875 w Łeknie, powiatu wągrowieckiego, chlubnie ukończył seminarjum nauczycielskie w Kęynie, poczem oddał się pracy zawodowej w Margoninie, gdzie pracował przez przeciąg lat piętnastu. Po dziewięcioletniej kolei pracy w Żninie, zmarły powołany został na stanowisko kierownika do Bydgoszczy, w kwietniu 1920 r. i na tem stanowisku zaskoczyła go przedwczesna śmierć, pogrążając rodzinę w nieukończonym smutku, szkolnictwu zadając dotkliwą stratę.

Cześć Jego pamięci!

— **Emer. generał Latinik**, prezes komitetu budowy pomnika s. p. generała Rozwadowskiego we Lwowie, zjeżdża do Bydgoszczy — celem wygłoszenia **dwóch odczytów** o wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 r. Odczyty odbędą się w poniedziałek 22 b. m. i wtorek 23 bm. wieczorem o 8-iej w sali restauracji „Pod Lwem” przy ul. Marszałka Focha.

— **Co przynosi moda jesienno-zimowa?** Na bardzo aktualne to zapytanie odpowie **Przegląd Mód w Be-De-Te** (Bydgoski Dom Twarowy) jutrzejszej niedzieli o godz. 4-iej po południu. Rewje mód w Be-De-Te urządzane z wielkim przepychem na II. i III. piętrze magazynu mają swoją tradycję. Rewja ta będzie jedyna w Bydgoszczy w okresie jesiennym, dlatego radzimy naszym paniom już wcześniej zająć stoliki. Przygrywać będzie orkiestra, Atelier Be-De-Te już od szeregu tygodni przygotowuje tę rewję, która wypadnie podobno okazalej niż dotychczasowe przeglądy.

— **Orkiestra Związku Inwalidów Wojennych** urządza w sobotę, dnia 27. bm. w salach Strzelniczych przy ul. Toruńskiej wieczorek familijny, połączony z pożegnaniem rekruta, na który to obywatelstwo miasta Bydgoszczy uprzejmie zapraszamy. Początek o godz. 19. Orkiestra jazzband. Wstęp tylko za zaproszeniami, które nabywać można u gospodarza orkiestry (Zieliński) ul. Ks. Skorupki 100 oraz w sekretarjacie Zw. Inw. Woj. przy ul. Poznańskiej 20 a

— **Wielka zabawa tańcena** odbędzie się jutrzejszej niedzieli o godz. 16,30 wieczorem w Strzelnicy przy ul. Toruńskiej. Przygrywać będzie pierwszorzędnny zespół „jazzbandu” orkiestry inwalidzkiej.

— **Zabawa sokola.** Sokół VIII zaprasza swych sympatyków oraz wszystkich sportowców na dzisiajszą zabawę w sali Strzelnicy. Do tańca przygrywają uczniowie miejsk. konserwatorium muzycznego. Początek o godz. 20.

PROGRAM W KINACH.

CORSO. Dziś po raz pierwszy w Bydgoszczy wielki film morski ilustrujący przygody pewnego młodzieńca który będąc bogatym, zmuszony był zarabiać jako marynarz p. t. „**Płonący okręt**”. W rolach głównych Mary Kid, Kathy Nagy i bohaterki Eric Barclay. Nadprogram święta komedia p. t. „**Poskromienie złośnicy**”.

KRYSTAL wyświetla w dalszym ciągu pierwszy europejski dźwiękowiec p. t. „**Melodia sere**” z ulubieńcami Dita Parlo i Willi Fritschem który świetnie śpiewa i gra. Obraz ten wyświetla się na pierwszej wykonanej w kraju przez f. „**Radio - Electro**” wł. Jobczyński i Strzyżewski w Poznaniu fotoceli, niezwykle czułej i działającej bez zarzutu. Film cieszy się szczególnem powodzeniem i zachwyca szczerze Bydgoszczan. Nadprogram koncert orkiestry symfonicznej w pełnym składzie.

NOWOŚĆ „**Lokomotywa Nr. 2329**” którego premiera odbędzie się dziś jest ostatnim filmem z udziałem genialnego artysty tragika Lon Chaneya. Kreując rolę główną człowieka o stu twarzach tak przejęty był swą rolą, iż zapomniał o groźącym niebezpieczeństwie, pędząc na lokomotywie z zawrotną szybkością w czasie zawiłej śnieżnej, zaziębł się. Katastrofa nastąpiła po dwóch tygodniach choroby, słynny, niezapomniany bohater szeregu filmów rozstał się z życiem. Film dźwiękowy „**Lokomotywa**” jest ciekawy o zlekką sensacyjnym temacie. Brawurowe tempo, akcja żywa budzi zainteresowanie. Melodyjne dźwięki i efekta doprowadzone do doskonałości, słucha się ich z przyjemnością. W programie dodatek dźwiękowy, tak lubiany Titta Ruffo śpiewa arję z opery „**Afrykanka**”. Dziś w sobotę o godzinie 4 po południu będzie wyświetlany film p. t. „**Skrzydłata flota**” po cenach niższych od 50 gr dla młodzieży i wojska.

OKO. Wielki podwójny program 20 aktów: „**Dlaczego milczę?**”. Wielki dramat ilustrujący

Wspaniały sukces Kusocińskiego.

Biegacz polski tylko o kilka metrów za fenomenalnym Nurmim. — Nowy rekord polski na dystansie 5 km.

— **Warszawa, 19. 9. (PAT).** W piątek na stadionie Legji odbył się bieg na 5.000 metrów z udziałem Nurmiego (Finlandja) Petkiewicza i Kusocińskiego (Polska). Po przebiegnięciu dwóch kilometrów Nurmim zaostrzył tempo i próbował oderwać się od współzawodników. Petkiewicz nie wytrzymał narzuconej szybkości i powoli zostawał coraz bardziej w tyle, natomiast Kusociński wysunął się na drugie miejsce, by odrobić przestrzeń, dzielącą go od Nurmiego i postępował za Nurmim krok w krok. Po 4 km. Nurmim umyślnie zwolnił tempo i pozwolił Kusocińskiemu na objęcie prowadzenia. Kusociński prowadził przez dwa okrążenia dopiero na 250 me-

trów przed metą Nurmim mija ostrym sprytem Polaka i powiększając coraz to szybciej tempo, wywalczył sobie zdecydowanie pierwsze miejsce. Kusociński trzymał się za Nurmim o 7 metrów i ukończył bieg jako dobry drugi. Petkiewicz był na trzecim miejscu o 130 metrów za Nurmim wyczerpany. Wyniki przedstawiają się nast.: Pierwszy Paavo Nurmi, 14 min. 54 sek., **drugi Janusz Kusociński 14 min. 55,6 sek. (nowy rekord polski na tym dystansie)**. Dotychczasowy rekord, ustalony przez Kusocińskiego wynosił 14 min. 59 sek. Trzeci Petkiewicz Stanisław o 130 metrów za Nurmim w czasie 15 min. 20 sek. Publiczności 15.000.

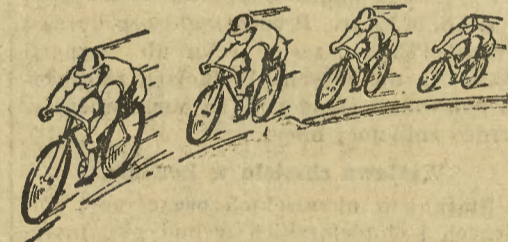
tragiczne przeżycia matki, poświęcającej się dla szczęścia swego dziecka. Pozatem szampańska komedia „**Jedynaczka króla cygar**” w 10 aktach. Na scenie balet Walery. Początek ze względu na wielki program o godz. 6,45 i 9-tej.

PAW po gruntownym remoncie kina, które obecnie prezentuje się wspaniale i po znacznym zwiększeniu swej doborowej orkiestry wystawia dziś wielki film monumentalny, najpotężniejsze arcydzieło świata osnute na tle życia starożytnej Grecji wykonane kosztem kilku milionów dolarów p. t. „**Bohater krwawej areny**”. W tem gigantycznym arcydziele udział biorą najwięksi artyści europejscy Włodzimierz Gajdarow, Carlo Aldini, Albert Steinrück, Albert Basserman, prócz tego tysiące artystów i statystów i setki dzikich zwierząt. Nadprogram komedia. Od dziś przez sezon zimowy kino otwarte jest w dnie zwykle od godz. 5,30.

WOJSKOWE wyświetla w dniach 19, 20 i 21. bm. wielki szlagier ostatniej polskiej produkcji filmowej sezonu 1929 r. p. t. „**Ponad śnieg**” według głośnej powieści Stefana Żeromskiego. Rzec dzieje się w czasie wojny bolszewickiej. W roli głównej Zofja Szymańska.

Nowość! Uwaga! Nowość!

Wypożyczamy aparaty fotograficzne na dogodnych warunkach. Najtańsze źródło zakupu. Wydajemy bony gratyf. **Agencja Fotograficzna „KAZIA”** Marszałka Focha 31. — Telefon nr. 1519.

PROGRAM WYŚCIGU KOLARSKIEGO.

W niedzielę, dnia 21 bm. urządza Oddział Kolarzy „**Sokół**” V. Bydgoszcz, pod protektorem JWP. Dowódcy Dywizji Piechoty generał Thommée, wyścigi kolarskie.

Zbiórka wszystkich zawodników o godz. 7-iej rano w lokalu „**Pod Lwem**”. O godz. 8 start przy Starym Ryнку im. Marszałka Piłsudskiego. Trasa prowadzi ulicami: Batorego, Długa, Wełniany Rynek, Poznańska, Św. Trójcy, Grunwaldzką do Nakła.

Meta: ul. Gdańska przy Szkole Podchorążych. Przyjazd zawodników około godz. 4-tej. Rozdanie nagród o godz. 7 (19) w lokalu „**Pod Lwem**” przy ul. Marsz. Focha. **Radziński**, kier. techn.

Nowy klub na widowni.

W niedzielę, dnia 21. bm. o godz. 16 odbędzie się na boisku im. Światły przy ulicy Nakielskiej zawody piłki nożnej, pomiędzy druż. K. S. „**Amator**” — K. S. „**Promień**”. Zawody te zapowiadają się bardzo interesująco, ponieważ jest to pierwszy mecz druż. K. S. „**Amator**” w którym została zorganizowana sekcja piłki nożnej.

Posiadacze pożyczek

z lat 1918/21 muszą się zapoznać z memorjałem Związku Obrony Wierzytelności pod tytułem: „**W sprawie dwóch miliardów**”. Wyczerpujące przedstawienie historii i stanu waloryzacji pożyczek. Wskazówki praktyczne. Treść ustaw. Zadania wierzyteli. Cena 2,70 zł. Do nabycia w księgarniach i w Związku, **Poznań, Zielona 2.** Główny skład **Księgarnia Uniwersytecka Poznań, ul. Gwarna 19.** (21272)

Stan wody na Wiśle dnia 20 września: Zawichost +2,11; Warszawa 1,47; Płock —; Toruń 52; Fordon 58; Cheimno 40; Grudziądz 52; Korzeniewo 84; Piekło +0,3; Tczew —20; Einlage 1,98; Schievenhorst 2,16.

Stan pogody.

Depresja, leżąca nad Bałtykiem, powodowała dżdżysty i dość ciepły stan pogody na jego wybrzeżach, lecz już w Polsce było przeważnie w piątek pogodnie przy temperaturze od 11 do 13 st. rankiem. Tylko na wschodzie notowano deszcze. Drugi pas deszczów notowano na wschodzie Francji i w Belgii oraz w środkowej Jugosławji. Pogoda dość słoneczna pomimo niższej w porównaniu z dniami poprzednimi temperatury panowała we Włoszech i Hiszpanji.

W **Bydgoszczy** panowało w piątek niepewne powietrze. Było mniej chłodno niż w czwartek, jednak w dalszym ciągu dosyć nieprzyjemnie. Późnym wieczorem podniósł się wiatr, który osuszył ziemię. W dzisiajszą sobotę jest nadal niepogodnie.

HUMOR I SATYRA.

Ważna osoba.

— Chciałbym dziś mieć na obiad wieczorową kotlet z kapustą.
— Zaczekaj mężusiu do środy, jak przyjdzie praczka, to i tak muszę coś porządnego gotować.

Cygara.

— To cygarno, które mi pan dał, jest nie do palenia.
— Niech się pan nie martwi! Pan dostał tylko jedno z tej sorty, a ja mam tego kilka tysięcy.

Dobre lekarstwo.

— Jedna butelka tego oleju usunie panu zupełnie reumatyzm w nogach.
— Skąd pan wie o tem?
— Bo jak długo to wyrabiam, to jeszcze nikt nie przyszedł po drugą taką butelkę.

Jaka jest różnica..

— Jak odróżnić wiewiórkę od wątróbki?
— Bardzo łatwo. Kładzie się jedno i drugie pod drzewem. To, co wskoczy na gałąź będzie wiewiórką, a to, co zastanie na ziemi — napewno będzie wątróbką.

Odwrotny skutek.

— Mężusiu, krawcowa powiedziała mi, że nie uszyje mi nowej sukni, póki nie wyrównasz starego rachunku.
— Bardzo dobrze. Zaraz napiszę jej list z podziękowaniem.

Panie wracają do miasta..

— Czy ma pan do sprzedania próżne butelki?
— Nie, ale idź pan do mego sąsiada, on panu sprzeda, bo jego żona przyjeżdża jutro z letniska.

Z życia towarzystw.

Sokół konny. Zbiórka całej drużyny w niedzielę dnia 21. bm. o godz. 8 rano w ogrodzie p. Kocerkki przy ul. Św. Trójcy w umundurowaniu. Komplet konieczny.

S. M. P. „Wiosna”. Zebranie plenarne odbędzie się w niedzielę, 21. bm. po niesporach w salce przy kaplicy na Czyżkówku.

Bydgoskie Tow. Wioślarskie. Plenarne zebranie odbędzie się w środę, 24. bm. o g. 20,15 w hotelu Lengninga. Uprasza się o punktualne i liczne przybycie.

K. S. „Promień”. Dziś w sobotę o g. 20 odbędzie się schadzka informacyjna I i II drużyny w sprawie niedzielnych zawodów w lokalu p. Ferenca przy ul. Senatorskiej.

K. S. „Amator” sekcja piłki nożnej. W sobotę 20. bm. o g. 19,30 schadzka informacyjna w sprawie niedzielnych zawodów w lokalu ćwiczeń.

S. M. P. „Wolność.” Dziś o godz. 20 schadzka koleżeńka w zakładzie księży misjonarzy. Zapasnicy w trykotach oraz orkiestra komplet zmuszona przyjąć z powodu próby.

Kurkowe Bractwo Strzeleckie. W poniedziałek, dnia 22. bm. o godz. 15 odbędzie się w Strzelnicy strzelanie o puchary wędrowne i o ostatnią serję srebra. Szan. Braci zachęcamy do liczego udziału w powyższym strzelaniu.

Tow. Rzemieślników Polsko - Kat. Zebranie odbędzie się w niedzielę, 21. bm. o godz. 16 w salce przy kościele św. Trójcy.

S. M. P. „Przedświt” oddział starszy. Zebranie plenarne w niedzielę 21. bm. o g. 16 w salce Domu Katolickiego przy Farze.

S. M. P. „Brzask”. Dziś w sobotę o g. 19 zbiórka I. i II. zastępu w Domu Katolickim przy Farze. Przybycie konieczne.

Tow. oświat. „Lech”. Zebranie w poniedziałek, dnia 22. bm. o godz. 20 w lokalu p. Mellera przy placu Piastowskim. Na porządku obrad m. in. wykład p. Ziemeckiej na temat: Jan Kasprowicz.

Tow. Kulturalno-Oświatowe Kobię. Zebranie w dniu 21. bm. o godz. 17 w sali p. Mellera przy pl. Piastowskim 2. Ważne sprawy.

S. M. P. „Przedświt”. Zebranie w niedzielę dnia 21. bm. o godz. 14 w Domu Katolickim przy Farze.

S. M. P. „Orzeł”. W niedzielę, 21. bm. o g. 10 zamknięcie sezonu sportowego na boisku im. Światły. Zapisy do zawodów, które odbędą się w dwóch klasach, przyjmuje naczelnik.

„**Moniuszko**” obchodzi w niedzielę, 21. bm. uroczystość 22-rocznicy swego istnienia, na którą wszystkich członków czynnych, nieczynnych, jak i sympatyków towarzystwa uprzejmie prosimy. O godz. 10,15 suma w kościele św. Trójcy na intencję towarzystwa. O godz. 18 wieczorek towarzyski w sali Resursy Kupieckiej ul. Jagiellońskiej.

Kalendarzyk zebrań Ch. Z. Z.

Zebranie filij komunalnej odbędzie się w sobotę, dnia 20 września br. o godz. 7-iej wieczorem w lokalu p. Wysockiego przy ul. Jagiellońskiej (naprzeciw Gazowni Miejsk.).

Konferencja zarządów filijnych i mężów zaufania Chrześc. Zjedn. Zawodowego odbędzie się w poniedziałek, dn. 22 bm. o godz. 7-iej wieczorem w lokalu p. Blocha, przy ul. Jana Kazimierza.

Zebranie rzemieślników rolnych powiatu żnińskiego odbędzie się w niedzielę dnia 21 września br. w lokalu p. Rucińskiego w Żninie o godz. 12,30 w południe.

Zebranie filij transportowców Ch. Z. Z. odbędzie się w niedzielę, 21 bm. o godz. 16,30 w sali zwykłych posiedzeń przy ul. Dworcowej 2. Obecność wszystkich członków konieczna.

Ceduła urzędowa giełdy pieniężnej w Poznaniu.

POZNAN, dnia 19 września 1930 roku.
5% Pożyczka konwersyjna 00,00—55,00
8% dolarowe listy Pozn. Ziemstwa Kredyt. 00,00—98,00
8% listy dolarowe w złocie amortyzacyjne 92,50—00,00
4% listy zastaw. Pozn. Ziemstwa Kredyt. 00,00—42,00
5% Pożyczka premjowa serja II 00,00—61,00
Bank Polski I. em. 168,00—0300,00
Bank z w. Sp. Zarob. 00,00—70,00
Dr. Roman May I em. 00,00—60,00

Tendencja: Utrzymana.

Giełda warszawska

dnia 19 września 1930.

Papiery Państwowe i obligacje
4-proc. poz. inwest. 000,00 000,00 110,50
5-proc. poz. premj. dol. 000,00 000,00 057,75

Akcje w złotych:

Bank Polski 164,00—164,50
Bank Zachodni 000,00—072,00
W. T. F. Cukru 00,00—32,00
Lilpop 00,00—25,00
Norblin 000,00—45,00
Haberbusch 000,00—116,00

Tendencja: niejednolita.

Banki Polski płacił dnia 20 września za:

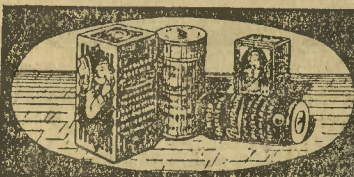
dolary amerykańskie 8,90½—8,91½
funty szterlingów 43,19½
franki szwajcarskie 172,49
franki francuskie 34,92
marki niemieckie 211,82
guldeny gdańskie 172,64
szylinki austriackie 125,45½
liry włoskie 46,54½
korony czeskie 26,37½

Notowania Giełdy Zbożowej i Towarowej w Poznaniu.

POZNAN, dnia 19. 9. 1930 roku.

płacono za 100 kg. w zł.

Żyto 17,50—18,00
Pszenica 26,25—28,00
Jęczmień przemiałowy 19,00—21,50
Jęczmień browarowy 26,00—28,00
Owies 17,00—19,00
Mąka żytnia 65 proc. 00,00—29,00
Mąka pszenna 65 proc. 47,00—50,00
Otręby żytnie 11,50—12,50
Otręby pszenne 14,00—15,00
Rzepak 47,00—49,00
Groch Viktorja 33,00—38,00
Groch polny 00,00—00,00
Groch Folgera 00,00—00,00

NAJLEPSZYM MYDŁEM DO GOLENIA DOBY OBECNEJ JEST MYDŁO DO GOLENIA *Pomerania*

T. POMERANIA
KAZIMIERZ WOLSKI I SYN - GRUZIADZU (POMORZE)

ZWRACAMY UWAGĘ NA MARKĘ *Pomerania*

OSTROŻNIE PRZY KUPNIE NAGROBKÓW!

gdyż pobierają zbyt wygórowane ceny.
Najrzetelniej i pod fachowem własnym kierownictwem wykonuje wszelkie nagrobki, posadzki i prace w zakresie kamien. po bardzo niskich cenach i na dogodnych warunk. tylko jedyna fachowa wytwórnia nagrobków

F. Raczkowski, ulica Marszałka Focha nr. 30
(dawniej Jagiellońska obok mostu). (21791)

Każdego czasu

pod gwarancją wykonuję z drzewa dobrze pielęgnowanego, artystycznie wyposażone

gabineły męskie, sypialnie,

specjalność: **pokoje stołowe** i polecam także na dogodnych warunkach sypial. Za solidność i artystyczne wykonanie mebli w swoim zakładzie pod osobistym moim kierownictwem ręczę w zupełności i zapewniam, iż sprostac mogę nawet najwładniejszemu wymaganiom Szanownych Odbiorców.

A. Pałczyński

Bydgoszcz, ul. Pomorska 10.

Sprzedaż przymusowa.

W poniedziałek, dnia 22. IX. 30. r. o godzinie 11^{1/2} przedpoł. będę sprzedawał w firmie Rawa, ul. Śniadeckich 19, najwięcej dającemu za gotówkę:

umywalnię z płytą marmur.

24338) Malak, kom. sądowy w Bydgoszczy.

Nadleśnictwo Państwowe Bartodzieje w Bydgoszczy

ulica Garbary nr. 9

sprzedaż przez licytację w dniu 22 września br. o godzinie 9.30 w lokalu p. Behnke'go w Brzozie i w dniu 29 września br. w lokalu „Morskie Oko” w Bydgoszczy, ul. Toruńska nr. 184:

większą ilość drobnicy opalowej
(chrosty i trzebionki)
ze wszystkich leśnictw oraz

wałki opalowe

z leśnictwa Brzoza.

(24311)

Nadleśniczy Państwowy.

Magistrat miasta Bydgoszczy

Wydział VIII. (Bud. Nad.)

ogłasza niniejszem

przetarg publiczny

pisemny, na „Warunkach obowiązujących przy ubieganiu się o roboty i dostawy miejskie w Bydgoszczy” na wykonanie:

- I. a) robót blacharskich
b) robót dekarских
- na budowie szpitala miejskiego na Skrzetusku.
- II. a) robót blacharskich
b) robót dekarских
- na bud. domów mieszk. przy ul. Piotrkowskiej.

Koszty przetargowe i warunki nabywać można w Wydziale VIII. ul. Jana Kazimierza nr. 3, I ptr., za opłatą 2.- zł w godzinach urzędowych począwszy od dnia 22 września br., gdzie udzielać się będzie również bliższych wyjaśnień i gdzie zostaną wyłoż. do wglądu rysunki oraz projekt umowy.

Oferty składać należy we wskazanym Urzędzie w nieprzekraczalnym terminie do dnia 26 września br. godz. 10-tej, o której nastąpi otwarcie ofert.
Do oferty należy dołączyć kwit na złożone w Głównej Kasie Miejskiej wadium w wysokości 5 proc. od sumy oferowanej.

Bydgoszcz, dnia 19 września 1930 r. (24336)

Magistrat — Wydział VIII.

(—) w z. E. Tubielewicz, p. o. decernenta.

WAŁAW MILLNER, BYDGOSZCZ

ul. Mazowiecka 28-29. Telefon nr. 1428 i 789

oferuje korzystnie do natychmiastowej dostawy w każdej ilości.

Blachy cynkowe, żelazne, miedziane,
mosiężne, aluminiowe, białe angielskie, żelazne cienkie, ołowiane, jak również cynę angielską „BANKA” i do lutowania, ołów i aluminium hutnicze, rury ołowiane wodociągowe, druty i pręty mosiężne i miedziane, miedz kwadratową na kolby, profile i blachy ryflowane, aluminiowe do karoserji samochodowych i t. p. artykuły. (24342)

Radjo PHILIPS, MARCONI

kompl. instalacje od 100 do 6000 zł.
Spec. wzmacniacze dla ogrodów, hoteli i restauracji, głośniki elektro-dynamiczne, kombinacje gramfon-radjo.

Całkowita elektryfikacja instalacji.
Żądacie demonstracji w domu bez obowiązku kupna.
Dogodne warunki spłaty do 12 miesięcy.

„RADJOLAVOX” Zakład radjofelniczny
Bydgoszcz, ulica Królowej Jadwigi nr. 9/1, telefon 211.

Lokal

odpowiedni na biuro handlowe wraz z przyległym **mieszkaniem**

składającym się z 3 pokoi i kuchni, przy Starym Rynku na II piętrze **zaraz do wynajęcia** od właściciela. Zgłośz. pod „K. D.” do Dz. Bydg. (24357)

Krowy dojne

całą oborę kupimy. Oferty z wyszczególnieniem: rasy, udoju, ceny i ilości sztuk do **Zarządu Dóbr Białuty pow. Działdowo.**

Kawaler

lat 35, właściciel poważnego magazynu bławatnego, szuka odpowiedniej partji z majątkiem. Panie do lat 24 z wykształceniem, którym zależy na dobrem pożyciu zechcą nadesłać z całym zaufaniem swe oferty do „Nowego Kurjera” w Poznaniu, Św. Marcin 37, pod „Nr. 4800”. Pośrednictwo krewnych mile widziane.

Pewna instytucja handlowa na Pomorzu poszukuje do odwiedzenia klientów wiejskiej do sprzedazy maszyn rolniczych kilku 24354

podróżujących.

Pierwszeństwo mają P. P. z własnym środkiem lokomocji. Oferty do Dzien. Bydg. pod „500”.

robotnika

do wyrobu cementowych dachówek poszukuje się zaraz. Zgłoszenia pismienne do biura ogłoszeń „Par” Poznań, Aleje Marcinkowskiego 11 pod „57,50”.

Ucznia

z dobrem wykształceniem szkolnym przyjmie (24346) **C. Hartwig, Sp. Akc.**
Międzynarodowi Ekspedytorzy
Handel opałem.

Tańców

Nowy kurs dla początkujących i do kształcących rozpocznie się w czwartek, dnia 2-go października 1930 roku.
Lekcje prywatne każdego czasu.
Dobór towarzystwa zapewniony.

Telefon nr. 22-14
Wład. Hochański, ulica Sienkiewicza nr. 61
(bardzo blisko al. Dworcowej)

U nas wszystko taniej

Części zamienne „Chevrolet”	
Korona starterowa	zł 14.50
Pakunek pod głowice	„ 5.50
Tłok z bolcem	„ 18.00
Pasy do wentylatorów 6 cyl.	„ 7.60
Akumulator 6 v.	„ 115.00
Cewki	„ 27.00
Lamele sprzęgłowe	„ 4.00

Części zamienne „Essex”	
Tłoki org. Essex	zł 22.50
Bolce tłokowe	„ 3.75
Kapsle do kół	„ 10.70
Kapsle do tanku	„ 11.40
Pakunki pod głowice	„ 10.40

Części zamienne „Fiat”	
Opony, dętki „Dunlop”, „Goodrich”, „Indja”, „Firestone”, „Goodyear” po cenach bezkonkurencyjnych.	
Warsztaty samochodowe — Stacja obsługi — Ładownia akumulatorów — Garaże — Boks.	

„Autoservice”
T. Tomaszewski
Bydgoszcz, ul. Śniadeckich 46, Telef. 412. (24270)

Przed użyciem — Po użyciu.
Krem i mydło „Kosmos”
usuwa pod gwarancją żółte plamy, przyszcze, wargy, jak i wszelkie nieczystości cery (11637)
Krem 2.50 i 5.- zł., mydło 2.-
Do nabycia tylko w firmie „Kosmos” Drogerja i Perfumerja J. Gluma, Dworcowa 19.

do wyrobu dachówek z 48 płytami, fabrykat Berbert, ta rama z 650 płytami, fabrykat Dr. Gaspary
Młynek do farb
do wyrobu płyt chodnikowych 24341
do wyrobu trzciny
Winda budowlana
Pompa budowlana.
Bracia Schlieper
Bydgoszcz
ul. Gdańska nr. 99.
Tel. 306. Tel. 361.

Wędzarnia ryb
kompletnie urządzona do wynajęcia. (15967)
Raclawicka 6.

Prosimy wyciąć, wypełnić i oddać listonoszowi lub w urzędzie pocztowym.

Zamówienie.

Niniejszem zamawiam wychodzący w Bydgoszczy 6 razy w tygodniu „Dziennik Bydgoski” na IV kwartał 1930 r. (październik, listopad, grudzień) za zł 10,61 wraz z opłatami pocztowymi. „Dziennik” odbierać będę z poczty — proszę dostarczyć pod poniższym adresem:

Imię i nazwisko:

Miejscowość: ulica i nr.:

Kwit pocztowy

Zł

tytułem przedpłaty na „Dziennik Bydgoski” na IV kwartał 1930 r. (październik, listopad, grudzień) odebrałem, co niniejszem potwierdzam.

..... dnia 1930.

podpis:

Zamówienie.

Niniejszem zamawiam wychodzący w Bydgoszczy 6 razy w tygodniu „Dziennik Bydgoski” na miesiąc październik 1930 za zł 3,54 wraz z opłatami pocztowymi. „Dziennik” odbierać będę z poczty — proszę dostarczyć pod poniższym adresem:

Imię i nazwisko:

Miejscowość: ulica i nr.:

Kwit pocztowy

Zł

tytułem przedpłaty na „Dziennik Bydgoski” na miesiąc październik 1930 r. odebrałem, co niniejszem potwierdzam.

..... dnia 1930.

podpis:

Chcesz otrzymać posadę?
 MUSISZ UKOŃCZYĆ

KURSY FACHOWE
KORRESPONDENCYJNE
PROF. SEKUŁOWICZA
 Warszawa, ulica Żurawia 42.

KURSY WYUCZAJĄ LISTOWNIE buchalterji, rachunkowości kupieckiej, korespondencji handlowej, stenografji, nauki handlu, prawa, kaligrafji, języków obcych: angielski, francuski, niemiecki, pisanie na maszynach, pisowni, gramatyki polskiej, oraz ekonomji. Po ukończeniu

EGZAMIN I ŚWIADECTWO.
 Żądajcie prospektów.

Chcesz otrzymać posadę?

Piegi
 żółte plamy, o-paleniznę usu-wa, bieli skórę aptekarka Ja-na Gadebusch

„Axela” - Krem
 1/2 stoika 2,50 zł, 1/4 stoika 4,50 zł, do tego mydło „Axela” 1 kaw. 1,25 zł. Do nabycia w drogeriach, składach aptecz-nych, perfumerjach i aptekach lub wprost w firmie 8916

J. Gadebusch, Poznań, ul. Nowa nr. 7.

W Bydgoszczy do naby-cia w następujących aptekach: Apteka pod „Aniołem”, ulica Gdańska. Apteka pod „Labe-dziem” Gdańska 5. Apteka Ku-żał, ul. Długa. Apteka Płastow-ska, Pl. Piastowski. Apteka pod Koroną, Dworcowa 74. Apteka Rochon, ul. Niedźwiedzia. Ap-teka Umbreit, Okole. W droger-jach: Bogacz, Dworcowa 94, St. Różeński, Gdańska 23, M. Buzalski, Okole, ul. Grunwaldz-ka 133, Drogeria pod Łabędziem Gdańska 5, Drog. pod Gwiazdą Ig. Kolejna, Dworcowa 13, J. Glu-ma, Dworcowa 19a, H. Gundlach, Posańska 4, W. Heydemano, Gdańska 20, R. Górski, Zbożo-wy Rynek 3, B. Kiedrowski, Długa 64, L. Kindermann, Dwor-cowa. Kopezyński, ul. Śniadec-kich, H. Kaffler, ul. Gdańska 22, J. Owczarek, ul. Grunwaldzka nr. 13, K. Stark, ul. Gdańska 48 M. Walter ul. Gdańska 47, „Savonia” ul. Długa 20, C. Schmidt ul. Śniadeczkich, A. Schiefelbein Bocianowo 1. A. Schiefelbein, Hetmańska 25. W Koronowie: Drogeria St. Korz, apt. Nowacki. Biłogłowie: Drogeria A. Ocho-cki i apteka J. Warda. W Ostu: drogeria A. Kloniecki, W Łobzie-nicy: apteka J. Reinholz. W Tucholi: drogeria St. Wawrzy-nowicz. W Pruszczu: apteka J. Bujańskiego. W Sepólnie: ept. J. Naatz, Rynek. Alojzy Kneba, Rynek 17. Wysoka pow. Wyrzyski, Dywelski Józef, dro-gerja.

Dziś lub jutro
 z pewnością nastaną chłodne dni. Dlaczego więc czekać by potem marznąć? Teraz jest odpowiedni czas do wyszukania odzieży jesiennej i zimowej i oddania do chemicznego czyszczenia.

Gwarantujemy jaknajstaranniejszą obsługę pragniemy bowiem w każdym zyskać stałego klienta.

Dr. Proebstel & Co Gniezno
 Farbiarnia i Zakład Chemicznego Czyszczenia

Najnowsze urządzenia techniczne pod kierownictwem i nadzorem sił fachowych. 22 własne składy.

Nasze oddziały w północnej części Poznańskiego i Pomorza:
 Bydgoszcz, ul. Gdańska 141, Bydgoszcz, ul. Dworcowa 67, Inowrocław, ul. Król. Jadwigi 18, Chojnice, ul. Gdańska 17, Tezew, ul. Słowackiego 1, Gdynia, ul. Portowa 10.

28053

Hallo! Najtańsze źródło zakupu.
Fabryka okularów i drewniaków
WŁADYSŁAW STAŚKIEWICZ
 Tel. 23 Grodzisk Wlkp., ul. Szeroka 11. Tel. 23

1 para butów od nr. 28/31 z filcem i bez zł 16.00 — 18.00 (28597)

Okulaki:

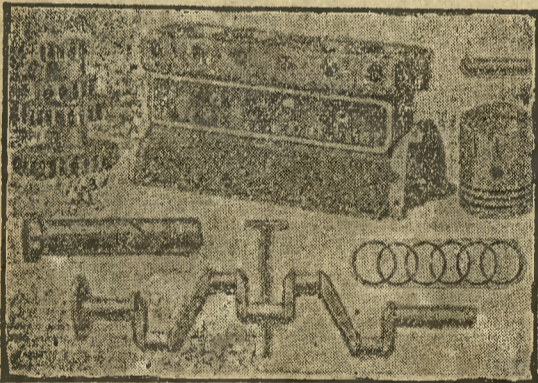
1 para od nr. 30/32 z filcem	zł 8.50	drzewa	zł 1.00
1 " " " 28/29	" 8.50	"	" 0.90
1 " " " 25/27 i	" 7.50	do	" 0.80
1 " " " 23/24	" 7.00	"	" 0.70
1 " " " 21/22 bez filcu	" 6.00	okularów	" 0.60
1 " " " 19/20	" 4.50	"	" 0.50
1 " " " 16/18	" 4.00	"	" 0.40

1 para kowalskich od nr. 26/31 zł 2.60
 1 para drwniaków od nr. 30/31 zł 2.30 drzewa zł 0.45

1 " " " 23/29	" 2.10	"	" 0.40
1 " " " 25/27	" 1.70	do	" 0.35
1 " " " 23/24	" 1.50	"	" 0.30
1 " " " 21/22	" 1.20	drewniaków	" 0.20
1 " " " 19/20	" 1.00	"	" 0.25
1 " " " 16/18	" 0.80	"	" 0.15

WŁADYSŁAW STAŚKIEWICZ, GRODZISK WLKP.

Warsztaty (24223)
Kadry 8. Dywizjonu Samochodowego
 Telefon nr. 20-14. Bydgoszcz ul. Artyleryjska 10

Szlifowanie
 bloków cylindrowych i wałów,
 — naprasowanie masywów —
Remont samochodów i motocykli

Wykonuję: (24017)
wszelkie reperacje gorzelnicze i browarnicze.
 Kotły miedziane, mosiężne, żelazne rozmaitych systemów dla rzeźnictwa.

Wodociągi, kanalizacje i reperacje
 oraz bielenie sprzętów sanitarnych i mleczarskich
Samoszpawanie wszelk. metali i części maszyn.

M. GORZANIAK
 Hetmańska 7 Bydgoszcz Telefon 2269.

Skład (blawatów)
 Konfekcji i krótkich towarów jest zaraz lub później do **wudzierzawienia.**
 Interes istnieje przeszło 35 lat. (21783)

Leon Neuman
Swiecie n./W. (Pomorze).

Najradkalniejszy środek dla cierpiących na
NAJSTARSZĄ PRZEPUKLINĘ
 gdy nawet opaski różnych zagran. specjalistów nie pomogły, oraz wszystkie fałszywe wynalazki nie poskutkowały, usuwa jedyną specjalistą z długoletnią praktyką dla cierpiących na rupięc, zapomocą mojego opatentowanego bandaża Nr. 1209, który przynosi prawdziwą pomoc mężczyznom i kobietom.
S. KON, Warszawa, Sosnowa Nr. 13. Prospektu na żądanie bezpłatnie. Przeszczególnie przed naśladowaniem mojego środka przez fałszywych specjalistów, którzy powołują się na różnych profesorów i tylko pogarszają chorobę. (22983)

Tajemnica powodzenia
 Chcesz złożyć egzamin na cen-zus niezbedny do uzy-skania posady wzgl. awansu lub stabilizacji, wpisz się na kurs korespondencyjny metoda „Globus”. (21325)

Wydatek mały, korzyść duża. Żądaj bezpłatnego prospektu wzgl. próbnych lekcji na 8 dni (podać kurs i język nowoz.).

„Studjum” Kraków
Karmelicka 35.

Tartak Zimnewody
Gustaw Kobelt
 Toruńska 48, Tel. 2148

dostarcza jako specjalność:
suche deski
podłogowe
 heblowane i szpundowane oraz wszelki tarty materiał budowlany i stolar-ski. 15107

Kafle
 przedniejszego gatun-ku, białe, brązowe, zielone i niebieskie po-leca po cenach przystępnych 23292

„Impregnacja”
Bydgoszcz
 składowa

Chodkiewiczza 8-18
 tel. 1300 i fabryka Nakło tel. 58.

Wapno żrące
 przeciw kwaśnej i zimnej ziemi i do skruszenia ciężkiej ziemi bardzo tanio oddadzą 23965

Bracia Schlieper
 Bydgoszcz 12923
 ul. Gdańska nr. 99.
 Tel. 306. Tel. 361

Używane
pianina
 poleca z gwarancją
B. Sommerfeld
 Bydgoszcz
 14080
Sommerfeld
 ul. Śniadeczkich 56.

Wielki wybór
PIANIN

w doskonałym gatunku poleca
B. Sommerfeld
 Największa w Polsce fabryka pianin
BYDGOSZCZ
 ul. Śniadeczkich 56 - tel. 883 i 458

Filja: **GDĄSK, Hundegasse 112**
 Filja: **GRUDZIĄDZ, ulica Grobliowa 4**
Dostawca Państw. Konserwatorjum
Muzycznego w Katowicach 28075

Donoszę niniejszem, iż pianino otrzyma-łem w porządku i jestem bardzo zadowo-łony.

J. B., muzyk Teatru Miejskiego
 Lwów.

Najtańsza.

Młocarnia motorowa „JAEHNE”
 posiada duży nowoczesny wytrząsacz, przetrzą-sacz dodatkowy, 2 czyszczenia sitowe z 2 wenty-latorami o ciśnionem powietrza, system podnoś-ników, granownik, sortownik cylindrowy (na życzenie) łożyska kulkowe na wszystkich szybko-bieżnych wałach, patentowe smarowniki o wyso-kim ciśnieniu, patentowe sito systemu Graepla, blachy stopniowane i wiele innych udoskonaleń.

Prosimy sprawdzić i dokładnie porównać przed kupnem.

Nie najtańsza cena stanowi o kupnie, lecz gatunek i dobroć maszyny.

Służymy chętnie ofertami i wyjaśnieniami bez zobowiązania do kupna. (23180)

BRACIA RAMME
 Bydgoszcz
 św. Trójcy 14 b. Telefon nr. 79

Czytajcie „Dziennik Bydgoski”!

Z mego terenu budowlanego w Poznaniu tuż przy kościele Łazarzkim, przy ulicach Marsz. Focha, Potworowskich, Lodowej i Florjana Stablewskiego, sprzedam dalsze (23954)

14 parcel
 wielkości 600—1000 m² przy dogodnych warun-kach spłaty. Zamiana na inne objekty, hipoteki, akcje i t. p. niewykłuczone.

Blizsze szczegóły udziela się na miejscu po-między 4-tą a 6-tą godziną popoł. lub wprost —

Edmund Szawalski
DOM HIPOTECZNO-HANDLOWY
 Bydgoszcz, ulica Śniadeczkich 2. Telefon 590.

Żelazo, blachę, gwoździe,
osie i buksy do wozów
odkładnie, lemieszce
podkowy
śruby i nity (23397)

poleca po przystępnych cenach
Fa. JULJ. MUSOLF
 Tow. z ogr. poręką
 ul. Gdańska 6 BYDGOSZCZ Tel. 26 i 1650

Z Amerykańskiego nowego ZŁOTA
 „AMER. d'OR” niezmiernie się nie różni od prawdziwego złota 14 kar. tylko za zł. 8.25. Uwaga: zegarki nasze nie mają wspó-nego z zegarkami innych reklam. Wysyłamy poezta za zaliczeniem elegancki zegarek. Chód dzwiczny, na kamieniach. Wyregulowa-ny do minuty z gwarancją za do-bry chód na 8 lat. 2 szt. 17 zł., 4 szt. 32.50, 6 szt. 47.50. Lepsze-go gatunku 11.50, 15, 18, 21, 25, 35 zł. Na reka z paskiem nikielowe 14, 17, 20, 25, 35, 40, 50 i 57 zł. Kryty Ankiez z trzema kopertami ameryk. zł 16.75, 19, 22, 28, 30, 35. ręczne z paskiem lepszego gatunku 20, 25, 37, 45, 55, 65. Budziki stolowe 15, 17 i 20, lepszego gatunku 25, 30 i 40 zł. Łańcuszki z nowego złota po 2.15, 3, 3.75, 4.85 i 6 zł. Zegarki REKLAMOWE kieszonekowe marki „Chronometr” NI-KLOWE po cenie 5.87, 2 szt. 11.50, 3 szt. 17.20, 5 szt. 28.50, 7 szt. 39.50, 10 szt. 55.85. Za kosza przesyłki i opakowania płaci kupujący.

Fabryczny skład genewskich zegarków
Józef Jakubowicz, Warszawa, Sienna 27, Oddz. 20.
 Firma egzystuje od roku 1900. Nagrodzona wieloma złotymi medalami i krzyżami. Mnóstwo listów dziękczynnych. Z po-wodu braku miejsca zamieszczamy nielkóre.

Niniejszem zamawiam zegarek z am. złota. Jest to już trzeci zegarek. Z poprzednich jestem **bardzo zadowolony.** Teodor Białwa, kierownik szkoły Kłonia.
 Dobry zegarek kupisz tylko w znanej we wszystkich dziel-nicach kraju firmie **J. Jakubowicz, Warszawa.**
 Wyciąg! Zachowaj! Rekomendować! (23641)

BIADA NAMI RATUNKU!

1 dolara za każdą żywą pluskwę znalezoną po przeprowadzeniu dezyn-fekcji preparatem „FUMIGATORE CI-MEX”, przy zastosowaniu się do sposo-bów użycia, wypłacimy natychmiast. — „FUMIGATORE CIMEX” jest świecą dezynfekcyjną, tępiącą radykalnie w ciągu 5 godzin wszelkie insekty (pluskwy, wшы, mole, karaluchy) i mikroby cho-robotwórcze. Posiadaemy pochwalenie orze-zenia rozliczn. instytucji rząd. i komun.

Zakłady Chemiczno-dezynfekcyjne „SALVATOR”, Katowice, Teatrna 10. Tel. 29-01. Do nabycia w aptek. i drog.

Protos 10/30
 prawie nowy z 6-ma dobrimi oponami i pokryciem zaopatrzonny w wszelkie zdobycze techn. bardzo tania

Chevrolet 13/45
 z nowym motorem rocznik 28 za 1.300 zł na sprzedaż.
 Oferty pod „Chevrolet” do Dzien. Bydg.

Przetargi przymusowe.

W dniu 22. 9. 30. sprzedam najmniejszej dającemu za natchmiastową zapłatą: o godz. 8.30 przy ul. Paderewskiego 13: **bufet dębowy,** o godz. 11 przy ul. Gdańskiej 131 a w f-mie Herzke: **śrótownik „Krupp“, szafę do rzeczy, 2 łóżka, 2 nocne stoliki, umywalkę i lustro.** (24394) **Stężycki, kom. sąd. z p. Bydgoszcz.**

Przetarg przymusowy.

W dniu 22. 9. 30. sprzedam najmniejszej dającemu za natchm. zapłatą o godz. 12 przy ul. Gdańskiej 55: **szafę oszkloną, biurko, 2 stoły, 2 regały, maszynę do szycia, 10 płaszczy męskich, 8 ubrań, 50 swetrow, 18 kostiumów damskich, 20 koszul trykot., 15 sukienek i 20 trykotów dziecięcych.** (24395) **Stężycki, kom. sąd. z p. Bydgoszcz.**

Licytacja

przy ul. Śniadeckich 19 u spedytora Rawa. W poniedziałek, 22 września o godz. 10-tej przedpołudniem sprzedawac będą w dalszym ciągu: **trykotaze, bielizne damska i dziecięca oraz welne.** **Michał Piechowiak** zaprzysiężony licytator i taksator (24385) **Długa 8. Magazyn mebli. Telef. 186 i 1651.**

Przetargi przymusowe.

W poniedziałek, dnia 22. IX. 1930 r. sprzedam w drodze publicznej przetargu najmniejszej dającemu za natchmiastową zapłatą, o godz. 4-tej popoł. przy ulicy Sienkiewicza nr. 69: **maszynę do pisania.** O godz. 4.30 po południu przy ul. Zduny 6: **bufet.** **Kłóskowski, w z. kom. sądowy z pol. w Bydgoszczy.**

Kilku elektryków

na rękę, za instalację domową, biegłych na Kuhl i rurę, we zapłatą dzienną poszukują natchmiast **Miejskie Zakłady Elektryczne Znin (Wlkp.)** Zgłoszenia w Magistracie, pokój nr. 8. (24313)

Przetarg przymusowy.

W poniedziałek, dnia 22. IX. 1930 r. o godz. 9-tej przed południem sprzedam w Solecu Kujawskim przy Rynku nr. 12 w drodze publicznej przetargu najmniejszej dającemu za natchmiastową zapłatą: **urządzenie składowe składające się z 3 stołów, 2 szaf oszklonych, regalu oszklonego, 5 regałów owalnych oraz wszelkie znajdujące się w składzie materiały jak: galanterję męską i damską, 20 mtr. jedwabiu, 7 walców popieliny, materiały sukienne, aksamitne, kamgarowe, płaszcze męskie (letnie), płaszcze męskie, (zimowe) płaszcze damskie, 8 sukien damskich, 2 walizki barchanu, 7 par obuwia ludowego, kalesony trykot., 25 par trykotów dziecięcych, 120 krawatów, 45 kapeluszy damskich, 36 kapeluszy męskich, 105 walców welny, kilka płaszczy dziecięcych, 18 ubrań męskich, 40 koszul wierzchnich, 25 par rękawiczek oraz t. p. przedmioty.** **Kłóskowski, w z. kom. sąd. z pol. w Bydgoszczy.**

Moja restauracja

z pełnym wyszynkiem i mieszkaniem wydzierżawie. Zarazem do wydzierżawienia duży skład z mieszkaniem. (24399) **Zgłoszenia do Pawelczyk, Kartuzy naprzeciw sądu.**

Najlepszy chleb zdrowotny

zyni, metoda Dr-a Steinmetz'a i met. Graham'a na wodzie specjalnie oczyszczonej nowonabytym filtrem „ELECTROLUX“ wypieka tylko (24386) **JAN HOJKA, Bydgoszcz, Gdańska 66.**

Żywa reklama niezawodny środek

Na Pow. W. K. w Poznaniu demonstrował się ten chłopek, u którego pół twarzy w piegnie, wargach itp., zaś druga połowa odświeżona kremem „Malina“ i zupełnie czysta — żąda w aptekach i drogeriach Perf. — W razie braku 19261 **„Pharmachemia“** Bydgoszcz wskazuje adres lub wysłać pocztą zł. 2.50, próby 1.00 złoty. **Baczność! Przyjmuje się stawać w lek. Mleczarnia Centralna T. z o. p. (1404) Bydgoszcz, Gdańska 56 Telefon 410.**

Największy chleb Największe bułki Największe pieczywo

w najlepszej jakości dostarcza wszędzie (24353) **Dwór Szwajcarski** Mleczarnia i piekarnia Telefon 254 przez nasze białe wozy do ulicznej sprzedaży i przez własne składy: **Jackowskiego 27, Gdańska 135, Pl. Poznański 13, Rycerska 3, Hetmańska 23** oraz przez większą część składów kolonialnych. **Obiad z 3 dań i kawa zł. 150, z 4 dań i kawa zł. 250, śniadania porcja od 80 gr. Restauracja Hotelu Lengning, Długa 56. (17306)**

Mały wydatek

za drobne ogłoszenie w piśmie naszym nie będzie uszczerbkiem dla nikogo. Każda praktyczna gospośnia poszukująca służby domowej czy też zamierzająca wynająć pokój, coś sprzedać lub kupić, postąpi rozsądnie, gdy — zamiast tracić drogi czas na chodzenie do pośredniczących lub składach starzyni — zajdzie wprost do administracji lub jednej z filij naszego pisma i tam nada drobne ogłoszenie, które napewno da jej

wielkie korzyści

Także dla poszukujących pracy, mieszkania, pragnących wyjść zamarz. Wysoki ożenie czy też w innych okolicznościach pismo nasze jest godne uwagi. Wysoki nakład i poczytność naszego pisma, obszerne działy ogłoszeń — szczególnie drobnych — jakoteż napływające codziennie liczne oferty na takowe — są dla pisma naszego najlepszą reklamą. Pamiętajcie więc, że droga do celu prowadzi

przez „Dziennik Bydgoski“!

Drobne ogłoszenia

Większe ogłoszenia wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłym dziale ogłoszen.

Dla poszukujących posady 20% zniżki

Drobne ogłoszenia przyjmuje się do godziny 9

Napisowe słowo (tłusto) 25 groszy, każde dalsze słowo 15 groszy, 5 cyfr = jedno słowo i, w, z, a = każde stanowi jedno słowo. Jedno ogłoszenie nie może przekraczać 50 słów.

POLECENIA
Rury
ciężkie, pomieszczeniowe poleca Fabryka Wyróbów Metalowych i Wózków Dziecięcych „Sport“ Bydgoszcz, 3 Maja 19. Przyjmujemy do niklowania i mosiądzenia. Ceny przystępne! (14038)

Wózki (14037) dziecięce, lalkowe, rowerki 3 kółkowe, rolki poleca Fabryka Wyróbów Metalowych „Sport“ Bydgoszcz, 3 Maja 19. Wykonuje reperacje! Hurt!

Meble
wszelkiego rodzaju w wielkim wyborze z własnych warsztatów najtaniej i na dogodnych warunkach z gwarancją poleca Fr. Kasprowicz, Długa 66. (24367)

Atleja
wykonuje wszelką bieliznę, hafty ręczne, mierzki i komplety wypraw ślubnych ul. Jagiellońska 4, tel. 1179. (24380)

Parkiet
dostarcza i wykonuje firma A. Mucha, Inowrocław, ul. Cmentarna 15. (24369)

Bardzo
taniej wielki zapas śniegowców kaloszy damskich męskich i dziecięcych sezonowego letniego obuwia i do gimnastyki o 30% niższona w cenie. Bol. Pruss, Długa 51. (24349)

SPRZEDAŻ
800 obiektów: jak majątki ziemskie, gospodarstwa, młyny, fabryki, cegielnie, domy oraz wille bardzo krzyżystnie na sprzedaż Agencja Najpoważniejsza „Polonia“ wlaśc. P. Westfalewski Bydgoszcz, Dworcowa 17, Tel. 698. (24344)

Gospodarstwo
170 mórg pod Toruniem, żywy, martwy inwentarz kompletny, całe żniwa, sprzedam przy wpłacie 30.000 zł lub zamienie na kamienie, nieduży obiekt. Oferty „Par“ Poznań, 27 Grudnia 18, pod „58.300“ 24331

Dom
z dwoma ogrodami, dwa łóżka, z powodu wyjazdu tania sprzedam. Toruńska 96. (24355)

Place
budowlane sprzedam okazynie. Gdańska 101, gospodarz. 24358

Plac
budowlany sprzedam. Chołoniewskiego 4. (24375)

Dom
handlowy w torońskich, 7 móg roli i łąki, budynki maszynowe w dużej okolicy natchmiast sprzedam, wpłaty 6.000 zł. Wisniewski Dębno pow. Świecie. (24325)

Dom
dochodowy w Mroczy, sklep, mieszkanie wolne, tania mała wpłata, sprzeda Muszyński, Bydgoszcz Nakielska 16. (24408)

Ładny
dom piętrowy i oficyna, ogród 2 trzypokoj., mieszkania wolne letniskowo położone na sprzedaż. Toruńska 50. 24401

Dom
nowo odrestaurowany dobrze się procentujący za zł. 180.000 na sprzedaż. Zgłośz pod „Dom 180000“ do Dzien. Bydg. (24418)

Baczność!
Zaraz okazynie na sprzedaż Kawiarnia Bristol z wyszynkiem piwa i wina. Urządzenie pierwszorzędne, cena 2500 zł. Gdynia, Lipowa 2. (24327)

Kamienie
ogród, skład, mieszkanie wolne, sprzedam okazynie tania. Grunwaldzka 101, gospodarz. (34360)

Kolonjalka
z towarem, pokój kuchnia na sprzedaż. Cena 2000, Zgłoszenia Kulec z a. k. Brzozowa 3. (24424)

Skład
papieru, centrum miasta, z urządzeniem, towarem natchmiast sprzedam, przejęcie 15000. Piekarnia, piec piensciarnia, duża wieś, bez konkurencji. Cena 18.000, wpłaty 12.000, sprzedawca biuro „Pogon“, Dworcowa 80.

Sprzedam
pierzynę, ul. Lubelska 13a, Lewandowski. (24417)

Meble.
Jadalnia dębowa, wielki stół z wkładkami, duże lustro, umywalkę tania sprzedam Czechowski, Nakielska 10a. (24370)

Rower 195, opona 6,— dętka 3,— pedały 4,80 łańcuch 4,— rączki 1,— wszelkie inne części i sprzedasz najtaniej. Reperacje wykonuje natchmiast. „Rower“ Gdańska 41. (24362)

Suczka
rasy tax (diablik) roczna, tania na sprzedaż. Chopina 10. 24383

Motocykl (14025)
Tryumf angielski z światłem elektrycznym na sprzedaż. Ekspres, Bydgoszcz, Zym. Augusta 9.

Nowoczesne
radjo- aparaty 3 i 4 lampkowe oraz głośniki i t. p. poleca po cenach nadszytających niskich i na dogodnych warunkach spłata A. Kilian, Marcinowski 11, parter. Uwaga! Demonstracje każdego czasu, także w niedziele i święta. 24352

Motor
10 P. S. na sprzedaż wraz z śrótownikiem. Zielński stacja Kluczyki powiat Podgórza. (24320)

Pałeczn (24419)
nowy, płyty, tania sprzedam. Toruńska 22b 5.

Kluby (13984)
skórzane dobrze utrzymane, magiel 3 walcowa, tania na sprzedaż. Skład Komisowy, Pomorska 6.

Samochód
Ford ciężarowy rocznik 1927 z karoerą w bardzo dobrym stanie okazynie sprzedam Dworcowa 65, skład, także rozmaite części. 24347

Kanapa
nowa tania na sprzedaż. Św. Trójcy 12d, parter lewo. (24406)

Maszyna (24379)
Singera do szycia, nie drogo Pomorska 60, Szulc.

Maszyny (24337)
do szycia, szwskie, krawieckie, rymarskie, domowe marki Singera, Mansfelda w dobrym stanie od zł. 150 sprzedaje się. Adresować: Inowrocław, Skrzynka pocztowa 19.

KUPNA

Sarenki
i rogacze młode żywe kupię. Bronisław Paruszczyk, Mechaniczna Fabryka Siatek Drucianych. Bydgoszcz, Zbożowy Rynek 9. (24420)

Szafę
kupię do rzeźby. Pod „Szafa“ Dz. Bydg. (24418)

Kupię
wśródmięciu dom partelowy. Zgł. do Dz. Bydg. pod „J. P.“ 24361

Kupię
dom przy wpłacie 10 do 70000 zł. Of. upr. tylko do właścicieli pod „R. 50“ do Dz. Bydg. 24356

Piekarnię
celem dzierżawy w mieście lub wsi poszukuję. Oferty z dokładnym podaniem ceny nadesłać pod „W. C.“ do Dzien Bydg. 24374

POSADY WOLNE

Poszukujemy
Pań inteligentnych, wyornych, z dobrą reprezentacją do przyjęmienia pod rózno wian natchmiast. Posada stała, zarobek wysoki, dla sil zadowolonych awans. Wiadomości wyszukaemy. Zgłoszenia osobiste tylko z dokummentami w poniedziałek i wtorek od godz. 10—12 i 3—5 Bernardyńska 10, I p. prawno. 24340

2000 zł
dam zastaw za otrzymaną posadę lub wstąpię jako czynny wspólnik. Oferty do Dziennika Bydg. pod „N. 2000“ 14038

Saxofonista
czelista pierwszorzędny potrzebny na wyjazd Spiesznej oferty podanie warunków Orkiestra Hotel Centralny Sępólno. (24414)

Uczeń
uczniwych rodziców potrzebny. Wytwórnia miedzi i mosiądzu, Hetmańska 7. 24407

Uczeń
gastronomiczny (kelner) syn uczniwych rodziców może się zaraz zamieszkić. Język polsko-niemiecki pożądanym. Hotel Du Nord Tuchola. (24416)

Dziewczyna
do dzieła butelek, która w browarze pracowała potrzebna. Składnica Browaru Szubin-wieś ul. Toruńska 11. (24363)

Krawców
na kurtki i płaszcze potrzebny zaraz. Ul. Hermana Frankiego 1a. (24376)

Fryzjer (24065)
damski, dobry ondulator potrzebny od 5 października. A. Kuntz, Tuchola.

POSADY POSZUKUJĄ

Cukiernik
dzielny w swym zawodzie i wyrobach wchodzących w zakres cukiernictwa poszukuje posady. Jan Krąjewski, Mur. Gołina. 24380

Poszukuję
posady jako kierownik samochodów od 1 października, na prywatnych samochodach, mogą także wypożyczyć około 1.000 zł właścicielowi samochodu za niskim procentem. Oferty do Dzien. Bydg. Grudziądz pod „Kierownik“ (24326)

Ekspedjentka
z branży cukierniczej poszukuje posady zaraz lub później, może się wykazać dobrą swiadectwami. Zgłoszenia do „Dziennika Bydgoskiego“, pod „Cukierniczka“ (24371)

Panienska
poszukuje posady, unie jąca cokolwiek gotowania, szyćja i prasowania od 1 października. Oferta ty pod „Umiejająca“ do Dz. Bydg. (24410)

DZIERŻAWY
Skład (24412)
próżny blisko rynku z mieszkaniem, nadający się na każdy interes (brak szklarka, 12 tys. mieszkańców) wydzierżawie Kurkowska, Nakło, Hallera 76

Piwnice
duże, obszerne, nadające się na składnicę owoców z elektrycznym światłem, w centrum miasta do wydzierżawienia. Zgłoszenia do Dziennika Bydgoskiego pod „Piwnice“. (24427)

Starogard.
Skład w nowym domu nadający na rzeźnictwo lub delikatę z warszta-tem 3 pokoje z kuchnią zaraz do wynajęcia. Jan Czyszewski zakład kamieniarski. 24397

Do
wynajęcia skład z mieszkaniem warsztat dla rzeźnictwa. Grudziądz, Kalinkowa 17, Skurzybut. (24324)

Zaraz
do wydzierżawienia Pierwszorzędna Cukiernia-Kawiarnia nowoczesnie modnie urządzona w największym powiat. mieście pogranicznym. Nabywca musi kupić urządzenie cukiernie i lokalu, potrzebna gotówka około 20.000 zł. Osoby fachowe wzgl. cukiernicy zechcą się zgłosić do Nikodem Zabinski. Tczew. (24332)

Maty
warsztat zaraz do wynajęcia. Wiad. Garbary 20, kantor. 24355

Piwnice
obszerne, elektr. światło, gaz, woda, na warsztaty składnicę i do owoców wydzierżawienia Dworcowa 65, gospodarz. 24347

MIESZKANIA

Mieszkania
1, 2, 3 pokojowe oddam. Ugory 12, gospodarz. (24411)

Starsze
bezdzielne małżeństwo poszukuje 2 pokojowe kuchnią za mieszkaniem. Zgłosz. Dz. Bydg. pod „Starsze“. (24401)

Inteligentna
po pięćdziesiątce, panna elegancja, kładyna z mieszkaniem. Zgłosz. do „Matrymonjalne“. (24368)

4 albo 3 pokoje
z kuchnią, wygodami, u-
dynam gospodarczym, dużym ogrodem owocowym od właściciela zaraz wolno za czynnym rocznym. Chopina 10. 24382

POKOJE

Poszukuję
pokój dobrze umeblowany dla dwóch wojskowych w pobliżu dworca lub Pl. Piastowskiego od 25 września. Oferty pod „Kage“ do Dzien. 24405

Pokój
umeblowany. Chwytywo nr. 15, II p. l. 24364

Pokój
do wynajęcia. Ks. Skorupki 7, Sierotka. (24377)

Pokój
niekręjący, utrzymaniem dla inteligencji. Świętojańska 13, I. lewo. (24366)

Pokój
i kuchnia umebl. dla małżonstwa do wynajęcia. Dąbrowskiego 17. (24369)

RÓŻNE

Wypożyczam
samochód ciężarowy. Kujawska 27, tel 1864 (24415)

MATRYMONJALNE

Amerikanka (24333)
20-letnia blondynka, zamężna, rodowita Polka, wracająca na krótki czas do kraju, zyczy sobie korespondencji z inteligentnym rodakiem w celu ożenku. Zamiar materialną wykluczone. Panowie o szczerych poglądach i zdolnościach organizatorskich mogący ewent. objąć działalność w ojcowskim przedsiwzięciu stw przemysłowym złoza oferty do sekretarjatu „Atlas-Union“, Hamburg 30, Lidelstedterweg 29.

POLECENIA

Bezplatna
porada lekarska, ziola —
elektryzacja. Promenada
nr. 5, róg Chopina, nowy
domek. 24293

Krawcowa
przyjmuje szycie w dom.
Matuszewska, Dworcowa
nr. 98, IV ptr. 14003

Mereżki
nadróbki pończoch, repara-
cja spuszczonek oczek
Kasubka 1. 14020

Przyjmuje
pranie i prasowanie bie-
lizny w dom i poza do-
mem po niskich cenach.
Sienkiewicza 56, w pod-
wórzu. (14017)

Meble!

Przy dogodnych
warunkach polecam:
kompl. pokoje męskie,
kluby, jadalnie, sypialnie,
kuchnie jako też pojedyn-
cze meble, szafy, stoly,
łózka, krzesła, kanapy
fotele, biurka, lustra i
inne przedmioty.
Piechowiak, ul. Długa 8.
Tel. 1651.

Abażury
wykonuje solidnie i tania
Kliszewska, Marszałka
Focha 30. (14043)

Pralnia (24300)
i prasownia przyjmuje
wszelką bieliznę do pra-
nia i prasowania, oraz
prężenie firan, pierwszo-
rzędne wykonanie, bez-
konkurencyjnie. Mikołaj-
czykowska, Chrobrego 16.

Cynkowa
blacha. Płyn do pomie-
dziowania blachy cynko-
wej dostarcza Drogerja
Minerwa, Bydgoszcz Sni-
adeckich 42. (24400)

Materace
„Heureka” górą. Marsz.
Focha 32. 24331

Palenie
tytoniu odzwyczajają na
zawsze „Pigo”, cena 2 zł
Drogerja Minerwa, Sni-
adeckich 42. 24403

Kapelusze
damskie, czapki męskie
oraz wszelkie towary kró-
tkie po cenach najniższych
poleca Słowik, Dworcowa
83. 14030

SPRZEDAŻE

Majątek (24321)
600 mórg ziemia pszenna,
żytnia, zabudowania dobre,
wplata 50.000 zł lub zamie-
nię na dom „Dobrobyt”
Grudziądz, Plac Stycznia 12.

Okazja! (13996)
Sprzedam skład materia-
łów piśmiennych w Byd-
goszczy. Cena 1500. Of.
do filji Dzien. Bydg.
Dworcowa „M. P. 1500”.

Dom (13986)
rocznie 5000. Cena 25000.
Szarek, Dworcowa 90.

Wila
6 pokoi z kuchnią, ła-
zienką, wszelkie wygody,
i ogród na Bielawkach,
natychmiast na sprzedaż.
Reflektuje się tylko na ofe-
rty z gotówką. Zgłosze-
nia do filji Dzien. Bydg.
pod „Gotówka”. (14027)

Kamienica
centrum Bydgoszczy, do-
chód roczny 23.000, cena
160.000, wpłaty 80.000.
„Rolpol”, Gamma 2.(14041)

Dom
sprzedam. Gdańska 30,
I ptr. 13994

Tanio
sprzedam dom, mieszka-
nie wolne. Czarneckiego
nr. 2. 24306

Dom
Sprzedam z powodu prze-
prowadzki w centrum
skład kolonialny z więk-
szym ładnem mieszka-
niem. Of. pod „C. T. 48”
do Dz. Bydg. 24276

Okazja!
Sprzedam z powodu prze-
prowadzki w centrum
skład kolonialny z więk-
szym ładnem mieszka-
niem. Of. pod „C. T. 48”
do Dz. Bydg. 24276

Okazja!
Sprzedam z powodu prze-
prowadzki w centrum
skład kolonialny z więk-
szym ładnem mieszka-
niem. Of. pod „C. T. 48”
do Dz. Bydg. 24276

Okazja!

Tylko do 1 października
zupelną wyprzedaż arty-
kułów galanteryjnych,
dewocjonalij, biurowych
za bezcen. Proszę się
przekonać. Sniadeckich 41,
skład. 13993

Dom (24421)
sprzedam, ul. Marszałka
Piłsudskiego 9, Fordon.

Skład
nadający się na wszelkie
branże z trzema ubikacjami
tanio na sprzedaż w
Inowrocławiu, Targowi-
sko nr. 103. 24281

Ogrodnictwo
dobre zaprowadzone
sprzedam. Koronowska 16.
24402

Skład (14005)
z urządzeniem bez towaru
w Bydgoszczy przy ul.
Gdańskiej, mieszkanie 2
pokoje z kuchnią z me-
blami natychmiast na
sprzedaż z powodu wy-
jazdu zagranicę. Cena
okazyjna, dzierżawa bar-
dzo tania. Zgłoszenia
Włodzka, ul. Gdańska 116.

Rzeźniczką
szprycę cylindrową (cylind-
erspritz) 30 f. pojemn.
używana tanio sprzedam.
Adolf Wegner, mistrz
rzeźniczy, Tuchola. (24336)

Repozytorjum
nadające się także do dro-
gerji tanio na sprzedaż.
Ugory 11. (24372)

Rower
męski zupelnie nowy ma-
jący w zastawie sprzedam
190 zł, ul. 20 Stycznia 3,
Strohsehein. 14011

Rower
męski sprzedam tanio, ul.
Gdańska 58. 14012

Bufet (13981)
kredens nowomodny 550
zł. Zduny 16, parter.

Antyki
mahoniowe meble, bron-
zy, żyrandole, stara por-
celana Zduny 6, parter
prawo, oglądać można
3—5 popoł. 13989

Jadalnie
ciemną dębowa, fortepian
krzyżowy „Kralla Seidle-
ra”, piecyk naftowy do
ogrzewania, stary stol
okrągły sprzedam ko-
rzystnie z powodu wy-
jazdu. Świętojańska 13,
II prawo. (14016)

Aparat
wulkanizacyjny na sprze-
daż. H. Jankowski, Kcy-
nia, Dworcowa 6. (13976)

Wozy
tanio sprzedam. Nakielska
nr. 86. 24378

Gramofon (24379)
szafkowy z płytami tanio
sprzedam. Nakielska 86.

Króliki
młode szyszynle na sprze-
daż. Jagiellońska 8, Grzy-
bowska. 13978

Rower
wirówka tanio. Cieszkow-
skiego 4, p. I. (14039)

Modny (24301)
wózek dziecięcy tanio na
sprzedaż. Grunwaldzka 98.

Sprzedam
płaszcz zimowy granat,
i sukienkę taftową. Pio-
tra Skargi 6, I p. I. (24297)

Sprzedam
fortepian w bardzo do-
brym stanie i bardzo ta-
nio. Szczecińska nr. 1,
Ryszewski. (24314)

Pianina
najtaniej na dogodnych
warunkach. Majewski, Fa-
bryka pianin, Bydgoszcz,
Pomorska 65. (24350)

Piec
kafłowy okazjnie sprze-
dam. Ul. Płocka 21. (14031)

Rower
w dobrym stanie 65 zł,
maszynę szewską łatkowa
sprzedam. Pomorska 60,
podwórze. (14021)

Rolwóz
na 80 centarów i po-
wózkę sprzedam. Grun-
waldzka 35. 14022

KUPNA

Kupię (24271)
dom w Bydgoszczy w
dobrym stanie przy ru-
chliwej ulicy, najchętniej
ze składami przy wpłacie
50—90 tys. Agenci wy-
kluczeni. Zgłoszenia do
Dzien. Bydg. pod „50%”.

20
domów poszukuje dla po-
ważnych reflektantów
przy wpłacie od 40—200
tys. zł. Westfalewski Byd-
goszcz, Dworcowa 17,
Tel. 698. (24345)

Skład
kolonialny z mieszkanem
w Bydgoszczy kupię, do
15.000 gotówką. Oferty
do filji Dzien. Bydg. pod
„K. 15.000”. 13978

Pianino
za gotówkę kupię Oferty
pod „Bemol” do filji
Dzien. Bydg. (14044)

Cukierni
lub skład nadającego się
na prowadzenie wyrobów
cukierniczych poszukuje
możliwie przy ruchliwej
ulicy. Oferty do „Dziena-
nika Bydgoskiego” Toruń
pod „Cukierni”. (24318)

LEKCJE

Francuskiego
lekcji, dobra konwersacja
Gimnazjalna 2, II piętro
wprost. 13987

Korepetycji (13980)
udziałem uczniom i eks-
tornistom w zakresie
całego gimnazjum. Wło-
stowski, Świętojańska 20.

Kurs
kroju dla pań, które dają
do złożenia egzaminów
czeladniczych i mistrzow-
skich. Po ukończeniu
świadectwa przez Mini-
sterstwo zatwierdzone.
Misiewiczówna mistrzyni.
Sienkiewicza 8. (24302)

Lekcje
języka francuskiego i nie-
mieckiego. Wiadomość
Garbary 17, skład koloni-
jalny. 14034

Kto (24299)
udziela lekcji na mandol-
inych. Oferty do Dzien.
Bydg. pod „Mandolina”.

POSADY WOLNE

Wymowni
inteligentni panowie i pa-
nie, katolicy, do rozpo-
wiedziania wspaniałego
działa katolickiego, zale-
canego przez władze ko-
ścielne, mogą się natych-
miast zgłosić. Zarobek we
dług zdolności 100 zł ty-
godniowo i więcej. Zgło-
szenia osobiste z doku-
mentami w Bydgoszczy,
Dworcowa 69, parter, w
poniedziałek i wtorek od
10—12 i 3—5. (24343)

Wojażerów (24261)
poszukuje z branży że-
laznej do rozsprzedaży
dobrze prosperującego
artykułu jako zajęcie po-
boczne za wysokim wy-
nagrodzeniem. Oferty do
Dzien. Bydg. pod „P. 64”.

2 dzielnych
pomocników młynarskich,
obeznanych z wszelkimi
maszynami młynarskimi,
(Hillego) motorem gazo-
wym, zaufanych poszu-
kując zaraz Karol Wrak,
Wólka Paruszevska poczta
Boniewo pow. Włocła-
wek. 13955

Podróżujący
który zwiędza składy pa-
pierni i zabawek może
dobrać nowy artykuł. Of.
pod „I. K” do Dzien. (14019)

Zdolni
energiczni panowie zarobić
mogą 500—600 zł miesięcz-
nie stałej pensji. Zgłosz.
pisemne do Dz. Bydg. pod
„Zdolni”. 24287

Poszukuje
zaraz lub później pierw-
szorzędna manikurzystkę-
fryzjerkę dzielną w wod-
nej ondulacji. P. Kroenke
Dworcowa 1a. (14042)

Młodsza

gospodyni, samodzielna,
rzetelna od paździenika
poszukiwana do samotne-
go pana z dzieckiem. Of.
możliwie z fotografią i
warunk. pod „Zaufana”
do Dzien. Bydg. (24282)

Nauczycielka
o miłej powierzchności
potrzebna, pomoc dla 6 i
7 klasy, języki niemiecki,
francuski i łacina oraz
muzyka (pianino). Zgłosz.
listowne: Sieradz, Szosa
Kaliska 31, A. Blochow-
wicz. 13705

Czeladnik
krawiecki potrzebny zaraz
ul. Błonia 21. 14047

Stepera
na stałe zatrudnienie po-
szukuje. Andrzej Turz-
Więborak (Pomorz). (14021)

Bufetowa (24317)
siła pierwszorzędna po-
trzebna zaraz. Oferty na-
desłać z odpisami świad-
ectw, fotografią i poda-
niem warunków. Toruń,
Kawiarz „Pomorzanka”.

Panne
do bufetu, biegła w swym
zawodzie, przyjmie od
1. X. 90 Bufet kolejowy,
Inowrocław. 24284

Bielizniarki (24268)
do szycia bielizny w dom
potrzebne. Of. do Dzien.
Bydg. pod „Bielizniarki”.

Dziewczę (14014)
lat 15 do posługi potrze-
bne. Pomorska 67, parter.

Slużącą
potrzebna. Gdańska 54,
III p. prawo. 24281

Slużącą
potrzebna. Gdańska 54,
III p. prawo. 13997

Slużącą
potrzebna do domowej
pracy na wyjazd. Zgłosz.
Bernardynska 11, Zemi-
kowa. 24272

Kucharka
na wieś umiejąca dobrze
gotować i prasować me-
ską bieliznę potrzebną od
1. 10. br. Zgl. 20 Stycz-
nia 10, I p. lewo. (24265)

Panienkę
do składu (prac domo-
wych) przyjmę. Adres
wskaże Dzien. (24359)

Slużącą (14015)
czysta i pracowita potrze-
bna. Mecnłowa, Reja 5.

Uczeń
syn uczciwych rodziców,
płynny w polskim i nie-
mieckim języku, może się
zaraz zgłosić. H. Seelig,
Pakość. 24288

Uczennice
z lepszych domów, chcące
się wyczyć krawie-
czyny przyjmuje Kola-
tata 8, 9, 1. 13990

Uczeń (24298)
(uczennica) dentystyczny
który pragnie zakończyć
swoją naukę może się
zgłosić. Of. pod „Uczeń
dentystyczny” do Dzien.

Uczeń
fryzjerski tylko z prowinc-
ji potrzebny. Oferty pod
„Uczeń” Dz. Bydg. (24308)

Chłopiec
ze wsi potrzebny. Ka-
wiarnia Zacisz, Sni-
adeckich 2. (24423)

Dziewczyna
potrzebna. Kawiarnia Za-
cisz, Sniadeckich 2. (24422)

Potrzebny
uczeń szewski zaraz. Het-
mańska 19. (14028)

POSADY POSZUKUJĄ

Młoda
panienka przyjmie posadę
młodszej siły biurowej.
Łaskawe zgłoszenia do
Dzien. Bydg. pod „Zau-
fana 5”. 24280

Osoba (14002)
intel. władająca językami
polskim i niemieckim po-
szukuje zajęcia w banku,
urzędzie lub biurze albo
przyjmie kierownictwo
filji. Oferty pod „Stro-
skana” do filji Dz. Bydg.

Wychowawczyni

pielęgniarka z praktyką
5 letnią poszukuje posa-
dy do niemowlęcia od
1. XI. Łask. oferty do filji
Dzien. Bydg. pod „Pie-
lęgniarka”. (13999)

Gospodyni (24303)
starsza znająca prowa-
dzenie gospodarstwa w
lepszych domach przyjmie
posadę u samotnego pa-
na lub bezdzietnego pań-
stwa. Łask. zgł. do Dz.
Bydg. pod „Gospodyni 2”.

Panienska
rzetelna z praktyką po-
szukuje posady eksped-
jentki branży cukierni-
czej. Zgłosz. listowne
pod „Rzetelna 14” do Dz.
Dworcowa 2. 14045

Rutynowany
korespondent, z dołny
organizator, biegły w
sprawach sądowych, po-
datkowych itd., dotych-
czas na kierowniczem
stanowisku poszukuje po-
sady. Wymagania skrom-
ne. Oferty do Dziennika
Bydg. Toruń pod „Kore-
nospident”. 24319

Gospodyni
z dobrmi świadectwami,
poszukuje posady, naj-
chętniej na majątek lub
probostwo od 1. X. lub
później. Zgłoszenia adres
J. Muzalewska, Bydgoszcz
ul. Gdańska 154, hotel
„Elysium”. 26292

Młodszy
technik dentystyczny po-
szukuje posady od 1. 10.
lub później. Łaskawe zgł.
do Dziennika Bydg. pod
„Technik”. 24289

Gospodyni
samodzielna, poszukuje
posady do samotnego pa-
na lub na probostwo. Of.
do Dzien. Bydg. Toruń
pod „Samodzielna”. (24316)

Panienska
szuka posady do składu
i lekkiej pracy domowej.
Oferty pod „Stasia” filja
Dziennika. 13992

DZIERŻAWY

Małej
ubikacji na biuro poszu-
kuje. Oferty Dzien. pod
„Ubikacja 100”. (14010)

Baczność!
Wydzierżawie natychm.
mój pierwszorzędny hote-
tel z restauracją, pokoja-
mi i wielką salą, będący
85 lat w posiadaniu jed-
nej rodziny, położony w wiel-
kiej wsi kościelnej z dwor-
cem na miejscu. Zgłosze-
nia „150” do Dzien. Byd-
goskiego. 24290

Ubikacja
na warsztat do wynajęcia
ul. Gdańska nr. 63, wiad.
u portjera. 14008

W dużej
wsi kościelnej jest do
wydzierżawienia miejsce,
nadające się dla rzeźnika.
Zgłoszenia Pomorska 33,
skład. 13980

Wydzierżawie
lub sprzedam, powód
śmierci, 2 domy maszyno-
we, 3 morgi pszennej ziemi
Patyna, Runowo Kraińskie
lub Bydgoszcz-Czyżków-
ko, Łącznik 1. (24294)

Kto (24307)
wydzierżawi ubikację fa-
bryczną. Zgłosz. do Dz.
Bydg. pod „Ubikacje”.

Skład
fryzjerski z urządzeniem
damsko-męski salon w
Gnieźnie zaraz do wy-
najęcia. I. Themal, Gniezno
Mieczysława 41, I. 24398

Skład (24296)
kolonialny z mieszkanem
na przedmieściu Byd-
goszczy, dobrze zaprowa-
dzone z towarem lub bez
na bardzo dogodnych wa-
runkach do wydzierżawie-
nia. Oferty do Dzien
Bydg. pod „Skład 103”.

MIESZKANIA

Mieszkanie
3 piętro 5 pokój, elektr.,
łazienka, śpizarka, służ-
czą, 2 wejścia. Krasniskie-
go 14, II piętro. (14000)

2 pokoje

z kuchnią oddam. Ka-
żmierski, Bydgoszcz. Pod
Blankami 14. 24277

Portjerstwo
zamienię na mieszkanie.
Nakielska 67. 24262

Zamienię (14049)
4 pokoje. Promenada 13,
II p. na 4—5 w centrum.

Mieszkanie
3 pokojowe z kuchnią,
łazienką, światłem elektr.
wprost od gospodarza po-
szukuje wyższy urzędnik
bezdzienny. Zgłosz. do
filji Dzien. Bydg. pod
„M. 3”. 13977

Mieszkanie
9 pokojowe. Affelski, ul.
Gdańska 38. 13988

POKOJE

Próżny
pokój, możliwie oddziel-
nym wejściem poszukuje
kawaler. Oferty z poda-
niem ceny pod „Urzed-
nik” filja Dzien. (13982)

Pokoju
umebl. w śródmieściu z
utrzymaniem lub bez po-
szukuje od 1. X. Oferty
do filji Dzien. Bydg. pod
„Umeblowany”. (13995)

Pokoju
umebl. lub próżnego po-
szukuje młode małże-
ństwo, najchętniej w stronie
Kapuścisk od 1. paździer-
nika. Zgłoszenia pod „H.
K.” do Dzien. Bydg. (24275)

Pokój
dla 2 osób. Chrobrego 18,
ptr. lewo. (13960)

Próżny
duży, parterowy pokój,
nadający się także na
biuro do wynajęcia. Adres
wskaże Dzien. Bydg. (24274)

Pokój
dla 2 osób. Chrobrego 18,
ptr. lewo. (13960)

Pokój
dla 2 osób. Sienkie-
wicza 57, I p. lewo. (14013)

Pokój (14007)
umebl. z oddzielnem wej-
ściem dla lepszego pana
do wynajęcia. Chocim-
ska 3, II piętro prawo.

Pokój
umebl. na 2 osoby do wy-
najęcia. Sniadeckich 28,
III lewo. 24264

Pokoik
do wynajęcia. Stary Ry-
nek 15, II ptr. 24263

2 pokoje
dobrze umebl. z werandą
i 2 pojedyncze do wy-
najęcia, ul. Krasniskiego 14,
II p. 14001

Dwa
umeblowane pokoje z u-
żywalnością kuchni do
wynajęcia. Aleje Mickie-
wicza 1, II ptr. (14018)

Pokój (14019)
dla 2 panów do wynaje-
cia. Pomorska 46, III ptr.

Wynajme
pokój. Królowej Jadwigi
nr. 4 b, II ptr. pr. (24295)

2 pokoje
umebl. z użytkowaniem
kuchni. Naruszewicza 1a,
parter lewo. 24305

Pokój 24304
umebl. dla 2 osób lub 1
Kordeckiego 3, II lewo.

Pokój
umebl. dla 2 panów z u-
trzymaniem wynajm. Ki-
cińska, Gdańska 54. (14035)

Umeblowany
pokój. Kanałowa 12, II
lewo. 14048

Znawcy kupują Pianina Jähnego

Nie należy utożsamiać z wyrobami masowymi. Nagrodzone złotymi medalami na każdej wystawie.

Salon wystawowy
Bydgoszcz
ul. Gdańska 149. Tel. 2225
Spłaty ratami do 18 miesięcy.
Filija: Poznań, Św. Marcin 43.

Obrońca prywatny

załatwia wszelkie, choćby najtrudniejsze sprawy sądowe, karne, procesowe, spadkowe, hipoteczne, waloryzacyjne, kontraktowe, spółkowe, najmu, podatkowe itd., ściąganie należności i udziela porady prawnej.

St. Banaszak,
Bydgoszcz,
Cieszkowskiego 2. Tel. 1304.
Długoletnia praktyka.

POLECENIA

Pracownia

bielizny i haftów „Alicja” w Bydgoszczy, Jagiellońska 4, tel. 1179. Bielizna damska, męska, pościelowa z własnych i powiezionych materiałów, hafty, mererki, monogramy, koldry watowe i puchowe. Rysuje wszelkie wzory i monogramy do haftu. Komplety wypraw ślubnych. (23159)

Futra

najsolidniej, najtaniej i najtaniej wykonuje chrześcijanin, popularny w Bydgoszczy fachowiec Stanisław Rudak, Dworcowa 64. 24278

Obuwie

kupuje się najkorzystniej u Gabrielewicza, Plac Piastowski 3. 23292

Meble

spialnie, jadalnie, pokoje męskie, kuchnie. Meble pojedyncze: szafy, lustra, krzesła, łóżka, leżanki, kanapy, garnitury klubowe najtaniej i na raty kupisz tylko u **Andrzeja Nowaka**, Bydgoszcz, Welnianski Rynek 5/6, tel. 2143. Specjalność: kompletne urządzenia dla nowożeńców. 19793

Garderobe

wszelką najbardziej zniszczoną czyści, reperuje gruntownie, najtaniej „Ekonomia”, Dr. Emila Warminskiego 15. (13959)

Meble

w każdej cenie, pokoje męskie, spialnie, kuchnie, krzesła wiedeńskie. **H. Schmidtke**, Szpitalna 6. — Czysta praca, akuratna dostawa, dogodne warunki spłaty. (21394)

Śniegowce

kalosze, gumy w indyjskiej naprawymy się do reperacji. **E. Guhl** i Ska, Bydgoszcz, Długa 45, tel. 1984. Hurtownia skór i gumy indyjskiej. (20410)

Meble

wszelkiego rodzaju po jak najniższych cenach i na najkorzystniejszych warunkach poleca **Jan Nowak**, Jeżnicka 7-8. (23622)

Futra

wszelkie przerabiam, reperuję solidnie, modnie tania. **Kuśnierz**, Pomorska nr. 32a. (22230)

Na sezon

jesienno-zimowy, wykonujemy ubrania, piaseczki, kostiumy, futra męskie, damskie, wykonane pierwszorzędnymi, podług najnowszych żurnali, ceny przystępne. Zakład krawiecki. **Grabarski i Tomaszewski** Toruń, plac św. Jana 6, II wejście Szeroka 37. (23740)

Kuśnierz

przyjmuje wszelkie reparacje kuśnierskie i także prace miarowe. Wykonuje szybko i tania. Długa 18, I piętro. (13975)

Przewóz (24279) przeprowadzi, uskuteczni samochodem ciężarowym. Zgł. Kujawska 34.

Futra
wszelkiego rodzaju, reparacje i przeróbki pierwszorzędnie wykonuje **J. Drzycimski**, mody męskie i damskie, Bydgoszcz, Plac Wolności 2, I ptr. Tel. 166. 24232

Meble

wszelkiego rodzaju, kompletne wyposażenie, specjalność materace, kanapy i leżanki za gotówkę i na raty po niskich cenach poleca **T. Sajakowski**, Jeżnicka 18. 20571

„**Juwel**”. (17450) Najlepsze i najsolidniejsze rowery, 2-letnia gwarancja, nośność do 10 ctr. Na prywatną odpowiedź znaków dołączyć. Wytwórnia rowerów, Bydgoszcz, Grunwaldzka 144.

MEBLE

Najtańsze źródło zakupu w wielkim wyborze kompletnych pod gwarancją deb.: jadalni, spialni, pokoi męskich, kuchni oraz mebli pojedynczych, także wyścigane solidnego wykonania własnych warsztatów na dogodnych warunkach tylko u **Ignacego Grajnera**, Bydgoszcz, ul. Dworcowa 8, telefon 1921. 9574

SPRZEDAŻE

Majątki

ziemskie, bardzo korzystnie na sprzedaż 1600 mórg, 1400, 1300, 1125, 860, 670, 600, 500, 430, 380, 260 i 225, poleca najpoważniejsze biuro **Pogon**, Bydgoszcz, Dworcowa 80, tel. nr. 1815.

Realność

w dużej wsi kościelnej, w pobliżu dworca, od 55 lat w moim posiadaniu, składająca się wyszynku, składu kolonialnego i handlu żelaza, z dzierżawy miesięcznej dochód 400 zł, zamierzam z powodu choroby sprzedać. Oferty pod „M. 1113” **Dzian Bydg.** Grudziądz. (24044)

Dom

17 ubikacyj, większe podwórko, stajnie, wozownie, ogród warzywny, 4 mieszkania sprzedam 36000 zł, wpłata 20000. **M. Januszewski**, Koronowo. (23806)

2 domy

w Toruniu przy ulicy Bydgoskiej w wszelkim komfortem korzystnie na sprzedaż. Wiadomość u właściciela **E. Stegmana**, Bydgoszcz, Kozietulskiego 10/11. (13954)

Piętrowy

(13952) dom z ogrodem sprzedam. **Chelmińska 18**. Wiadomość **Sikora**, tamże.

Plac

budowlany około morgi na Ujejskiego 10, tania na sprzedaż. Wiadomość Trzeciego Maja 10. (13963)

Plac

budowlany na sprzedaż. **Wilczak**, Stawowa 20. (24204)

Sprzedam

skład, 2 pokoje. Dworcowa 78. 13922

Dom

(24240) 2 morgi roli sprzedam. **Bydgoszcz**, Brzozowa 62.

Dom

(24227) piętrowy z placem i ogrodem na sprzedaż. **Toruń**, ul. Słowackiego 39. Wiadomość u właściciela.

Sprzedam

(24149) gospodarstwo 10 morgów. **Karwecki**, Lisiogon.

Kamienica

ogród, piekarnia, 450 dochodu 30000, wpłata dogodowa. **Nowakowski**, Dworcowa 69. (13938)

Dom
handlowy, dochód 15.000 zł tania sprzeda **Sokolowski**, Sniadeckich 40. (13946)

Skład

kapeluszy, dobrze prosperujący sprzedam z powodu choroby. **Oferty do filji Dzień**, Bydg. Toruń pod „Skład”. (24229)

Skład

biała wata i towary krótkich w centrum miasta z powodu choroby zaraz na sprzedaż. **Wiadomość w Dzień**, Bydg. (24076)

Skład

kol. z towarem w mniejszym mieście na sprzedaż z urzędzeniem, wolne mieszkanie. **Gdzie? wskazać Dzień**, Bydg. (24239)

Rzeźnictwo

dobrze prosperujące z maszynami, zapędem elektrycznym z powodu zajść rodzinnych zaraz sprzedać. **Of. do Dz. Bydg.** pod „Rzeźnictwo”. (24212)

Gościniec

kolonialka sala, 14 mórg ziemi w dużej wiosce bez konkurencji z rak niemickich, inwentarz żywy, martwy kompletny. **Cena 36.000**, wpłata 25.000 sprzedam **Pogon** Dworcowa 80.

Kiosk

na sprzedaż przy ulicy Sniadeckich przy rogu Gdańskiej. 13874

Kolonje

z parcelacji majątku Wiąg pod Świeciem p. Böhmfeldta, Ziemia wyborowa, żniwo, dogodne warunki, tania sprzedaje: **Pawelec**, generalny plenipotent właściciela. Grudziądz, Groblowa 11. (19133)

Koronowo.

Skład białawaty, przyjmuję wspólnika lub sprzedam, do objęcia urzędzenia i towaru 15.000 zł, najlepsze położenie. **M. Januszewski**, Rynek. (23807)

Strickmaszyny

używane, ale prawie jak nowe w różnych długościach i grubościach (działki od nr. 5 do nr. 14), oraz szgatówkę, jedną (P. D.), ośmiozamiakowa, jak równie maszyną do wyrobienia rękawiczek, na sprzedaż. **Zgłosz. do Dz. Bydg.** pod „P. D.” (22192)

Samochód

Ford otwarty, gruntownie wyremontowany z pełną gwarancją na sprzedaż za 1200 zł. **Oferty do Dz. Bydg.** pod „Ford otwarty”. (24155)

Motor

benzowy 12K. M. na podwoziu fabrykatu **Jaehne & Sohn** Lanskog sprzedam zaraz za 4000 zł. **A. Grodzki**, Koronowo, ul. Dworcowa 21. (24154)

Fiance

truskawek ananasowe **Sharpless** i inne tania na sprzedaż. **Bielicka nr. 38**, Szvederowo. (24257)

Ziemniaki

jadalne oddam wagonowo i w mniejszych ilościach. **Zgłoszenia T. Wacławski**, Resztówka, Tryszczyn, telefon 5. (13958)

Dobrze

(13958) utrzymany piec żelazny, korzystnie na sprzedaż. **F. Ma Rawa**, Sniadeckich.

Sprzedam

wszelkie narzędzia kowalckie. **Zgł. Kuźnia Sicienka** pow. Bydgoszcz. (24168)

Młócznie

do zapędu motorem lub lokomobilą, 60 cali szerokość, z podwójnym czyszczeniem fabrykatu **Jaehne & Sohn** Lanskog sprzedam za 4300 zł. **A. Grodzki**, Koronowo, Dworcowa nr. 21. (24153)

Rower
półwyściogowy tania sprzedam. **Zieliński**, Podgórna 17. 24241

Pianina

najtaniej na dogodnych warunkach. **Majewski**, fabryka pianin Bydgoszcz Pomorska 65. 24151

Żelazny 24049 komin kowalski komplet, 2 ogniska, motor 1/2 P. S. z wentylatorem tania na sprzedaż. **Gdańska 137**, I.

Leżanki

kanapy najtaniej i na raty. **Grunwaldzka 129**. (24164)

Kasztany

(24250) trzęsione kilka ctr. na sprzedaż. **Fordońska 66**.

Bacznoci

Kto odkupi resztę towaru z składu papieru z około 2.000 zł, dam 25% niżej ceny zakupu. **Adres wskazać filja Dz. Bydg.** (13969)

KUPNA

Fortepiany
pianina kupuje, płacę najwyższe ceny. **Toruń**, Turostowski, Stary Rynek 14. 23420

Hotel

(24242) lub kawiarnię poszukuję celem kupna przy wpłacie do 70.000 zł. **Oferty z podaniem ceny proszę do Dzień**, Bydg. pod „Hotel”.

Poszukuje

dobrze prosperujący młyn handlowy, lub większy majątek z większą wpłatą. **Oferty do Dz. Bydg.** pod „Młyn”. (24037)

LEKcje

Angielskiego
i korespondencji angielskiej nauczają **Prakt. Kursy Handl.** Prof. Jana Hennessy w m. ul. Chrobrego nr. 7. Zapisy przyjmuje się codziennie. (23801)

Lekcyj

muzyki, francuskiego, polskiego, gimnazjalnych przedmiotów udzielam. **Garbary 11**, II piętro prawo. (24243)

NAUKA

Buchalteryjne
współczesne wykłady **Palliera** gwarantują wieloletnią samodzielność. **Warszawa**, Nowogrodzka 48. **Zamieszcowanie listownie**. 22990

POSADY WOLNE

20 zł dziennie
2-3 godziny przyjemnej i nieuciążliwej pracy domowej zapewniamy WP. pod gwarancją powyższy zarobek. **Stanowczo uczelwa propozycja**. Wystarczy pocztówka z adresem. **Firma „Carbon” Gdynia**. 23224

2000-4000 złotych
miesięcznie zarobią solidni dobrze usposobieni państwo, przyjmując za stepsstwo poważnego Banku. **Prowadzimy dział pożyczkowy, inkasowy** oraz ratalną sprzedaż obligacyjnoprężnych na raty. **Poważne oferty składać: Lwów**, skrytka pocztowa 271. (20613)

Dzieln

maszynista do dużej fabryki przeróbki drewna i tartaku poszukiwany. **Zgłoszenia z życiorysem i odpisami świadectw nadsyłać należy do Dz. Bydg.** pod „Dzielny fachowiec”. **Zgłosz. z wygórowanymi warunkami pozostaną bez odpowiedzi**. (24180)

Egzystencja.
Kupiec z własnym sklepem, mieszkaniem, w mieście na Pomorzu szuka pani lub pana z 3-5.000 zł do współpracy. **Oferty do Dz. Bydg.** pod „G. K. 13964”

Młynarz

samotny, dzielny fachowiec na nowo wybudowaną młyn motorowy, potrzebny. **Zgłosz. Młyn motorowy Bogusławki**, pow. Toruń. (24231)

Kowal

(24092) samotny, egzaminowany podkuwacz potrzebny zaraz. **Zamorski**, Dorposz Schlachla, poczta Kijowo Król, stacja Piłtowo.

Stolarz

(24081) dobry fachowiec, obeznany z obsługą maszyn do precyzyjnych prac potrzebny. **Przemysł Muzyczny**, Swiecie n/Wisłą.

Książkowi

bilansista poszukiwany do zaprowadzenia księgowości dla Urzędu Skarbowego za dobrem wynagrodzeniem, która u siebie pracę poboczną wykona. **Oferty pod „Bilansista” filja Dzień**, Bydg. (13970)

Technik

(23486) asystent, młodszy, biegły w op. i technice złota potrzebny zaraz lub od 1. 10. **Referencje i żądania nagr.** **Zgłosz.** pod „Asystent” do Dzień, Bydg.

Potrzebna

uczennica do kroju i szycia. **Adres wskazać Dzień**. (23947)

Uczeń

piekarski potrzebny z lepszej rodziny. **Mistrz** cukierniczy i piekarski pow. Tuchola. (23881)

Dziewczę

do posługi nie niż lat 17, natchmiast potrzebna. **Powata**, Sniadeckich 31, II piętro. (13962)

Kobieta

lub dziewczę do dziecka od 1. X. potrzebna. **Chocińska 16**, prawa oficyna parter. 24241

Kilka

dziewczyn do malowania zabawek które już w fabrykach przy malowaniu pracowały są zaraz potrzebne. **Firma „BOBO”** ul. Toruńska 1. (24259)

Mamka

(24214) zdrowa, czysta, religijna z dobrym charakterem z skromnym wymaganiem, może się zgłosić. **Nikłowska**, Nawra, pow. Toruń.

Niania

(24215) zdrowa, czysta, poszukuje miejsca do niemowlęcia lub dzieci. **Buczowska**, Nawra, pow. Toruń.

Kantoryzka

młodsza z niemieckim i pewną w liczeniu potrzebna. **Zgłosz.** z pod. ref. do filji Dzień, Bydg. pod „Kantoryzka”. (13974)

Poszukuje

sympatycznej dziewczyny lat 16-18 zamieszcowaną, do lekkich prac domowych, najchętniej sirotę. **Zgł. Gdańska 153** kiosk gazet. (24252)

Uczeń

szwajcarski może się zgłosić. **Kanoniczak**, Warszawa 4. 13951

POSADY POSZUKUJĄ

Inteligentna
samotna niezależna panna poszukuje posady bufetowej, wzgl. biuralistki, kasjerki lub innego kupiectwa. **Miejscowość obojętna**, chętnie na wyjazd. **Zgłosz.** do „Par”, Bydgoszcz, Dworcowa 72, pod „57,20”. (24072)

Nauczycielka
z czteroletnią praktyką w szkołach powszechnych z językiem polskim-niemieckim poszukuje (posady od października). **Siałalowa**, Ciszkowo, Czarnków. 24062

Ekspedjent

branży kolonialnej i delikatesów, wolny od wojska, władza językiem polskim i niemieckim, poszukuje zaraz posady. **Zgłosz. do Dz. Bydg.** pod „Wolny”. (23906)

Poszukuje

(24247) posady w branży delikatesów lub hurt. kolonialnej za magazyniera lub podróżującego. **Zgł. do Dz. Bydg.** pod „Hurt”.

Samodzielna

kwiaciarka, córka ogrodnika poszukuje od 1. 10. lub 15. 10. posady, z dobremi świadectwami. **Of. pod „Kwiaciarka” do Dz. Bydg.** (24256)

Inteligentna

wdowa, znajdująca się w krytycznym położeniu znajdująca wszelką pracę domową, poszukuje posady gospodyni ewent. pielęgniarce u samotnej starszej osoby. **Laskawe** zgłoszenia pod „W. K.” do filji Dzień, Bydg. (13911)

Mistrz

cukierniczy obeznany we wszystkich działach, pracował w pierwszorzędnym interesach, posiada kartę przemysłową. **obejmuje** posadę. **Miejscowość obojętna**. **Zgł. pod „L. N.”** Toruń, Kopernika 20. (24186)

Ogrodnik

(24178) kawaler, z długoletnią praktyką, obeznany w swym zawodzie poszukuje od 1 października 1930 posady. **Laskawe** zgłoszenia **Bowloszkiewicz**, Inowrocław, Staremiasto 2.

Książkowi

(24157) poszukuje zaraz posady ewent. zajmie się dziećmi lub wyreżeniem pani domu. **Laskawe** zgłosz. do Dz. Bydg. pod „Dom”.

Gospodyni

poszukuje posady do samotnego pana od 1. X. 30. **Of. pod „Lat 35” do Dz. Bydg.** 24198

DZIERŻAWY

Stary

interes zboż

Wyścigi motocyklowe

Dirty Track

(24253)

w niedzielę dnia 21 września 1930 na Stadionie Miejskim o godz. 2:30 popoł.

Bez względu na pogodę.

Zostałem zamianowany
notariuszem
Czesław Buczkowski
 adwokat i notariusz (24188)
 Świecie n. Wisłą, Sądowa 13, telefon 60.

Dawel Bowski
 dentysta
 Bydgoszcz, ulica Mostowa 10, I piętro.
 14004) Telefon 751.

A. Kiezun-Thiemé
 lekarz dentysta
powrócił.
 Przyjmuje chorych od
 10-2 i od 4-6.
Libelta 12, tel. 541.
 13979

Autobus

na dobrej linii, bardzo do-
 brze utrzymany oddam
 zaraz z powodu przejścia
 innego przedsiębiorstwa.
 Ewtl. i bez linii. Of. do
 filii Dzien. Bydg. pod
 „Okazja“ (13924)

Dla przedstawicieli towarzystw ubezpieczeń
 od ognia poboczny
wysoki zarobek.
 Zgłosz. pisemnie pod „Triumpf“ do Dzien.
 Bydgoskiego. (24263)

Pewna egzystencja
 dla panów z gotówką 5-6.000 złotych.
 Pierwszeństwo mają panowie, którzy umieją kierować
 samochodem lub posiadają własny samochód. (24245)
 Łask. zgłosz. do Adm. Dz. Bydg. pod „Egzystencja“.

Wysoka prowizja, zaraz płatna dla zdolnych
przedstawicieli.
 Bardzo pokupny i bezkonkurencyjny artykuł dla prze-
 mysłu, gospodarstw i przyw. domów niezbędnie potrzebny.
 Pisemne oferty z fotogr. i życiorysem skierować do
 Eksp. Dziennika Bydgoskiego pod „Wulkanus“. (24267)

Kuracja domowa
Woda Inowrocławska solankowa jodobromowa
 Przyspiesza przemianę materji, wzmacnia czynności wydziel-
 nicze błon śluzowych, usuwa skłonności do zaparcia stolca
 w sposób łagodny i naturalny, podnieca apetyt i usuwa niepo-
 żądane nagromadzenie tłuszczu.
W Bydgoszcz do nabycia:
 Drog. Jan Owczarzak ul. Grunwaldzka, Drog. Monop.
 Fr. Bogacz, Drog. pod Kotwicą L. Cywiński Jagielloń-
 ska 16, Drog. Rozmiarok Gdańska 71 i w aptekach.
W Fordonie: Drogerja A. B. Kucharski.
W Koronowie: Drogerja Mroczkowskiego i Centralna
 Drogerja Koriza, Rynek
W Nakle: Drogerja Janiecki następcą
 „O. Grubike“
W Tucholi: Drogerja Scheffs
W Kcyni: Drogerja Sienianowski
W Solcu Kujawskim: Drogerja B. Gawrlich
W Sepólnie: Apteka Józef Naatz. (24230)

SZLIFOWANIE CYLINDRÓW

najnowocześniejszej i najprecyzyjniejszej szlifierce w całej Polsce
„Autoarma” Bydgoszcz Sniadeckich 43
 telefon 18-24

Do wydzierżawienia
BUDYNKI FABRYCZNE
 przy ulicy Gdańskiej nr. 75e
 z dużym placem i bocznica,
 która można także podzielić, nadające się do każdego prze-
 siębiorstwa. (24246)
 Łask. zgłosz. do Adm. Dz. Bydg. pod „Fabryczny“.

Bezpłatnie! (22140)
 Redaktor Szylter-Szkolnik (autor
 prac naukowych), okresia charakter
 zdolność i przeznaczenie bezinteresow-
 nie. Napisz imię, nazwisko, miesiąc
 urodzenia, otrzymasz analizę darmo.
 Poznasz kim jesteś, kim być możesz.
 Warszawa, **Psycho - Grafolog**
 Szylter - Szkolnik, Nowowiejska
 nr. 32, m. 6. Znaczkami pocztowymi
 75 gr. na przesyłkę załączyć. Przyjęcia
 osobiste płatne godz. 11-7 wieczór.

Zima nadchodzi

wobec czego pozwalamy sobie uprzejmie donieść, że z dniem 22. 9. br. otwieramy
 pod firmą

LANGE i SKA, Bydgoszcz, Gdańska 136

drugi skład wyrobów wełnianych jak: jaczek, swetrów, pulawerów
 oraz wszelkich robót pończosznicych z własnych warsztatów.

Najlepszy surowiec „wełny” starannie wykonanie i ceny przystępne zostaną
 moim dalszym hasłem, skąd zawdzięczam moje 10 lecie istnienia.

Zapraszam W. Szan. Panie do zwiedzenia i zbadania moich wyrobów i pole-
 cenia wśród znajomych i krewnych.

Polecając się kreślimy
Lange i Ska
 Gdańska 136.

Wszelkie reparacje wykonujemy odwrotnie!

(24273)

Żądajcie wszędzie OBCASÓW GUMOWYCH

nowej marki

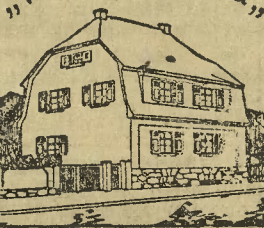
„GLOBUS”

sporządzonych z pierwszorzędno materiału, są one najtrwał-
 sze i najtańsze. Gwarantujemy 3 miesięczną wytrzymałość
 w noszeniu, każdą parę zniszczoną w krótszym czasie za-
 mienia się na nową.

UWAGA. Reklamowe piłki bezpłatnie.

22143

„Własna osada”
Udzielamy bezprocentowych pożyczek
na budowę i na spłatę hipoteki!
 Potrzebny własny kapitał 10-15% od kwoty po-
 życzkowej, który oszczędzić można w małych ratach
 13131) miesięcznych, amortyzacja 6-8%
„HACEGE” e. G. m. b. H. Gdańsk, Hansaplatz 7b.
 Informacji udziela: W. Biebler, Bydgoszcz, Marsz. Focha 23/25.

Ekspedjentki

najchętniej z branży obuwia oraz

kasjerki

zaraz poszukiwane. Oferty z życiorysem, kopją świadectw
 i fotografią: (24226)

BAT'A

Žlin, Czechosłowacja Oddział 610.

SZEŚĆ TYGODNI W WARSZAWIE

wraz z całkowitym kursem nauki szoferstwa z jazdami na samocho-
 dach ciężarowych i autobusach, bez żadnych dodatkowych opłat za

zł 130.-

Dla życzących bursa (6 tygodni mieszkania i utrzyma-
 nia z opraniem zł 130.-).

Dyrekcja Kursów Sam. Syndykatu Turystycznego (pod nowym zarządem)
 Warszawa, Mazowiecka 1. (24236)

UWAGA: Dla otrzym. prawa jazdy nie są wymagane żadne specjalne świadectwa.

Z-A-N-O-P-N B-L-I-N-L-U L-N-O-W-I

Czy odgadnięcie?

Nie loteria! Nie podział!

Tak drogie i pożądane w dzisiejszym czasie kamgarny na
 ubrania i kostiumy damskie, białe damską i po-
 ścielową, gotowe ubrania i płaszcze męskie i damskie, koldry watawe, zegarki złote
 męskie i damskie, aparaty fotograficzne i inne wartościowe przedmioty możecie u nas
 otrzymać zupełnie bezpłatnie. — Niema żadnego ryzyka. — Niepowodzenie wykluczone.
 Prosimy nadesłać nam prawidłowe rozwiązanie obok umieszczonego zadania (litery należy ułożyć
 wszędy) które oznaczają trzy miasta polskie.
 Wraz z zadaniem prosimy w liście podać dokładny adres oraz załączyć znaczek pocztowy na
 portu, na co otrzyma WP. szczegółowy prospekt i niespodziankę.

Posiadamy dużo listów żądających.

DOM WYSŁKOWY „MERKURY” ŁÓDŹ II.
 Skr. pocztowa 487. (24238)

Restauracja pod „Orłem”
TORUŃ ul. Mostowa 29, tel. 620.

Od 20 września całkowita zmiana programu.

Znakomity światowej sławy duet

Ralphson

dziecko Afryki egzotyca

Kara-Kairo

ślizna wodewilistka

Nelli Próchniewska

i zuana tancerka

Kotulińska

Obiady na masle 1.80 zł.

Czystość, porządek

Kolacje i napoje po ce-
 nach konkurencyjnych.

Dyrekcja
Płaskowicki

Ceny ogłoszeń: 25 gr. za wiersz milimetryowy na stronie 7-linowej szerokości 98 mm. Za reklamy na stronie przed ogłoszeniami 60 gr., w tekście na drugiej i trzeciej stronie 1,00 zł.,
 na dalszych stronach 85 gr. za milim. 1 lin., szer. 67 mm. Drobne ogłoszenia słowo tytułowe 25 gr., każde dalsze 15 gr.; dla poszukujących pracy oraz na nekrologi 20% zniżki.
 Większe ogłoszenia, zamieszczone wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłym dziale ogłoszeniowym. Przy powtórzeniu ogłoszeń o tym samym tekście udziela się rabatu.
 Przy konkursach i dochodzeniach sądowych wszelkie rabaty upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty. — Ogłoszenia skomplikowane oraz z zastrzeżeniem miejsca o 20% drożej.
 Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsce administracja nie odpowiada. — Miejsce płatności: Bydgoszcz. — Konta bankowe: Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Ludowy,
 Bank M. Stadthagen. — Konto czekowe: P. K. O. 203713 Poznań.

Wydawca, nakładem i czcionkami: Drukarnia Bydgoska Sp. Akc. w Bydgoszczy. — Za redakcją odpowiedzialny: Stanisław Nowakowski w Bydgoszczy.